

בצילא דמהימנותא

בקודש פנימה • דברי תורה • שיחות קודש

פר' ראה • יז - כא מנח"א

תשפ"ב • שנה כ"ב • גליון מז (תשמ"ח)

סדרי וזמני קבלת הקהל אצל כ"ק מרן שליט"א לקראת ימי הרחמים והרצון הבעל"ט

קבלת קהל באלעד

יום שני, פר' כי תצא, ט' אלול

★ קבלת הקהל תתקיים בתוככי היכל בית מדרשנו ברח' יונתן בן עוזיאל 10.

★ קהל אנ"ש תושבי העיר פתח תקוה וברכפלד ייכנסו ג"כ אי"ה ביום זה בעיר אלעד.

קבלת קהל במעון הקודש פעיה"ק צאנו

בימים א' - ג'-ד' פר' שופטים, א' אלול - ג'-ד' אלול

יום שלישי ורביעי פר' כי תצא י'-י"א אלול

יום רביעי פר' כי תבוא, וד"י אלול

★ לקביעת תור יש להתקשר מראש למושב"ק בטל': 053/3104100, או בטל' 09/8620979.

קבלת קהל בחיפה

יום שני, פר' שופטים ב' אלול

★ קבלת הקהל תתקיים אי"ה בתוככי היכל בית מדרשינו ברח' מיכאל 32.

קבלת קהל בביתר

יום ראשון, פר' כי תצא, ח' אלול

★ קבלת הקהל תתקיים אי"ה בתוככי היכל בית מדרשינו 'בית רוזנברג', רח' פנים מאירים 4.

★ קהל אנ"ש תושבי העיר בית שמש ייכנסו ג"כ אי"ה ביום זה בביתר עילית.

קבלת קהל בקרית צאנו ירושלים

יום שלישי, פר' כי תבא, י"ז אלול

★ קבלת הקהל תתקיים אי"ה בתוככי היכל בית מדרשנו.

קבלת קהל בבני ברק

יום ראשון, פר' כי תבוא, ט"ז אלול

★ קבלת הקהל תתקיים אי"ה בתוככי היכל בית מדרשנו ברח' רבי יהודה הלוי 22.

★ קהל אנ"ש תושבי אשדוד ייכנסו ג"כ אי"ה ביום זה בבני ברק.

קבלת קהל בקרית צאנו טבריה

יום שני, פר' כי תבוא, ט"ז אלול

★ קבלת הקהל תתקיים אי"ה בתוככי היכל בית מדרשינו.

★ קהל אנ"ש תושבי עיה"ק צפת ת"ו ייכנסו ג"כ אי"ה ביום זה בטבריה.

שעות קבלת הקהל יפורסמו בעז"ה בבתי מדרשנו, וע"י מערכת 'קול צאנו' 072/315200

לתשומת לב! קבלת הקהל בכל אתר ואתר תתקיים בתוככי היכל בית המדרש!

עקב ריבוי הקהל בלעה"ר ייכנסו לקודש פנימה באלה הימים רק הגברים

וכבר אמרו חז"ל (ברכות יז, א) נשים במאי זכיין, באתנווי גבריהו בי רבנן ונטרין לגבריהו עד דאתו מבי רבנן

תוכן ה'פלפול' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט דליל שב"ק פר' עקב העעל"ט

ה, יא) שביאר בזה לשון הכתוב שם, ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלי בעצם היום הזה, דה"פ שביום ט"ו ניסן אכלו מצות לצאת יד"ח מצות היום, וזה אכלו מעבור הארץ, ויודיע בזה הכתוב שכל זמן שהיה בידם מן לא אכלו תבואה, רק באותו היום לצורך מצות אכילת מצת מצוה אכלוהו, וזהו שנא' 'בעצם היום הזה', עי"ש, וברד"ק שם], מבואר מכל זה שלא היה באפשר לקיים מצות אכילת מצה באכילת מן, כיון שלא נעשה המצה מה' מיני דגן, ולכאור' לדבריו ה"ה בכל אכילות של מצוה דלא הו"מ לצאת יד"ח ע"י אכילת המן.

ובמנחות (דף מ"ה ע"ב) במתני' דהלחם אין מעכב את כבשי עצרת שכן מצינו כשהיו ישראל במדבר מ' שנה קרבו כבשים בלא לחם, ופרש"י שהרי עומר ושתי הלחם אין כאן אלא מן הארץ, ובשיטמ"ק הגיה וז"ל, שהרי במדבר לא היה להם אלא מן, וכן הביאו התוס' (ד"ה קרבו) בשם רש"י, וכן פי' ברבינו גרשום שם, ובפיה"מ להרמב"ם שם וכן ברע"ב.

והחיד"א בפתח עינים שם העיר דהרי מקרא מלא כתיב (פר' פקודי מ, כב-כג) עה"פ ויתן את השלחן באהל מועד וגו', ויערוך עליו ערך לחם לפני ה' כאשר צוה ה' את משה, וכן כתיב (במדבר ד, ז) ועל שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת וגו' ולחם התמיד עליו יהיה, וכן איכא קראי אחריני דמוכח דהיה בידם לחם למצוות שטעוונות לחם, וכתב החיד"א דמוכרח שהיו מביאים חטים מן הישוב, ע"ד שאמרו בתרגום שיה"ש עה"פ (א, יד) בכרמי עין גדי שהיו מביאים יין לנסכים מכרמי עין גדי, (בתרגום שם, ומנין הוה להון חמרא לנסכא, הלא אנון במדברא לא אתר כשר לבית דרע וגו', אלא הוה אזלין לכרמי עין גדי ונסבין מתמן אתכלין דענבין ועצרין מנהון חמרא ומנסכין יתיה על מדבחא רבעות הינא לאמרא חד), והביא שכ"כ מהר"י זאבי (בספרו אורים

במדרש פליאה עה"פ ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו', מכאן רמז להדלקת נרות בשבת (מובא במשען המים ובאוהב ישראל בפרשתן), ובס' אשל אברהם (הנדמ"ח, להגאון מוהר"א ברודא) הביא הגירסא מכאן שנשים מדליקות נרות בשבת, ותמוה.

ואפ"ל בדרך דרוש, בהקדים דהמפוי נתחבטו רבות לפרש מה שנא' 'ויענך' וירעיבך וגו' מפני מה נקרא אכילת המן עינוי, הרי היו יכולים לטעום ולהרגיש בה כל הטעמים, וכבר עמדו ע"ז בגמ' ביומא (דף ע"ד ע"ב) בפסוק (בפרשתן ח, טז) המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענותך וגו', אמאי קרי לאכילת המן 'למען ענותך' רבי אמי ורבי אסי, חד אמר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו, (פי' דלכן הוי אכילת המן בכלל עינוי כיון שלא היה אכילתם מזומנת בידם), וחד אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל, פרש"י דאכילת המן טועם טעם כל המינין ואינו רואה אלא מן, ועי"ש בעיון יעקב.

והתוה"ק כפטיש יפוצץ סלע, ויתכן לבאר עוד הא דאכילת המן נחשב להם כעינוי, דהנה המפוי האריכו לדון אם יצאו באכילת המן אכילות של מצוה, כגון אכילת מצה וקדשים וכדו', דבגמ' קידושין (דף ל"ז ע"ב), אמרינן דלמ"ד דלא נאסר חדש עד אחר ירושה וישיבה, הא דלא אכלו מצה מן החדש רק ממחרת הפסח משום דלא הוי צריכי, כיון דעדיין נסתפקו ממן שבכליהם, עי"ש, וכתב ע"ז הריטב"א וז"ל, קשיא לן מאי האי דמפרקינן הכא לא הוה צריכי, דהא הוה צריכי ליה לחובת מצה של ליל הראשון שאינה אלא מחמשת המינים, תירצו בתוספות דאין הכי נמי דאכלו מיניה בליל הפסח לחובת כזית, והדר אכלי מן כל הלילה ויום ט"ו, ואח"כ יום ששה עשר אכלו חדש וכו', עכ"ל [ועי' במלבי"ם (יהושע

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

תנצבה.

וכ"ק אאמו"ר זצללה"ה בתשו' דברי יציב (חאו"ח סי' קכ"ז אות א'-ב'. וסי' קפ"ט, אות ה') האריך לדון במש"כ התוס' פסחים (דף ק"א ע"א ד"ה טעימו), שאינם יוצאים בשבת בב' סעודות הראשונות במיני תרגימא רק בעי לחם, וכ"כ הרא"ש (בפסחים פ"י סי' ה'), ועיין תוס' בסוכה (דף כ"ז ע"א בד"ה במיני תרגימא). ובב"י (או"ח סי' רע"ד) הביא בשם הסמ"ג (עשין סי' כ"ז) דג' סעודות של שבת בעי פת, דבהוא קרא דדרשינן מיניה ג' סעודות כתיב לחם, דכתיב הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה, וכן הוא בלבוש שם (סעי' ד') עי"ש. ועורר כ"ק א"א דלכאו' אמאי בעינן לחם, והא כיון דהילפותא הוא מלחם דכתיב במו, והלא במו גופיה לא הוי לחם ממש מה' מיני דגן, וכמש"כ האבן עזרא עה"פ (שמות טז, ד) הנני ממטיר לכם לחם, דמלת לחם משמע מאכל, ולכן מצינו לשון לחם גם על הבשר כמו לחם אשה, גם על הפרי כמו נשחיתה עץ בלחמו. גם ברמב"ן שם ביאר משמעות לחם כי כל פת יקרא לחם, לא בהיותו מן החטה או מן השעורים בלבד, והביא גם פי' הראב"ע. והרמב"ן גופיה על הפסוק (דברים כט, ה) לחם לא אכלתם, ביאר דכוונת הכתוב כי מעת שירד המן עד בואם אל שעיר לא אכלו לחם כלל וכו', ועיקר המחיה שלהם במו, ומבואר לפי"ז דאמר הכתוב שאכילתם את המן לא הוי בכלל לחם, ומעתה יש להעיר למה צריך לקיים לחם משנה בג' סעודות שבת מפת שמברכין עליו המוציא וברכהמ"ז, ועי"ש שציין לדברי התוס' במנחות הנ"ל דהמן לא הוי לחם לענין שתי הלחם, וה"נ נימא לענין לחם משנה, וכתב די"ל דלכן ס"ל לתלמידי רבינו יונה (ברכות דף ט"ו ע"ב מדפי הרי"ף) בשם רבני צרפת, דהא דבעי פת הוא רק כדי שיהיה קידוש במקום סעודה ולולי זה היה יוצאין במיני תרגימא עי"ש. ובשיטת התוס' והרא"ש הנ"ל י"ל דהא דהצריכו פת גמור הוא רק מדרבנן עי"ש באריכות, (וע"ע במנחת יהודה וירושלים בפרשתן אות ה' שהעיר כיוצ"ב).

גדולים פר' קרח) על התרגום הנ"ל דמינה אתה דן למנחת התמיד וחדא מינייהו נקט. וכ"כ בברית שלום (פר' בהעלותך).

ובהמשך שם הביא מש"כ האבן עזרא (סו"פ פקודי מ, ב) כי במדבר סיני אין להם לחם שיעשו מצות שבעת ימים וכו' עכ"ל, [וכן הוא באבן עזרא (בפי' הקצר, שמות יב, יד) וז"ל, ולא צוה לשמור חג המצות עתה במצרים, גם לא במדבר כי אין להם לחם, רק שמרו חג הפסח לבדו כאשר עשו במצרים, על כן אמר יהיה יום שלכם זכרון לדורותיכם וכו', עכ"ל], מבואר שבזמן היותם במדבר לא קיימו מצות מצה, עי"ש. ובמראית העין במנחות שם, וכן בנחל קדומים (פר' פקודי מ, כב-כג) ציין לדבריו הנ"ל בפתח עינים, וש"כ וראה זה חדש שראיתי בס' רבינו אפרים מלקוטי גאוני קמאי שכתב דמהמן נעשה כגרעיני הטה מגובל כעיסה שיש בה מים הרבה וזהו וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו (תהילים עה, כד) מקריבין למו למנחות וללחם הפנים עכ"ד, ואם קבלה נקבל, עכ"ל.

וראה באגרא דכלה (פר' בשלח ד"ה ולקטו דבר יום ביומו) שכתב בתו"ד וז"ל, דהנה לא היה להם במדבר שום מזון ומחיה רק המן הזה, והנה היה למאכל ומשתה דמצוה, כגון כזית מצה בפסח שצריכין לברך עליה על אכילת מצה, וקידוש היום על היין בשבתות וימים טובים, הגם שהיה להמן כל הטעמים, אעפ"כ האיך היו יכולים לברך עליו ברכת המצוה הראויה ומחודשת לאותו הזמן, וע"כ צריכין אנו לומר שבשעת לקיטה היו מכוונין שצריכין היום לברך על אכילת מצה, והיה ידוע בבירור להם שבואי נשפע בו טעם מצה בכוונתם, ושפיר היו יכולין לברך עליו הענין הנרצה במצות היום, אם כן היו לוקטים באמת דבר יום ביומו, הדיבורים והברכות של כל יום מעין ברכותיו, עכ"ל. ודבריו מתאימין עם דעת הראשונים דהו"מ לקיים מצוות באכילת המן.

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה ליב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

ואכילת שבת וכדו'.

ויל"פ בזה המשך הכתובים (ח, א-ג) כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות וגו', שצריך לקיים כל המצות כולם, ואפ' מצוות שאין בידו לעשותם עכ"פ ישתוקק ויצפה לקיימם, וז"ש תשמרון לעשות מלשון אביו שמר את הדבר, ועז"א וזכרת את כל הדרך וגו' למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמור מצוותי, שלכן מנע הקב"ה מהם מזון גשמי במדבר כדי שייבחנו בכך אם יצטערו על מניעת קיום המצוות, ואכן כן היה ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו', שמניעת המן היה עינוי עבורם.

*

והנה המפ' האריכו לדון בכך אם המן היה משתנה בטעמו וממשו, וכדס"ל לחד דיעה ביומא (דף ע"ה ע"א), דלפי"ז הו"ל המן ממש כמין דגן על כל תכונותיו, וכפת מחמשת מיני דגן לכל ענין, וממילא הו"ל לקיים בו מצות מצה ומנחות וכדו', וכן צידד שם כ"ק א"א בתשו' הנ"ל דמה"ט הו"ל נמי פת ממש לענין סעודת שבת ולחם משנה, ויש בזה כמה צדדים בספרי האחרונים.

ועל דרך דרוש י"ל דדב"ז אם כאשר נשתנה המן להיות כחיטים וקמח בטעמו וממשו, הו"ל כמין דגן ממש ודין פת העשוי מחמשת מיני דגן לכל ענין, והיו יוצאין בו מצות מצה ומנחות וכדו'. או דבאמת לא היה בה דין לחם ממש לצאת בה יד"ח המצוות, תליא במה שדנו האחרונים אם אפשר לצאת יד"ח קיום מצוה בדרך נס, והיינו אם דבר שנעשה ע"י נס הו"ל כמו מה שנעשה באופן טבעי וראוי לצאת בו יד"ח מצוה, או דכיון דסו"ס אינו מטבעי העולם אינו ראוי לקיום מצוה.

וזה כעין מש"כ בדרך פקודיך (מצוה א' חלק המעשה או"ח ואות י"א ובחלק הדיבור אות ט"ז) לגבי מי שהוליד בדרך נס אם קיים פו"ר, דיש להוכיח ממה שמצינו ביכניה שנאמר בו (ירמיה כב) כתבו את האיש הזה ערירי וגו', ואפ"ה נולד לו בנו שלתיאל, ובסנהדרין (דף ל"ז ע"ב) דלכן נקרא שאלתיאל ששתלו קל שלא כדרך הנשתלין וכו' עי"ש, משמע דמעשה נס אינו מתייחס לאדם, (וראה באגרא דכלה פר' תולדות, וע"ע בישמח משה פר' תולדות ד"ה עוד באור).

ושם בסי' קפט (אות ה') כתב וז"ל, ושמחתי כמוצא שלל רב בהג"ה שנדפס עה"ג במרדכי פרק כל כתבי (אות שצ"ז), במש"כ המרדכי דבעינן בסעודת שבת פת דחייב עליה בברכהמ"ז, וטעמא דההוא קרא דמפקינן מיניה ג' סעודות אלחם קאי, דכתיב הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה, ובברכהמ"ז לחם כתיב וכו', והקשה שם השואל למאי הוצרך לומר דבעינן דבר שמברכין עליו ברהמ"ז, הלא באותו מקרא שלומדין ממנו ג' סעודות כתיב בעצמו לחם וכו', נראה דלק"מ דהא בהאי קרא לא כתיב רק לחם, ולא פת, וכל הסעודה נקראת על שם הלחם כמו עבד לחם רב, ולכן אמר לחם במן כי זהו לחם שנתן להם ה' לאכול, וידוע כי המן לא היה בצורת פת דוקא ומקרא מפורש הוא וכו', ומפרש הטעם דמאחר דמצינו דגבי בהמ"ז וכו', דשאני התם שנא' ואכלת ושבעת ועיקר השביעה הוא בפת, ועל כרחך אתה צ"ל כן שהרי איכא למ"ד יוצאים בסעודה שלישית במיני תרגימא, א"כ ש"מ דלחם האמור בקרא לאו דוקא, והוא מבואר ממורי מהר"ר משה איסרליש עכ"ל, הרי שכבר עמד בזה דהמן לא היה לחם עי"ש בדברי יציב.

עכ"פ מצינו דנחלקו קמאי בהא מילתא, ולכמה ראשונים אע"פ שעשו מן המן צורת פת לא היתה בכלל לחם לקיים בו מצות מצה או מצות מנחות וכדו', ואף לענין מצות אכילת פת בשבת לא הוי בכלל לחם, מעתה י"ל דמשו"ה נחשב להם לדור המדבר אכילת המן בכלל עינוי, דכיון שהיו דור דיעה אשר אוותה נפשם לעשות רצון קונם באכילת מצה ואכילת שבת ומצות מנחות וכדו', והשתוקקו בכל לבבם ונפשם לקיים את צווי ה', ונפשם נכספה וגם כלתה למצות ה', וכל מגמתם כל היום היה רק לעשות נחת רוח ליוצרים בקיום מצוותיו, ומחמת שניזונו במן לא הו"ל לקיים את אותם מצות ע"י אכילתם את המן, ועל כן היו בעינוי בזמן המדבר, כי לא היה סיפק בידם להשביע את נפשם השוקקת לקיים מצות ה' באכילות של לחם, וממילא הו"ל צער ועינוי עצום על חיסרון קיום מצות הללו, ועל כן אמה"כ ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו', כי בהעדר לחם גשמי עי"ז היה לך עינוי וצער על מניעת קיום מצות אכילת מצוה ומנחות

מעיתה י"ל דאם אפשר לקיים מצוה גם במה שנעשה בדרך נס, א"כ שפיר יצאו יד"ח אכילת מצה ומנחות ואכילת שבת וכדו' גם מקמח שנתהוה מן המון, דכיון דנתהפך המון לחיטים ועשו ממנה קמח הו"ל אותו קמח כמו קמח הבא מחיטים טבעיים. אבל אם אין אין יוצאין יד"ח מצוה, אלא מדבר טבעי ממש ולא ממה שנתהוה ע"י נס, ממילא לא יצאו יד"ח ממה שנעשה ע"י המון.

*

והנה נודע קו' המזרחי (פר' ויקהל) למ"ל קרא להא דאין בנין המשכן דוחה שבת, כדמיית רש"י בריש פר' ויקהל, הרי בלא"ה ידעינן שאין לדחות שבת, שהרי שבת הו"ל עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. ובפרדס דוד (פר' תרומה) תירץ בזה, דלכן בעינן קרא שלא לעסוק במלאכת המשכן בשבת, כיון שמעשה המשכן נעשו בדרך נס כאמז"ל (ברכות דף נ"ה ע"א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ, א"כ סד"א דבכה"ג דאינו עושה מלאכה כדרך בנ"א מותר לעסוק בה גם בשבת, לכך איצטריך להזהיר דאפ"ה שבת אל תדחה מפניה.

ואמנם תירוצו א"ש רק אי נימא דפעולה שנעשה ע"י נס אינו מתייחס אל האדם, לכך סד"א דע"י מעשי נס מותר לעסוק בה בשבת, אבל אי נימא דגם מה שנתהוה בדרך ניסי מתייחס אל האדם, תו ליכא הו"א כלל דשרי לעשות מלאכת המשכן בשבת.

ובחוט המשולש (פר' תרומה בשער המים), וכ"ה בדברי יהונתן (פר' בהעלותך), ובפנים יפות (פר' ויקהל), תירצו דהא דאיצטריך קרא דאינו דוחה שבת, הוא על הנשים דגם הם מצוות המשכן כמ"ש הרמב"ם (פ"א מבית הבחירה הי"ב) הכל חייבין לבנות וכו' אנשים ונשים כמקדש המדבר, לכך סד"א דנשים דליתא גביהו עשה דשבת דהו"ל עשה שהזמן גרמא, נימא בהו דעשה דמשכן דחי ל"ת דשבת, (והיינו ע"פ שיטת היש מפרשים בתוס' קידושין (דף ל"ד ע"א ד"ה מעקה) דאין הל"ת נעשית אלים משאר ל"ת עי"ש), לכך איצטריך קרא לאשמעינן דאינו דוחה שבת אפי' בנשים דהוי בל"ת גרידא, ודו"ק.

והפנים יפות הוסיף בזה, לפי"ד הרמב"ן עה"פ ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, דיכלול כל

וכ"ק מרן אאדמו"ר זצלה"ה בשפע חיים חו"פ לחנוכה (סי' ס"ט אות י') הביא הא דנחלקו תנאי בגמ' הוריות (דף י"א ע"ב, וכ"ה בכריתות דף ה' ע"א) לגבי שמן המשחה שעשה משה במדבר, דלרבי יהודה משלקו עם העיקרין, א"ל רבי יוסי והלא לסוך העיקרין אינו סיפק, אלא כיצד עושה הביאו העיקרין ושלקום במים והציף עליהן שמן וקלט את הריח וקפחו, ומייתי עליה בגמ' מה שהשיב לו רבי יהודה וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה והלא הרבה נסים נעשו בו, מתחילתו לא היה אלא י"ב לוג, כמה יורה בולעת כמה עיקרין בולעין כמה האור שורף ובו נמשח המשכן וכליו ואהרן ובניו וכל שבעת ימי המילואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים לעתיד לבוא שנאמר שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם זה בגימטריא י"ב, עיי"ש בגמ', וכתב כ"ק א"א לבאר שנחלקו בזה אם אפשר לקיים מצוה בדרך נס, או אמרינן כי התורה לא תסמוך דיניה על הנסים, דר' יוסי ס"ל דשפיר קיימו מצות שמן המשחה אף שנתקיים בדרך נס ורבי יהודה ס"ל שההכרח לקיימו שלא ע"פ נס, כי אילו נתקיים בדרך נס אין זה נחשב כמי שקיימו בעצמם, עי"ש בדב"ק.

וכמו"כ פליגי בכך אב"י ורבא בפסחים (דף ס"ד ע"ב), דהנה הפסח נשחט בשלש כיתות שנא' ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, ובצל"ח שם דהחיוב לשוחטו בג' כיתות הו"ל מצוה דאורייתא עי"ש, וע"ז אמרו במשנה כשנכנסה כת ראשונה ונתמלאה העזרה ננעלו דלתות העזרה, ואמר אב"י ננעלו תנן דסמכינן אניסא שינעל בעצמו ויוכלו לעשות עוד ב' כיתות, ורבא אמר נועלין תנן דלא סמכינן אניסא והוכרחו לנועלו בעצמם כדי לעשות עוד ב' כיתות, הרי דפליגי בכך דלאב"י גם אם נתקיים המצוה ע"י נס שפיר דמי, ושפיר סגי בכך שננעל העזרה בדרך נס לקיים מצות ג' כיתות, ורבא ס"ל דא"א לצאת יד"ח המצוה אם נעשה בדרך נס, לכן הוצרכו דיקא לנועל בעצמם השערים כדי לקיים המצוה שלא בדרך נס, [ואע"פ דנעילת השערים לא היה אלא הכשר מצוה, מ"מ אם צריך לקיים מצוה בדרך הטבע דייקא, עדיף טפי להדר שכל המצוה יעשוה בנ"א, ודו"ק].

מודה דגבי שבת מחיובת אשה בעשה מטעם דזכור ושמור בדיבור אחד נאמרו כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה (שבועות דף כ' ע"ב), ורק לגבי יו"ט אמר כללו, עכ"ל.

ובאמת שהפמ"ג גופיה באו"ח סי' שכ"ה (א"א סקי"א) בתו"ד, נקט בפשיטות דעשה דשבת שייכא גם גבי נשים דכל שישנו בזכירה ישנו בשמירה לכל מילי נאמר, וכ"כ הפמ"ג בסי' תר"ח (משב"ז סקי"א) עי"ש, וע"ע מש"כ בסי' ש"ז (א"א סקי"ח) דבתחילה נראה כמסתפק בכך, ושוב כתב וז"ל, גם מסתברא דנשים הוזהרו ג"כ אעשה דשבת כמו נשים בגילוי דהיקישא. והגרע"א בהגהותיו על התיבת גומא הנ"ל כבר עורר דהיקישא דכל שישנו וכו' קאי על מ"ע דשבת, ושכן כתב הפמ"ג עצמו בסי' ש"ז ובסי' שכ"ה, (ועיין חידושי מהרא"ץ בריסק סי' ס"ט), וי"ל שאין בזה סתירה בדעת הפרמ"ג, דבתיבת גומא העמיד קושייתו אליבא דהנך שיטות דס"ל דנשים אינן מצוות על מ"ע דשבת, אע"פ דאיהו לא ס"ל הכי, ודו"ק.

*

והנה איתא בטור (או"ח סי' רס"ג) דיש שמכוונים לעשות שתי פתילות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, ועפי"ז יש ליתן טעם לשבח על מה שתיקנו חז"ל שהדלקת הנר בשבת תהא ע"י הנשים דייקא, וכבר עורר כ"ק אאמו"ר זצללה"ה (בדרוש לפרשתן) במש"כ רש"י (שבת דף ל"ב ע"א) לחד טעמא דעל הנשים להדליק נר שבת מפני שצרכי הבית תלויין בה, דאכתי צ"ב לפי"מ שכתבו הפוסקים דנשים פטורות במ"ע שהז"ג גם במצוות דרבנן, (עיין כל המקובץ בשד"ח, כללים מערכת המ"ם כלל קל"ה, ח"ה דף ל"ה ע"א) א"כ מפני מה הטילו חובת ההדלקה דייקא על הנשים.

ולאמור י"ל טעם לשבח, דהואיל ויש מקום לטעות דנשים אין מצוות על העשה דשבת דהו"ל מעשהז"ג, ומה גם כי ח"ו עלולים לטעות ולומר דפטורות גם מהל"ת כיון דאיתקש זכור לשמור וכיון דליתנהו בזכירה ליתנהו בשמירה וכקו' התוס', לכן תיקנו חז"ל דמיד כד עייל שבתא יהיו הנשים מתעסקות בהדלקת הנרות שהן מכוונות כנגד זכור ושמור, להורות שהן בכלל אותה מצוה של כבוד ועונג שבת, ובכך ידעו ויבינו דדרשינן הקישא דזכור ושמור לחומרא

עדת בני ישראל' האנשים והנשים, כי כולם התנדבו במלאכת המשכן וכו' עי"ש. דלכך הוצרך לכנוס גם הנשים, הואיל ובא להזהירם על איסור בנין המשכן בשבת, ואילו לא היה מקהיל גם הנשים הו"א דהנשים דלא שייך בהו עשה דשבתון ממילא בנין המשכן תדחה לשבת אצלו, ועד"ז כתב נמי כן להלן עה"פ ויצו משה וגו' איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה עי"ש (וכ"ה בחת"ס עה"ת פר' ויקהל במאה"כ איש ואשה וגו', יעו"ש).

ואמנם האי תירוצא תליא במה שדנו הפוסקים האם מ"ע דשבת דכתיב (שמות כג, יב) וביום השביעי תשבות הו"ל ככל מ"ע שהז"ג דנשים פטורות מהם, דכן משמע בפמ"ג בתיבת גומא (פר' תזריע) שהקשה אמאי שרי לכתחילה לאיש למול בשבת למ"ד דאשה כשירה למול (ע"ז דף כ"ז ע"א, וכ"פ המחבר ביו"ד סי' רס"ד), הרי עדיף טפי שאשה הוא שתמול, דכיון דנשים אינן מצוות בעשה דשבת דהוא עשה שהז"ג הו"ל היתר ברור שאשה תמול שהרי בכל דיני תורה עדל"ת, משא"כ באיש דאצלו הו"ל שבת עשה ול"ת, והו"ל התירא בדוחק, ואמאי ימול איש לכתחילה בשבת, יעו"ש, וכ"כ האור חדש בקידושין שם עי"ש.

הרי דנקטו הפמ"ג והאו"ח בפשיטות דאין נשים מצוות בעשה דשבת כיון דהו"ל מ"ע שהז"ג, וכ"כ בשעה"מ (פי"ב מע"ז ה"ג) דלדברי התוס' בקידושין (הנ"ל) דאין נשים מצוות בעשה דשבתון דיו"ט הואיל והוי מ"ע שהז"ג, ה"ה במ"ע דשבת, עי"ש שהאריך טובא בזה.

אבל הר"ן במס' שבת (דף מ"ד ע"א מדפי הרי"ף) כתב וז"ל, וכתב ר"ת ז"ל דנשים חייבות בג' סעודות וכן נמי לבצוע על שתי ככרות שאף הן היו בנס המן, ואין צורך שבכל מעשה שבת איש ואשה שוין כדילפינן מזכור ושמור את שישנו בשמירה ישנו בזכירה ובכלל זה הוי כל חיובי שבת, עכ"ד. וכ"ה במנחת חינוך בכמה דוכתי (מצוה פ"ה, מ"ע שביתת שבת, ובמוסך השבת אות ל"ט ס"ק ח, ובמצוה רצ"ז או"ג בענין זה) דנשים חייבות במ"ע דשבת, וכ"כ החת"ס במס' מגילה (דף כ' ע"א) על מש"כ האור חדש דהו"א דנשים רשאים למול בשבת כיון דהו"ל שבת לגביהו ל"ת גרידא, וכתב עליו החת"ס וז"ל, אבל לי נראה פשוט דודאי

וליתא, דה"ק להו ולא תאכלו בלא נר, אבל אם היו רוצים לאכול בלא נר היו יכולים לקדש עכ"ל, ואמנם במרדכי (שם דף ל"ה ע"א) כתב דמכאן דאין לקדש בלא נר עי"ש, ובשו"ע או"ח (סי' רע"ג ס"ז) הביא ב' הדעות די"א שאין מקדשין אלא לאור הנר, וי"א שאין הקידוש תלוי בנר וכו'.

והנה לכאן יל"ב דהיאך הדלקת הנר דהוי מדרבנן מעכב את קידוש היום דחיובא מה"ת, וצ"ל דכיון דהדלקת הנר הו"ל משום עונג שבת, וכמש"כ הרמב"ם (ריש פ"ה משבת) דבכלל עונג הוי גם הדלקת הנר, על כן הוי כדאורייתא, וי"ל דילפינן לה מזכור את יום השבת לקדשו, עפימ"ש הרמב"ן (פר' אמור כג, ב) דילפינן מינה לקדש אותו בתפלה והלל לא"ל, ובכסות נקיה ולעשות אותו יום משתה כמ"ש בקבלה (נחמיה ח, י) לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם עי"ש, ולכן כיון דדרשו (פסחים דף ק"ו ע"א) זכור את יום השבת זכרהו על היין, והיינו לזכור את יום השבת לקדשו מתוך שתי' יין ועונג שבת, לכך מה"ט נמי אין קידוש רק במקום סעודה ורק במקום נרות דייקא, כי גם הנרות הוא בכלל עונג שבת וצריך לזכור קידוש היום בשעת עונג שבת, וראה עוד אריכות דברים בזה בשו"ת דברי יציב (או"ח סי' קי"ט וק"כ).

עכ"פ מבואר דאין לקדש אלא כשיש נרות שבת, אלא דפליגי אם מעכב אף בדיעבד, אבל לכו"ע לכתחילה צריך שיהיו נרות בעת הקידוש, נמצא דהדלקת נר שבת הוא כחלק ממצות קידוש היום, ולכן כיון דנשים חייבות בקידוש היום דבר תורה, והרי אין קידוש אלא במקום נרות, ממילא דהנשים יש להן שייכות להדלקת הנר שהרי הם מחוייבות בקידוש היום דבר תורה באשר לכך מובן דהטילו חובת ההדלקה על הנשים אע"ג דהו"ל מעשהז"ג, עכתו"ד.

ואמרתי מכבר להוסיף בזה, דלכן תיקנו שיהא הדלקת הנר דייקא על הנשים, כדי להורות דחייבות בקידוש היום מה"ת, ולא יטעו לומר דפטורות משום דהוי מ"ע שהזמן גרמא, לכן חייבום חז"ל מקמי שבתא להדליק הנר שהוא חלק ממצות קידוש היום וכאמור, כדי שמזה יכירו וידעו שחייבות בקידוש היום, (ויל"פ בזה

דכיון דאיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה, ומזה יכירו וידעו הנשים דגם הן בכלל מצוות ועושות לשמור את השבת הבן עם הבת, ודו"ק.

עפי"ז יבואר דברי המדרש דכיון דאמה"כ ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, והיינו דהוי עינוי וצער בירידת המן הואיל ומשום כך לא יכלו לצאת בהם חיוב האכילות של מצוה, דאע"פ דנעשו כחיטים וטחנו ברחים ונעשה כקמח ממש, מ"מ עדיין לא היה דינו כקמח דחמשת המינים, דאין לצאת יד"ח מצוה ממה שנתהוה בדרך נס, כי מעשה הנס אינו כדבר טבעי ואינו מתייחס אל האדם.

מעתה י"ל דהי"ט דבעינן קרא להזהיר דאין בנין המשכן דוחה שבת, משום דסד"א דכיון דלא נעשה מלאכה כדרך בנ"א אלא בנס וכו' יכולין לעסוק גם בשבת (עכ"פ באותם כלים שאין בעשייתן מצוה כגון הא דשינו בפ"ג דחגיגה מ"ח, כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים), לכך איצטריך להזהיר דלא יעשו כלל בשבת, והיינו דאין לומר דהא דצריך קרא דאין מלאכת המשכן דוחה שבת, טעמא אחרינא איכא בה דהו"א דנשים דאין מצוות על העשה דשבת נימא בהו עדל"ת וכנ"ל, דזה אינו, דשפיר נשים מצוות במ"ע דשבת דדרשינן זכור ושמור דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, ומהאי טעמא הטילו עליהן מצוות הדלקת הנר, לכך מכאן שנסשים מדליקות נרות בשבת, ודו"ק.

*

ואפ"ל עוד בזה בהקדם מ"ש כ"ק אאמו"ר זצלה"ה (בדרוש לפרשתו) ליתן טעם למה תיקנו חובת הדלקת נר שבת על הנשים, הרי הוא מצוה התלויה בזמן ולא ראוי להטיל חיובה על הנשים שהן פטורות מכל מ"ע שהז"ג כמו שהבאנו לעיל, וי"ל עפ"י מ"ש הרא"ש (בפרק ערבי פסחים סי' ה') בהא דאמרינן בגמ' (פסחים דף ק"א ע"ב) ואף רבה סבר אין קידוש אלא במקום סעודה, דאמר אביי כי הוינא בי מר כי הוה מקדש אמר לן טעימו מידי, דילמא אדאזליתו לאושפיזא מתעקרא לכו שרגא ולא מקדש לכו בבית אכילה, ובקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה, וכתב ע"ז הרא"ש יש רוצים להביא ראיה מכאן שאין מקדשין אלא לאור הנר, ומפרשים מתעקרא לכו שרגא ולא תוכלו לקדש בלא נר,

דכל חומרת הספיקות הוא מדבריהם ומש"ה הוכיח התם דחמירא סכנתא מאיסורא, מהא דספ"ט ברה"ר ספיקו טהור, משום דספיקא מותר מה"ת ולא חיישינן שמא יעבור דגם אם יעבור אינו אסור מה"ת, משא"כ בסכנתא דספיקו להחמיר דהרי אם יעבור יסתכן, ומינה דחמירא סכנתא מאיסורא, ורבא דחי לה דהתם הלכתא גמירי, דס"ל דבעלמא נמי בכל ספק מה"ת אזלינן לחומרא, וספ"ט ברה"ר גזיה"כ דטהור כדילפינן לה מסוטה, וא"כ ליכא הוכחה להא דסכנתא חמירא מאיסורא עי"ש באריכות.

לכן אביי לשיטתו דס"ל דכל חומרת הספיקות הוא מדבריהם לית ליה דרשה דכל שיטתו בשמירה וכו' לחייב נשים בקידוה"י דאדרבה י"ל כל שאינו בזכירה אינו בשמירה, כקושי' התוס', דאין לומר דמה"ת לחומרא מקשינן דהרי ספד"א מה"ת לקולא, ולכן מתרץ דהוי רק חיובא מדרבנן, משא"כ רבא דס"ל דספד"א מה"ת לחומרא וא"כ שפיר לחומרא מקשינן דכל שיטתו בשמירה ישנו בזכירה וכו', עכתו"ד ודפח"ח, (וכ"כ בפרדס יוסף פר' יתרו).

וע"פ דרכו י"ל עוד בפלוגתא אביי ורבא, דהנה בשו"ת מהרי"א (או"ח סי' פ"א) כתב בתו"ד דהא דאביי לא ניח"ל לתרץ דדרשינן זכור ושמור דכל שיטתו בשמירה ישנו בזכירה, משום דסבר דאיצטריך לה להא דאי' במכילתא (פר' יתרו פ"ז) זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן לתוספות שבת מה"ת, עיי"ש, וכ"כ בכסף נבחר (פר' ויצא).

ויש להסביר דבריו דהנה הא דמקשינן כל שיטתו בשמירה ישנו בזכירה, היינו מהא דשינה הכתוב לשונו דבלוחות ראשונות כתיב זכור ובאחרונות שמור, וע"כ דהוא כדי לדרוש הקישא דכל שיטתו בשמירה ישנו בזכירה, אבל אם הך דזכור ושמור נדרש לדין תוס' שבת מלפניו ולאחריו, א"כ י"ל דהי"ט דשינה הכתוב לשונו, דלענין תוס' שבת מלפניו שייך לשון 'זכור', ע"ד שאחז"ל (ביצה דף ט"ו ע"ב) זכרהו מאחר שבא להשכיחו, ומשו"ה בער"ש צריך להוסיף מחול על הקודש כדי שיהא זכור שממשמש ובא ש"ק, אבל במוצ"ש אין ענין לזכור את השבת, שכן כבר משומר שבת אצלו, אלא צריך לשומר שתישאר אצלו השבת בקדושה, לכן נאמר בו שמור, (ושוב

אמרינו בפיוט בהושענא (אום נצורה) **ציווי הדלקת נר מדלקת בשבת**, רצ"ל דייקא האשה היא המדלקת ועליה רמיא המצוה, וזאת כיון שקידוש היום **מקדשת בשבת**, דכיון שמחויבת בקידוש היום מה"ת וכאמור), ודו"ק.

והנה בגמ' ברכות (דף כ' ע"ב) אמר רב אדא בר אהבה נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה, אמאי מ"ע שהז"ג הוא וכל מ"ע שהז"ג נשים פטורות, אמר אביי מדרבנן, א"ל רבא והא דבר תורה קאמר, ועוד כל מצות עשה נחייבינהו, אלא אמר רבא אמר קרא זכור ושמור כל שיטתו בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה, ע"כ, ולכאורה צ"ל ב' במאי נחלקו אביי ורבא ולמה מיאן אביי לדרוש הא דכל שיטתו בשמירה ישנו בזכירה וכו'.

ובשו"ת נטע שעשועים (להגר"ג שליטל, סי' כ"ה אות ה') ביאר בזה בטו"ט, ותו"ד והנה התוס' בשבועות (דף כ' ע"ב ד"ה כל) הקשו דנימא איפכא כל שיטתו בזכירה ישנו בשמירה והני נשי הואיל וליתנהו בזכירה דהוי מצות עשה שהז"ג ליתנהו בשמירה ותירצו דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן, וכתב הפמ"ג (פתיחה כוללת ח"א אות י') דהא דקי"ל דלחומרא מקשינן היינו משום דספד"א מה"ת לחומרא ומספק נקיש לחומרא ולא לקולא, (וקדמו בזה בבאר יעקב על השו"ע חידושי כללות כלל מ"ה, שכתב דלפימ"ש הריטב"א דלענין קרבן לא אמרינן דלקולא ולחומרא לחומרא משום דשמא יביא חולין לעזרה, ומשמע דהא דלחומרא מקשינן הו"ל משום ספיקא עי"ש, וכע"ד במגיני שלמה פסחים דף ל"ב ע"ב ד"ה ועוד, במה שהקשו התוס' שם ד"ה מעילה, דאדרבה משבועת העדות והפקדון אית לן למילף דלחומרא מקשינן, והקשה המג"ש דאדרבה מספיקא לא אמרינן ליה קום ואייתי חולין לעזרה עי"ש, אלמא דנקט דהא דלחומרא מקשינן הוא מספק, ואמנם בתוס' בב"ק דף ג' ע"א ד"ה דומיא דרגל, לא משמע הכי, שכתבו דהא דמקשינן לחומרא מדה הוא בתורה לא שנא באיסורא ולא שנא בממונא עי"ש, ועיין בגנזי יוסף על הפרמ"ג שם, ובאתוון דאורייתא כלל י"ח, וראה עוד בספר לשד השמן סי' ז').

עפי"ז מבואר היטב דהנה נודע מש"כ השב שמעתתא (שמעתא א', פ"ד) דאביי ורבא (חולין דף ט' ע"א) פליגי בהך מילתא דספד"א, דאביי ס"ל

ט"ו ע"ב מדפי הרי"ף) על הרמב"ם דאם ספיד"א מה"ת לקולא א"כ אמאי חייבה התורה אשם תלוי על הספק, ותירצו (עיין שו"ת מהרי"ט יו"ד סי' א') דאזיל לשיטתו (הל' שגגות פ"ח ה"ב) דפסק כמ"ד דחייב א"ת בחתיכה אחת משתי חתיכות (כריתות דף י"ז ע"ב) דהו"ל איקבע איסורא, לכן אע"ג דכל הספיקות מה"ת לקולא באיקבע איסורא אזלינן לחומרא, ובגמ' שם מבואר דטעמא דמ"ד דבעינן שתי חתיכות משום די"א למקרא וקרינן מצוות, ומ"ד דחייב א"ת אפי' בחתיכה אחת ס"ל די"א למסורת והכתיב מצות.

והנה במק"א אמרתי לפרש מאה"כ ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, דמאי עינאי היה באכילת המן ומאי האי דקאמר קרא ויענך, וי"ל עפימ"ש בייטב לב (פר' בהר) עה"פ וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו וציותי את ברכתי לכם וגו', ותו"ד הוא עפימ"ד (בכתובות ה' ע"א) דגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, והנה ישראל ידעו והאמינו כי יצו ה' את ברכתו בלי זריעה ואסיפה אלא שהוקשה בעיניהם כי בכל שנה שזורעים ואוספים את התבואה כדת של תורה נעשית התבואה על ידם בבחי' מעשה צדיקים, אבל בשנת השביעית הן לא נזרע ולא נאסף אם כי דבוודאי יצו ה' ברכתו להם אך לא תהא רק מעשה שמים ולא מעשה הצדיקים, וז"ש ולא נאסף את תבואתנו דייקא שלא תהא נקרא על שמנו כי לא תהא בה מעשה ידינו, והשיב להם השי"ת וציותי את ברכתי לכם דיהא נשפע הברכה על ידכם ויהי מעשה צדיקים אתד"ק ע"ש, ולדרכו יל"פ דבמן נמי מהאי טעמא הוי כעינוי, דכיון דהוי רק מעשה שמים בלא מעשה צדיקים הוי להו עינוי, שהרי גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ, וז"ש ויענך וירעיבך ויאכילך את המן דהוי לגביה עינוי שהוצרכו לאכול המן דהוי מעשה שמים לחודיה.

ושם בגמ' כתובות דריש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו יריך, השיב בבלי אחד ור' חייא שמו ויבשת ידיו יצרו, ומשני ידו כתיב עי"ש, מבואר דהך

הראוני מ"ד במדרש הובא בתו"ש פר' יתרו (מאמר רכ"ו) בהערה, 'ושמור בצאתו כאדם המשמר אוהבו כשהוא עמו ואינו רוצה שילך מאיתו עד זמן שיכול לעכב), וממילא דשוב אין מקום לדרוש להא דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, ודו"ק.

ולפי"ז בהכרח צ"ל דרבא דדריש הך דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, ס"ל דחייב תוס' שבת ילפינן לה מדרשא אחרינא, וכדאי' במדרש (ב"ר ט, יב) דא"ר יודן יום השישי וגו' זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על הקודש עי"ש.

וכבר קדם מאמרינו כמ"פ דהא אם דרשינן יום השישי לתו"ש תליא בדין ספד"א אם הוא מה"ת לחומרא, דהרי כתב הר"ן בביצה (דף ט"ז ע"ב מדפי הרי"ף) דמה שצותה התורה להוסיף מחול על הקודש היינו חוץ מן הזמן שהוא נזהר בו מן הספק, שאל"כ לא היה צריך להזהיר על התוספת, דבביה"ש בלא"ה מחויב לשבות דספד"א ת לחומרא, וע"כ דתו מה"ש הוא קודם לבין השמשות, ועפי"ז כתב המנחת חינוך (מצוה שי"ג אות ט') דנראה מדברי הר"ן דלדעת הרמב"ם דספד"א מה"ת לקולא אין צריך להוסיף קודם בין השמשות, וכ"כ גם בפמ"ג (סי' רס"א סק"ח באשל אברהם), והנה בהא דדרש יום השישי על שעה יתירה וכו' משמע דצריך להוסיף זמן מבעו"י דהכי דריש לה יום השישי שמוסיף מבעו"י לשבת, נמצא לפי"ז דא"נ דספד"א מה"ת לקולא ע"כ דיום השישי לא קאי על חיוב תו"ש דהרי לדידיה אין צריך להוסיף מבעוד יום, ורק א"נ דספד"א מה"ת לחומרא י"ל דעז"א יום השישי להוסיף תו"ש מבעוד יום, ודו"ק.

וממילא מבואר היטב פלוגתת אביי ורבא, דרבא לשיטתו דספד"א מה"ת לחומרא וצריך להוסיף תוס' שבת מבעו"י, וא"כ ילפינן תוס' שבת מיום השישי, א"כ אייתר הקישא דזכור ושמור להא דכל שישנו בשמירה וכו', אבל אביי דס"ל דספיקא מה"ת לקולא, וא"כ סגי בתו"ש בזמן ביה"ש, וא"כ לא ילפינן לה מיום השישי, ובהכרח דדרשינן זכור לפניו שמור לאחריו, לכך לא דריש להא דכל שישנו, ודו"ק.

מודעת זאת דהא מילתא אי ספד"א מה"ת לחומרא או לקולא תליא בכך אי יש אם למקרא או למסורת, דהרי הקשו (עיין ר"ן סוף קידושין דף

שמים כתיב רק ידו די"א למסורת, ולפי"ז הו"ל חיוב אשם תלוי אפי' בספק בחתיכה אחת, ומוכח מינה דספד"א מה"ת לחומרא, וא"כ חיוב תו"ש הוא מבעו"י וילפינן לה מיום השישי, ומעתה אתיא הקישא דזכור ושמור להא דכל שישנה בשמירה וכו', ומינה דנשים חייבות בקידוש היום, ולכך חייבות נמי בהדלקת הנרות דהרי אין לקדש בלא נרות, לכך אמר מכאן רמז שהנשים מדליקות נרות בשבת, ודו"ק.

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט דליל שב"ק פר' עקב העעל"ט

משתמרת ומלאכתן היאך נעשית, אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת, ובירושלמי הגירסא היא, 'על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן וברכה נתנה במלאכתן', וכמו כן כאשר לומד האדם עם תלמידים הרי שבוודאי לא יבוא לידי חסרון בגין כך, אלא יזכה ותהא תורתו מתברכת ומשתמרת בידו.

וי"ל דזהו שדרשו חז"ל לא יהיה בך עקר שלא יהיה 'בך' עקר מן התלמידים, רצ"ל ע"י התלמידים, שאף שירבה השי"ת גבולו בתלמידים, ויצטרך להקדיש זמנו כדי להרביץ בהם תורה ולהשקות העדרים ממימיו, מכל מקום לא יפסד הוא חלילה על ידי זה, כי אם אדרבה תהא תורתו מתברכת ומשתמרת אצלו.

זה שרמז הכתוב 'לא יהיה בך עקר ועקרה' שעולה בגימטריא בדברי תורה, וכנ"ל שלא יבוא לו כל הפסד על ידי מה שירביץ תורה לתלמידים, כי אם אדרבה יגדל ויצמח יותר ויותר מכוחם ועל ידם, וזה עצמו הוא כאותו מעלה שיש בריבוי הזמן לצורך תפלה, שזה וזה מתקיים בידו כי תורתו משתמרת ומתברכת, והבן.

עפי"ז יש לבאר הא דאי' בגמ' (שבת דף י' ע"ב) רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, והוא סבר זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד עיי"ש, וי"ל דבוודאי אלו ואלו דברי אלקים חיים אלא דתלוי במי מדובר, דמי שהוא לומד לעצמו ואינו עסוק ללמד תורה לתלמידים הוא יכול להאריך בתפילתו בדביקות בלא שיעור וערך, ברם מי

דגדולים מעשה צדיקים אתיא רק אי נימא די'אם למסורת, משא"כ לפי המקרא דקרינן ידו יצרו, קמה וגם נצבה תשובת ר' חייא נגד בר קפרא שגם במעשה שו"א כתיב שני ידים.

מעתה יבואר לנכון מאמר המדרש, ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, דנחשב לעינוי כיון שלא אכלו ממעשה ידיהם, דגדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ, דאתינן מדכתיב במעשה ידיהם של צדיקים כוננו ידיך ובמעשה

בתוה"ק בפרשתן (דברים ז, יד) ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך. ובבעה"ט הפסוק מתחיל בבית"ו ומסיים בכ"ף, לומר שבזכות התורה שיש בה כ"ב אותיות. לא יהיה בך עקר ועקרה. בגימטריא בדברי תורה, וצ"ב שייכות הרמז כאן לתורה.

חז"ל דרשו (בכורות דף מ"ד ע"ב) לא יהיה בך וגו' ועקרה, שלא תהא תפילתך עקורה לפני המקום, עוד דרשו התם ולא יהיה עקר שלא יהיה עקר בך מן התלמידים, ויל"ב שייכות הדברים זל"ז.

ואפ"ל בהקדם דנודע מש"כ בספה"ק פנים יפות (פרשת וירא, ד"ה וירא וירץ) בפיה"כ (תהלים צב, יג) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה, דעץ הארז פורח ועולה גבוה מאד אך אינו מוציא פירות, ועץ התמר אינו עולה למעלה כ"כ כי הוא משתמש בכוחו ובשרף שבו בשביל להוציא פירות. והוא רמז לתלמידי חכמים שמוסרים עצמם להעמיד תלמידים וכל יגיעתם לגדל פרי הארץ לגאון ותפארת תלמידים הגונים, ועל כן נראה שאין להם זמן לצמוח בעצמם להתעלות בתורה וכו'. על זה הכתוב אומר, צדיק כתמר יפרח, שהצדיק הזה שהוא כתמר המתאמץ לגדל פירות טובים, משמיא קא זכו ליה שמלבד מה שיזכה להרביץ תורה בישראל יזכה לברכה מיוחדת, אשר כארז בלבנון ישגה, שיגדל ויתעלה גם הוא עצמו לאינא רברבא להיות גדול ורם כארז ולא יפסיד מזה שלומד עם תלמידים, עכתו"ד.

וזה ע"ד אמרם ז"ל (ברכות דף ל"ב ע"ב) וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה תורתן היאך

להאריך בתפלתן לכך אמר דזמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד.

מעתה יובן דזהו שדרשו חז"ל עוד בפסוק זה לא יהיה בך עקר ועקרה שלא תהיה עקר מתלמידים ולא תהא תפילתך עקורה לפני המקום, רצ"ל שאף שירבה הקב"ה גבולו בתלמידים ויצטרך להורות להם הדרך ילכו בה וללמדם תורה, שע"ז לא יוכל להאריך בתפלתו אף על פי כן לא תהא תפילתו עקורה, כי יפעל תפלתו תתקבל ברצון להוריק ברכת שמים בכל מה שיצטרך.

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט דעתיקא קדישא שב"ק פר' עקב העעל"ט

הים, כן יעשה השי"ת גם לעתיד לבוא, והסמיק ואמר המסות הגדולות אשר ראו עיניך והאותות והמופתים והיד החזקה והזרוע הנטויה אשר הוציאך ה' אלוקיך כן יעשה ה' אלוקיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם, רמז הכתוב על עשר המכות וז"ש 'האותות' שתיים, 'המופתים' שתיים, 'והיד החזקה' שתיים 'והזרוע הנטויה' שתיים, 'אשר אתה ירא' מכוון כנגד 'זבמורא גדול' ומוסיף גם שתיים.

נקדים עוד מה שפי' הרה"ק בעל העטרת צבי זי"ע (ליקוטי עטרת צבי, עמוד שצה) עה"פ (תהלים לו, ט) ירווין מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם, ותו"ד דבי"ג מידות של רחמים נאמר נוצר חסד לאלפים, שעל ידה נמשך שפע ממקורא עילאה שפע חיים ורחמים לבני ישראל, אולם לפעמים ע"י רוב העוונות נשבר ונפגם צינור ההשפעה ומתהווה הפסק ומחיצה בירידת ברכת שמים, כי נסתלק אותיות נ' וח' מנוצר חסד, ונותר אותיות צ"ר ס"ד, בחי' איש צ"ר ואויב וס"ד בגימטרי' דין, וביחד הם בגימטריא דש"ן. ועל האדם להתחזק כדי להשיב אותיות ח"ן לצ"ר וס"ד להשלים בחי' נצר חסד, שהוא בגימטריא בי"ת, וזהו ירויין מדש"ן בית"ך, היינו שיתהפך מבחי' דש"ן שהוא צ"ר ס"ד, לבי"ת שהוא נצ"ר חס"ד, ואז יהיה נח"ל נוטריקון נוצר חסד לאלפים, עדניך תשקם כי יושפע שוב ברכה דלעילא בחסד ורחמים, עכתו"ד.

על כן ישנם בפסוק זה כל האותיות מלבד אות בי"ת, להורות שכשם שביציאת מצרים נטלם

שנתמנה ללמד תורה לעמו ישראל, ועליו מוטל להרביץ תורה לתלמידים ללמדם ולא לפם בינה, אין לו להאריך בתפילתו על חשבון לימודו עמהם. לכן רבא שנתמנה להיות ראש ישיבה, כדמצינו (ברכות דף ל"ה ע"ב) שאמר להו רבא לרבנן במטותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא (וראה שם דף נ"ו ע"א). כדחזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, אבל רב המנונא שלא היה טרוד ללמוד עם תלמידיו היה רשאי

בפרשתן (דברים ז, יז-כ) כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכר תזכור את אשר עשה ה"א לפרעה ולכל מצרים, המסות הגדולות אשר ראו עיניך והאותות והמופתים והיד החזקה והזרוע הנטויה אשר הוציאך ה"א כן יעשה ה' אלוקיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם וגו'. וכתב בבעה"ט, כל האלפא ביתא בזה הפסוק חוץ מב"ת. רמז כי עוד יעשה פעם שנית נפלאות כימי צאתך מארץ מצרים, עכ"ל.

ואפ"ל דהנה אחז"ל (שמו"ר ט, יג) אמר ר' אלעזר בן פדת כשם שהביא הקב"ה על המצריים, כך הוא עתיד להביא על צור, שנאמר (ישעיה כג, ה) כאשר שמע למצרים יחילו כשמע צור וכו', והיינו דגם לעתיד לבוא עתיד הקב"ה להכות את אומות העולם בעשרה מכות, וכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות.

והנה דרשו חז"ל (הגדה של פסח) בפסוק (דברים כו, ח) ויוצאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים, ביד חזקה שתיים, ובזרוע נטויה שתיים, ובמורא גדול שתיים, ובאותות שתיים, ובמופתים שתיים, אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים.

ע"ז רמזה תורה, כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה' אלוקיך לפרעה ולכל מצרים, וכאשר הפליא הקב"ה מכותיו במצרים ועל

והמשפט, והיינו דבתוקף מדה"ד היה בחי' צ"ר וס"ד, ואעפ"כ חמל השי"ת לגאלינו במדת החסד והרחמים, כן יעשה ה' עמנו גם לעתיד שגם אם ח"ו לא יזכו ויחסר בחי' בי"ת, אעפ"כ יושיענו השי"ת ומבור גלות יעלנו להביאנו ציון ברינה.

השי"ת וגאלם והושיעם למען שמו הגם כי לא היו ראויים, כדאי' בחז"ל ובספה"ק דשר של מצרים היה מקטרג מה נשתנו אילו מאילו, ועיין בישמח משה (פר' וארא) דעל זה נאמר כי בחוזק יד הוציאך ה' ממצרים, דהיה נגד מדת הדין

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט בעידן רעוא דרעוין שב"ק פר' עקב העעל"ט

(דברי הימים-א יז, כא) מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, כי שורש נשמות כל ישראל הוא בגבהי מרומים ששם תכלית האחדות, דכלפי ההנהגה העליונה בשמים ממעל אתה אחד ושםך אחד, ורק בהשתלשלות העולמות נתהווה ענין הפירוד. ומובן לפי"מ דאי' בזוה"ק (ח"ג פר' אמור, דף ע"ג ע"ב) קוב"ה ואורייתא וישראל חד, והיינו דנשמות ישראל שרשם באותיות התורה, וכפי שרמזו דורשי רשומות (מגלה עמוקות, פר' ואתחנן, אופן קפו) דישראל הוא נוטריקון יש שישים ריבוא אותיות לתורה (וראה זוה"ח שיר השירים, דף כד, ב) [וכבר דנו הרבה בספרים (ראה שלה"ק מס' שבת, תורה אור, אות יג בהגה"ה; פני יהושע, קידושין דף ל, א) חשבון שישים ריבוא אותיות האיך הוא]. וכל נשמה מישראל יש לו אחיזה באחד מאותיות התורה אשר משם הריהו יונק חיותו. ובספה"ק ערבי נחל (פרשת האזינו, ד"ה ויאמר אליהם) כתב שכאשר אין בני ישראל אגודים יחד ומאוחדים, הרי הם בבחי' ספר תורה פסול, משום שספר תורה שנחסר בו אפי' אות אחת הריהו פסול (ראה או"ח, סי' לב).

באשר לכך יש כח ועצמה בכל יחיד ויחיד מישראל להשפיע במעשיו על הרבים לטוב ולמוטב, ואף כשהוא עושה מעשהו לעצמו בביתו פנימה באין רואה, מכל מקום בעבור שכל נשמות ישראל שורשן אחד הוא, על כן במעשיו ובפעולותיו הוא משפיע על הכלל כולו. משל למה הדבר דומה, למי ששט בספינה גדולה עם הרבה בני אדם, וקודח חור בספינה באומרו כי רק בחדרו ומקומו הוא קודח, ושוטה זה אינו יודע כי בכך הוא מביא את כולם לידי סכנה, והנמשל מובן.

ומרובה מדה טובה שגם כאשר אדם יחיד עובד את השי"ת בחדרו בהצנע לכת, באהבה ויראה, נשפע מכך רוח טהרה והתעוררות לטובה

בתוה"ק והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם, ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, ואהבך וברכך והרבך וגו'. כבר נתקשו המפול' דנראה כאילו הכתוב סותר עצמו, דבסוף פר' ואתחנן אמר הכתוב (דברים ז, יא) ושמרת את המצוה וגו' היום לעשותם, ודרשו חז"ל (עירובין דף כ"ב ע"א) והובא ברש"י היום לעשותם ולמחר לעוה"ב ליטול שכרם, ותיכף בסמוך אמר והיה עקב תשמעון וגו' ואהבך וברכך והרבך וגו', שהוא שכר מצוה בהאי עלמא. כן יש לבאר מה שפתח תחילה בלשון יחיד 'ושמרת' את המצוה וגו', וסיים בלשון רבים 'והיה עקב תשמעון' וגו'. גם לבאר מ"ד במדרש תנחומא שהביא מאמר הכתוב (תהלים לא, כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים כך נגד בני אדם, וצ"ב השייכות להכי.

ולהלן בפרשתן (דברים ה, א) כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבייתם ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם. וגם כאן יש לבאר מה שפתח בלשון יחיד, וסיים בלשון רבים.

- ישראל ערבין זל"ז, וכ"א משפיע על רעהו
ל טוב ולמוטב -

כל אלו באחת יבוארו, דהנה מצינו שכל ישראל ערבים זה לזה (שבועות דף ל"ט ע"א; סנהדרין דף כ"ז ע"ב) וילפינן זאת ממאמר הכתוב (ויקרא כו, לז) וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו, ולכאורה צריך הסבר אמאי באמת ערבים זה לזה וכי טוביה חטא וזיגוד מינגד. אלא דבגמ' שם מוקי לה שהיה בידם למחות ולא מיחו.

ויש לבאר הדבר, דהנה מבואר בספה"ק כי כל כלל ישראל בשורשם אחד המה, וכמאמר הכתוב

להשפיע על אחרים יראת שמים והתנהגות נאותה בעבודת השי"ת, וזה שאמר ראב"ע תמה אני אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח, היינו שידע להוכיח באופן זה שיקדים להוכיח את עצמו וישוב בתשובה ויתקן בעצמו כל פגם וחסרון שיש בו בטרם שבא להוכיח את זולתו.

כי כאשר הצדיק לבו נשבר בקרבו ובכל מה שרואה איזה חטא ועון בישראל תולה הקולר בעצמו, לדעת שאילו היה הוא מתהלך בדרך הישר כראוי, לא היו באים הללו לידי חטא ומכשול, לכן בכל מה שהיה רואה איזה חסרון באחרים היה מיד מהרהר בתשובה, בכך היה נשפע התעוררות של יראת ה' על כל סביביו כי דברים כגון אלו המה יוצאין מן הלב הטהור ואז היו נכנסים אל הלב, ועי"ז נתעוררו כל העם ברשפי אש קודש לתשובה.

וז"ש הוכח כאשר בעיקר יוכיח את עצמו בכך ממילא תוכיח את עמיתך כי פעולתו העצמית יעשו רושם לטובה לפעול אצל אחרים שיטיבו מעשיהם, ולא תשא עליו חטא, הכוונה שלא תשום עליו החטא לחשוב שהוא הוא האשם והפושע, אלא תכיר ותדע כי עליך בלבד האשמה, כי אלמלי היית עובד את השי"ת כראוי היית מאיר גם לאחרים של יבואו לידי חטא, (ראה דרשות חורש"י תשמ"ב, פר' ויקרא, וכן בהרבה מקומות).

עד"ז ביאר מרן אאדמו"ר זי"ע מאמר התנא באבות (אבות ג, א) הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. ונודע מה שדקדק הגר"א זי"ע (שנות אליהו, ליקוטים, ד"ה דין וחשבון) דלכא' כפל לשון הוא מה שנקט לומר 'דין וחשבון'.

ולהנ"ל יבואר דהדין הוא על מה שחטא ולא עשה מצוות השם בקום ועשה או בשב ואל תעשה, אבל בנוסף יהא צריך ליתן 'חשבון' על מה שבחטאיו הגביר כח הטומאה בעולם ועי"ז גרם גם על אחרים במרחק אלפי פרסאות הימנו לחלל את התורה, או שהיה יכול להביא אחרים לידי התעוררות בעבודת השי"ת בתורה ובמצוות, ובמעשיו גרם להם לקלקל יותר ויותר (וראה בדברות קדשו ליל שב"ק פר' תבוא תשל"ה; שפע חיים מכתבי תורה, מהדו"ב, חלק א, מכתב ו).

לכלל כולו, כמו שכתב בספר חינוך בית יהודה (להרה"ק בעל מלא הרועים, פרק לד) בשם רביה"ק החוזה מלובלין זי"ע עה"פ (תהלים פד, ו) אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם, שיש לדקדק מה שהתחיל בלשון יחיד 'אשרי אדם עוז לו בך', וסיים בלשון רבים 'מסילות בלבבם', וביאר דאמה"כ שהדרך הישרה והרצויה שאין צורך לאדם לצאת אל רחוב העיר להוכיח החוטאים, אלא דיו בכך שיושב בביתו ועוסק בתורת ה' ועוסק בעבודת הקודש בקדושה ובטהרה, ודין גרמא כי רבים ישיב מעון אפי' במרחק כמה מילין ופרסאות, וז"ש אשרי אדם עוז לו בך, כלומר שיושב בביתו ועוסק בתורה"ק הנקרא עוז כמד"א (שם כט, יא) ה' עוז לעמו יתן, ועי"ז 'מסילות בלבבם' שאורו הקדוש יבקיע את כוחות הרשע ויאיר ליישר מסילות בליבות בני ישראל התועים להכניס בהם רוח טהרה ואור תשובה, אתוד"ק.

והיינו לפי שבני ישראל שורשם אחד ובעולמות העליונים בשמים ממעל כלולים כולם זה בזה, על כן יש לכל איש מישראל השפעה על זולתו, וכשהוא עוסק בתורה הק' בקדושה ובטהרה הריהו מפיץ ניצוצות קדושה ואורה בכל העולם כולו, כך שיש כח לאדם בקצה העולם לעמוד כנגד פיתויי היצר להתגבר עליו ולהכניעו תחת ידו לבל יבוא לידי חטא.

- הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא - וכבר האריך מרן אאדמו"ר זי"ע בענין זה (בעידן רעד"ר פר' נצו"י תש"מ ובכמ"ק), ופירש מאמר הכתוב (ויקרא יט, יז) הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, דהנה אמרו חז"ל בערכין (דף ט"ז ע"ב) אמר רבי אלעזר בן עזריה תמיהני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח. ואפ"ל הכוונה עפ"י מה שאמרו חז"ל (בבא מציעא דף ק"ז ע"ב) קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים, והיינו דבלתי במציאות שיוכל האדם לומר דברי מוסר ותוכחה לאחרים ויתקבלו כראוי לעורר את האדם בתשובה שלימה שיתקיים, ללא שיתקן את עצמו תחילה וישפר דרכיו במצוות ומעש"ט, דכאשר האדם המוכיח לא יהיה נקי בעצמו לא יעשו דבריו רושם על אחרים, וגם כאשר יתעוררו קצת לא יתקיימו הדברים אצלם לאורך זמן, כי ללא שיתעלה האדם בעצמו במעלות עבודת ויראת ה' אין בכוחו

את מצוות בוראו ועבדו באמת ובאהבה, הריהו מעורר ומשפיע על כל ישראל, ואף על יהודי שנמצא בקצה אחר של העולם, שעל ידי אור עבודת השי"ת של האיש הישראלי מתעורר הוא במקומו גם הוא לקבל על עצמו עול מצוות ועול מלכות שמים.

והנה נודע מש"כ הרמב"ם (ריש מס' פאה) במה שישנו חכמים בלשון המשנה (פאה פ"א מ"א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא וכו', כי במצוות שבין אדם לחבירו מקבל האדם שכר גם בהאי עלמא, כי כשיעשה האדם המצות התלויות בתועלת בני אדם זה עם זה, כמו כן תחשב לו לצדקה לעוה"ב לפי שעשה המצות, וימצא טובה בעוה"ז בעבור שנהג מנהג הטוב בין בני אדם, עכ"ד. והיינו כי המצוות שבין אדם לחבירו כגון כיבוד אב ואם וגמילות חסדים עליהם ימצא האדם טובה ושכר אף בעולם הזה בעבור קיומם שנהג מנהג הטוב בין בני אדם.

מעתה כאשר האדם עוסק בתורה ומצוות כראוי ועובד את השי"ת בתמימות לשמור ולעשות כל דברי התורה, או אז, אמנם על עצם קיום המצוות לא יקבל שכר בעוה"ז כי רק למחר לקבל שכרם, אבל על מה שהגביר את כח הקדושה בעולם, ובמעשיו הכניע את הסט"א, וגרם להתעוררות רוח של יראת השם וקיום מצוות לרבים מבני ישראל, על כך יקבל שכר טוב גם בעוה"ז, שהרי אין לך "מנהג הטוב בין בני אדם", יותר מזה שמעשיו גרמו להאיר עיני ישראל לעורר בתוכם רוח טהרה והתעוררות תשובה, ועל שמטיב לבני אדם ע"ז שכר מצוה גם בהאי עלמא איכא.

- ביאור מקראי קודש דפרשתן ע"ד האמור -

עפי"ז יבואר היטב מקראי קודש דפרשתן, דאמה"כ בשלהי פר' ואתחנן ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם, רצ"ל כי כאשר הוא בבחי' 'אנכי מצוך' היום לעשותם, דהיינו שעצם המצוות שעושה לעצמו על זה היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, ברם כאשר והיה עקב תשמעון, ובתרגום אונקלוס תרגם 'עקב' 'חלף', רצ"ל שעל התוצאה ממעשיו שבהם פעל שגם אחרים

פעם בעת ההקפות בשמחת תורה פי' אמו"ר מאה"כ בספר תהלים (יט, ב-ה) השמים מספרים כבוד א"ל וגו', היינו הצדיקים המתעסקים בעבודת ה', ועוסקים בתורת ה' יומם ולילה יום יביע אומר ולילה ללילה יחזה דעת, ואז אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם, שצדיקים עובדי ה' אינם צריכים להשמיע קולם ואמרותם לפני קהל רב כדי לעוררם לעבודת ה', כי גם כאשר הם ספונים בחדרם בלי נשמע קולם, מכל מקום בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם וגו', השפעתם יוצאת למרחוק מקצה העולם ועד קצהו לעורר ולרומם נפשות ישראל לעבוד את ה' ולקיים מצוותיו.

וזהו שאמרו חז"ל כל ישראל 'ערבין' זה לזה, יפורש עפי"ד הישמח משה זי"ע (תפילה למשה כט, יא, אות ד) דמה שאמרו (ברכות פ"א, מ"א) מאימתי קורין את שמע בערבין, הוא מלשון עירוב ותערובת, שכל נשמות ישראל מעורבין בהתקשרות הנפש זע"ז וכגוף אחד כלולים המה יחדיו עי"ש. ועל כן בוודאי כי כל מעשי איש משפיע על הזולת, לכך בדין הוא שערבין זה לזה מכיון שכאו"א משפיע על אחרים, ואילו היה הוא מתנהג כראוי היה מזריח אור קדושה על כל העדה עד שלא היו באים לידי פוקה תקלה ומכשול, וכיון שלא הלך בדרך טובים, הרי שיש לו חלק במה שנכשל רעהו רח"ל.

וזהו בכלל מה שאמרו בגמ' שהיה בידו למחות ולא מיחה, דאין הכוונה רק על מחאה בקול צעקה וכו', אלא יותר ויותר על מחאה רוחנית ללא אומר ודברים, כי בכך שהיה בעצמו מתעורר בתשובה ובקבלת עול מלכות שמים היה מכניע את הקליפה עד שגם הלה היה מתחרט ושב מדרכו, וכיון דבמעשיו לא פעל לטובה על כך נותן דין וחשבון בשמים ממעל, כי א"ל דעות ה' ולו נתכנו עלילות (שמואל-א ב, ג), לדעת כי אלמלי היה האיש הזה מתנהג כראוי כדת של תורה, היה משפיע על פלוני ופלוני לבל יבואו לידי חטא ועון.

- על מה שמזכה את חבירו זוכה לקבל שכרו -

בהאי עלמא -

ואמרו חז"ל (סוטה דף י"א ע"א) מרובה מדה טובה ממדת פורעניות חמש מאות פעמים, ומעתה אם לרעה כן, כל שכן כשמקיים האדם

לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל וגו' (שם פסוק ז-ח), מפני מה דייקא כאשר ראה את המחולות שיבר את הלוחות.

כן נתקשו המפוי' היאך שבר משה את לוחות העדות הרי עבר בכך על לאו דלא תעשון כן לה' אלוקיכם (דברים יב, ד), וברמב"ם (פ"ו מיסוה"ת ה"ב) שכל המוחק אות אחת משבעה שמות של הקב"ה לוקה מן התורה, שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם, ובשו"ע (או"ח סי' קנ"ד ס"ה) ס"ת שבלה, מניחין אותו בכלי חרס, ובמג"א (סק"ט) דהוא הדין בכל תשמישי קדושה דהוי בכלל לא תעשון כן לה' א"ש. א"כ כיצד שבר את הלוחות אשר מכתב אלוקים הוא. ואכן בספה"ק עמדו בזה וכתבו דלכן לא נכנס לאר"י בגין הפגם ששיבר את הלוחות (ראה עיר דוד אות קנ"ב, ואות תי"ז בשם המדרש, זרע ברך פר' תצוה, יד אבי שלום פר' חקת, לקט יוסף ערך משה אות ט"ו, משען המים פר' ואתחנן).

וי"ל עפימ"ש כ"ק מרן אאדמו"ר זצללה"ה, בהא דאמרו במדרש (ויק"ר י, ג) דלכן עשה אהרן את העגל כי אמר מוטב יתלה הסרחון בי ולא בהם עי"ש. ולכא' יש לתמוה הכי בגין כך הותרה לו לעשות פסל משוקץ, וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חברך.

אלא דהתוס' בשבת (שם ד"ה וכי אומרים, ובכמ"ק) הקשו ע"ז מהא דעירובין (דף ל"ב ע"ב) גבי מלא לי כלכלה של תאנים מתאנתי דניחא ליה לחבר דליעבד איסורא קלילא ולא לעבד עם הארץ איסורא רבה, ותירצו התוס' דהתם כיון שהאיסור נעשה על ידו והוא הגורם לכך ניחא ליה לחבר דליעבד איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה על ידו, יעו"ש. והנה אהרן הכהן קדוש ה' ברוב ענוותנותו הרגיש בעצמו שרק הוא עצמו אשם בכל שבג"י טעו כל כך ונפלו לדיוטא התחתונה לבקש לעצמם דמות פסל, ואהרן בצדקתו אמר שעליו היה מוטל לרומם את בג"י ולהשפיע להם רוח דעת ויראת ה', אלא יען אשר לא זכה ירדו ונפלו מאיגרא רמה נמצא כי הוא הוא שגרם להם לבא לידי כך, על כן עליו מוטל הדבר להצילם שלא יאבדו ח"ו, לכן מסר נפשו עליהם ולקח את מדת הדין על עצמו שהעונש תבא עליו על דרך שאמר דוד

'תשמעון' לשון רבים, כי גם כאשר יושב בביתו יוצאים קרני אור מתורתו ומעשיו הטובים להשפיע על אחרים לעוררם למוטב, על זה ושומר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, שפיר תקבל שכר מצוה אף בהאי עלמא כנ"ל מהרמב"ם.

ועל זה הסמיכו חז"ל במדרש הפסוק מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וכאמור דעיקר השכר צפון הוא לעלמא דאתי, ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ברם בכך אשר פעלת לחוסים בך נגד בני אדם, כי מעשיו המה לא רק לעצמו אלא שעיי"ז מעורר ופועל על אחרים שגם כן יישרו מעשיהם ולבבם לה' אלוקיהם, על זה שפיר יקבל שכרו משלם אף בהאי עלמא.

זה שאמר הכתוב כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבייתם ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם, דפתח בלשון יחיד אשר אנכי מצוך היום, לומר כי היחיד במעשיו הטובים רב כוחו לפעול על הרבים אשר 'תשמרון' שיטיבו דרכיהם ויתעוררו אף הם לעבודת הבורא ב"ה, ובכך למען תחיון ורבייתם וגו', כי מעשי הטוב כלפי בני אדם יקבל שכר מצוה גם בהאי עלמא כנ"ל.

- משה ואהרן תלו הקלקלה בהם שבגינם באו ישראל לידי חטא -

על דרך האמור יש לפרש מאה"כ להלן (דברים ט, יב-יז) ויאמר ה' אלי קום רד מהר מזה וגו' סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם מסכה וגו', ואפן וארד מן ההר וגו', וארא והנה חטאתם לה' אלוקיכם עשיתם לכם עגל מסכה וגו' ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם. והתמיהה בוקעת ועולה, אטו לא האמין משה רבינו להקב"ה שאמר לו סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם מסכה, א"כ מדוע רק כשראה בעיניו השליך את הלוחות ושברם. וכן נמי יש לדקדק בפר' תשא (שמות לב, יט) ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה וישלך מידו את הלוחות וישבר אתם תחת ההר, הרי דמפורש דרק כאשר ראה את העגל ומחולות חרה אפו והשליך את הלוחות, הלוא בעודו בשמים ממעל כבר אמר לו השי"ת לך רד וגו' עשו להם עגל מסכה וישתחו

לעשות רצון הבורא, שהוא אלוקינו ואנחנו עמו וצאן ידיו, ואין בכל מצותיו רק טוב יעו"ש. והספורנו ביאר 'ל טוב לנו כל הימים' רצ"ל ל טוב לנו בעולם הזה ובעולם הבא, 'לחיותנו כהיום הזה' חיי שעה, ולהיות לנו צדקה וזכות לפני ה' אלוקינו בעולם הנצחי. ולכאן הוא תמוה דהלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והיאך הבטיחנו כאן הכתוב שכר על המצוות.

ולחאמור יבואר דאמנם על עצם קיום המצוות שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אלא דהיות כי בכל עשיית מצוה ומעשים טובים, נתרבה אור הקדושה בעולם אשר ממנה נשפע רוח טהרה על בני ישראל, וגם בפשוטו של דבר הוא כן, כי כאשר יראו בני אדם איש ירא ה' המהדר המצוות ומתמיד בתורה יתעורר גם בהם חשק ורצון לעשות כמוהו ע"ד קנאת סופרים תרבה חכמה, ויותר מזה נפעל על ידי אור הרוחני של המצוות על דרך מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, ולכן בכל שעושה האדם בעבודת השי"ת בתורה ומצוות, גורם לריבוי כח הקדושה בעולם ובכך מתחזקים גם אחרים להתגבר על יצרם וכו', והרי על טוב שעושים לבני אדם מקבלים שכר גם בהאי עלמא, ואם בטוב גשמי שהוא חולף ובטל כן, מכ"ש וק"ו כשמטיב לאחרים ברוחניות שהוא טובה נצחית בוודאי שמקבלים ע"ז שכר גם בעוה"ז, ואף כאשר האדם עצמו אינו יודע מה פעל הרי בשמים ממעל הכל גלוי וצפוי כמה נתרבה על ידו תורה ומצוות, ומקבל שכרו משלם אף בהאי עלמא.

זה שאמר הכתוב ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלוקינו וגו', ובקיום המצוות לא רק שזכינו לעצמינו אלא וצדקה תהיה לנו רצ"ל שבכך ייחשב לנו לצדקה כי בכל מצוה נפעל טוב לאחרים, אשר על כך השכר גם בהאי עלמא, לכן ל טוב לנו כל הימים ולחיותנו כהיום הזה, והכתוב עצמו מפרש הטעם על שנוטלין שכר גם בהאי עלמא, לפי כי נשמור וגו', רצ"ל שהאדם במעשיו הריהו משפיע לטובה על אחרים, ונעשה כשומר עליהם להשפיע עליהם ולעוררם לעבודת השי"ת, וכיון שהוא מטיב לאחרים שפיר מקבל שכרו משלם בהאי עלמא.

בהאמור יבואר צירוף הוי"ה המאיר בחודש אלול היוצא מסוף תיבות הפסוק (דברים ו, כה)

המלך (שמ"ב כד, יז) הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ירך בי, והיה אהרן מוכן שייאבד הוא מב' עולמות ובלבד להציל את בני ישראל, אתוד"ק.

והנה נודע מהבעש"ט הק' זי"ע (ראה בעש"ט עה"ת, פר' בראשית, אות קכא ואילך), שבראות האדם בזולתו איזה חטא ופגם, עליו לידע כי גם הוא פגום בזה ואף הוא נכשל, כי אלמלא לא היה בו שום פגם לא היו מסבבים מן השמים שיראה ענין רע זה אצל אחרים, וכ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע הסמיך מקור לדבר זה בתוספתא במסכת שבועות (פרק ג, הלכה ג) הרואה עוברי עבירה מתחייב לראות הרואה עושי מצוה זכה לראות. והיינו שכאשר זוכה אין הוא רואה בנידון שום פגם, כי מן השמים מזכים אותו שיוכל להמליץ עליו זכות, ורק אם הוא בעצמו אינו כראוי אז מראים לו דוגמתו.

כן נמי היתה מידתו של משה רבינו ע"ה העניו מכל אדם שתמיד בהאי פחדא הוי יתיב דהוא בשפלותו גורם שיתרבה כח הטומאה ועי"ז יכול היצה"ר להחטיא את בני ישראל, ועל כן כאשר ירד מן השמים וראה את המחולות, או אז דן בעצמו שאם רואה דבר מגונה כזה בוודאי שיש לו ג"כ חלק בכך, דהלא אילו לא היה אצלו שום נדנוד של חטא לא היה במציאות שיראה דבר מגונה כזה, לכך דייקא כאשר ראה את המחולות ואת העגל הכריע בעצמו כי הוא עצמו הגורם לכך ותלה הקולר בצווארו דאין האשמה על בני ישראל אשר זרע קודש מחצבתם אלא הוא בחטאיו גרם להם, והלא כאשר החטא בא על ידו שפיר אומרים לו לאדם לעבור איסורא כדי להציל האחרים שלא יחטאו באיסורא רבא, ולכן מיד עבר על הלאו דלא תעשון כן וגו' ושבר את הלוחות, ואמר מוטב ידונו כפנויה וכו' (שמו"ר מג, א), והבן.

- העבודה בחודש אלול לעורר בעבודתו אף אחרים לתשובה -

ויפורש הכתוב (דברים ו, כד-כה) ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלוקינו ל טוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה, וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלוקינו כאשר צונו. וברמב"ן כבר תמה בזה, דהלא אנחנו חייבין

משיגי הגוף כלל וכלל, וענין קיום המצוות אצל השי"ת הוא השפעת האורות העליונים בבחי' גבוה מע"ג גבוה למעלה מהשגתנו.

ואפשר כי בבחי' מדה כנגד מדה, על ידי שהאדם תולה תקלת חבירו על עצמו, לומר שמה שבא פלוני לידי חטא אני אשם בדבר, ועלי לשוב להשי"ת על שבעוונותי גרמתי רעה גם לאחרים, בכך במדה במדה נתעורר כן בשמים ממעל שיאמר הקב"ה 'ואשר הריעותי' (מיכה ד, ו) אני גרמתי להם שבראתי יצר הרע (ברכות דף ל"ב ע"א), ועל ידי שהקב"ה מקיים המצוות, יורד אתערותא דלעילא להאי עלמא ומתעורר מדת הרחמים להשפיע עלינו רוח טהרה ורוח תשובה. ולזה בחודש אלול אשר בו מתעורר ענין זה שכל אחד הוא שומר על הכלל כולו, מכך נתעורר בעולם רוח טהרה היורד משמי מרום, ועל כן חודש זה הוא כולו רחמים וחסדים כפי שהאריך בבני יששכר בזה (ראה מאמרי תמוז ואב, מאמר א, אות ו, ועוד), והס קטיגור וקח סניגור מקומו.

יעזור השי"ת ויערה עלינו רוח טהרה, שנזכה לקבל עלינו עול מלכות שמים ולהכין עצמנו לעבוד את ה' אלוקינו כראוי, ולהכין עצמנו כראוי, ובקשתנו אחת היא 'תקע בשופר גדול לחרותנו', וכמאמר הצדיקים שאנו מבקשים מהבוכ"ע שיתקע רק תקיעה אחת, 'ושא נס לקבץ גליותנו' ונגאל בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

לקראת תפילת ערבית ומעמד פתיחת הזמן בראשות כ"ק מרן שליט"א.

בשעה 8.50 נכנס מרן שליט"א לתפילת ערבית בהיכל המתיבתא, לפני העמוד התפלל - הרה"ג רבי שלמה זלמן למברגר שליט"א אב"ד מאקאווא נתניה ור"מ בישיבה"ק.

עם סיום תפילת ערבית כ עלה מרן שליט"א ע"ג בימת הארון קודש למעמד פתיחת הזמן. זימרו כמה ניגוני התעוררות.

אח"כ השמיע דברי פתיחה קצרים הגה"צ ראש הישיבה ואב"ד קהלתנו הק' בארה"ב שליט"א, בדבריו הרחיב הדיבור אודות השאיפה הטהורה שצריכה להיות לכל צורב וצורב, אשר זהו מן המפתחות לעלות ולהכנס בית ה', כאשר בכל יום ויום יש לו לכל אחד להתחדש מחדש בעבודת השי"ת.

תיכף לאחמ"כ זכו בחורי החמד לשמוע דברות קודש, דברי הדרכה והתעוררות, מכ"ק מרן שליט"א, לקראת הזמן הבעל"ט, (תוכן דברות הקודש יבוא אי"ה).

וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות וגו', דהנה רמזו בספרי קמאי (ראה ייטב פנים, שירת דודי, אות כג) ד'אלו"ל' נוטריקון ו'ישאלו איש ל'רעהו ל'שלום, והרמז בזה דעיקר העבודה בימי חודש אלול, הוא לא רק לתקן את עצמו ומעשיו, אלא לשוב גם מה שגרם לאחרים לסור מדרך הישרה, והתיקון במדה כנגד מדה להרבות בתורה ומצוות וכו' כדי שע"י מעשיו יושפעו גם אחרים לטובה ויהא חיזוק ותיקון אף לזולתו, שעל זה כאמור רמז הכתוב 'וצדקה תהיה לנו כי נשמור' וגו', שכל אחד נעשה בבחי' שומר על כל הכלל כולו, וזה עצמו בחי' חודש אלול לדעת כי האדם אין פועל על עצמו בלבד אלא בכל מעשיו פועל גם על אחרים לטוב או היפכו, ועל כך צריך כאו"א לעשות חשבון נפשו ולשוב להשי"ת, והבן.

והנה אמרו חז"ל דגם הקב"ה מקיים מצוות התורה, כדאי' בירושלמי (ראש השנה פ"א, ה"ג) עה"פ (דברים כח, ט) והלכת בדרכיו, מלך בשר ודם גוזר גזירה על בני מדינתו ואינו מקיימה, אבל הקב"ה המצוות אשר ציוה את ישראל גם הוא מקיימם (וראה סוטה דף י"ד ע"א), ואף מצוות זקנים הקב"ה מקיים כדאי' במדרש (תנחומא נשא, כט) אמר הקב"ה אף אני מקיים מצות זקנים. ברם פשוט דאין קיום המצוות אצל הבורא ב"ה בדמיון קיום המצוות אצל בו"ד עפר רימה ותולעה, שהרי הבוית"ש אינו גוף ולא ישיגוהו

יום שלישי פר' ואתחנן י"ג אב

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה צבי נ"י בן הרה"ג ר' חיים יהודה אייזנבך ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק (ב"ר משה יעקב מירושלים, וחהג"ר אלימלך משה שטמר מב"ב).

יום ראשון פר' עקב י"ז מנח"א

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה יהודה נ"י בן הרה"ח ר' צבי שנק מאלעד (ב"ר מנחם מפעיה"ק).

אחה"צ נכנס מרן שליט"א לקרית צאנז לתפילת מנחה. בשעות אחה"צ חזרו מאות בחורי החמד תלמידי ישיבה"ק, אחר הפוגה קלה בסדרי הלימודים של שבוע ימים לזמן אלול, ופתיחת הזמן.

בהיכל המתיבתא ישבו לסדר לימוד בצוותא חדא, תלמידי ישיבה"ק מתיבתא דברי חיים פעיה"ק, ותלמידי ישיבה"ק מתיבתא דברי יציב בחיפה, כהכנה

ראשון, וגם היה גביע מהרה"ק רבי העניך מאלעסק זי"ע שאנו גם מנכדיו.

הוא ביקש שבכל שבת נלמד ונחזור מהספה"ק נועם אלימלך.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: זקינכם גם היה במקור מירושלים? **בני המשפחה:** הוא עלה מהעיר 'גאלאץ', ששימש שם ברבנות.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: גאלאץ היא ברומניה.

בני המשפחה העלו אז רבנים לארץ ישראל, כי היה כאן מחסור וקושי למצוא רבנים. ובתחילה שלחו אותו ליישוב ליד ירושלים, וכשהגיע לשם שאל איפה הבית מדרש והמקוה, וכשענו לו שאין בנמצא שם ביישוב, אסף תיכף ומיד את חפציו ועזב את המקום, ועבר להתגורר במאה שערים, כדי שבניו יקבלו את החינוך הטוב ביותר. הוא פתח לו שם חנות של ספרים ותשמישי קדושה, והיה יושב שם בכדי להתפרנס, ובכל רגע פנוי שהיה לו ישב עם ספר ולמד. גם אבינו ז"ל היה לו סדר מסויים שהיה אומר ומתפלל כל יום בחנות.

והאריכו לספר עוד על מאור פניו הנפלא לכל אדם, באמירת גוט ווארט ועידוד, על משאו ומתנו באמונה, עד ששום אדם לא בא מעולם בשום תלונה וכו', ואמר **מֶרֶן שְׁלִיט"א:** זה מעיד יותר מהכל, כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, הקב"ה בוחן לבבות אבל כשרוח הבריות נוחה הימנו זה סימן טוב.

כששאלו מה לעשות לטובת נשמתו, אמר **מֶרֶן שְׁלִיט"א:** צריכים להתחזק בתורה ובצדקה, אבל אין הכרח לחפש מעשה מסויים דייקא, אלא להיזהר ולדקדק יותר בכל הליכות היום יום שיהיה לעילוי נשמתו. וקם מֶרֶן ואמר המקום ינחם וכו'.

אח"כ עלה מֶרֶן שְׁלִיט"א לביקור חולים אצל הרה"ח ר' חיים יהודה רייך הי"ו מיקירי אנ"ש בירושלים עיה"ק.

אחר תפילת ערבית העניק מֶרֶן שְׁלִיט"א תעודת חבר להבה"ח אלימלך נ"י בן הרב נחום יהודה שווארץ ממאנסי (בן הדומו"צ הג"ר ברוך שליט"א רב ביהמ"ד קהל חסידים במאנסי, וחה"ר מרדכי ססלר הי"ו מויליאמסבורג יו"ר מכון שפע חיים) לרגל היבחנו בהצלחה על למעלה מ-600 דפי גפ"ת.

יום חמישי פר' עקב כ"א אב

לפני תפילת שחרית הניח מֶרֶן שְׁלִיט"א תפילין להבחור הבר מצוה יוסף אברהם נ"י בן הרה"ר ישראל מאיר אנדרה מעיה"ק צפת.

בשעה 12.00 בלילה הגיע מֶרֶן שְׁלִיט"א ממעון הקודש בקיסריה להשתתף בהלוויית רבת היגון של האשה החשובה הצעירה מרת ויינגרטן ע"ה, אשת הרה"ג ר' חיים מנחם שליט"א מחו"ר רשת הכוללים מרכז התורה פעיה"ק, ובת הרה"ח ר' בועז נאה הי"ו מב"ב. בהותירה אחריה לאנחות את בעלה החשוב שליט"א ושבעה יתומים קטנים בביתה.

בסיום עברו מאות הבחורים לברכת שלום, וביניהם עשרות בחורים שהגיעו כבר עתה מעבר לים עם פתיחת זמן אלול בשיבה"ק, כשמרן שליט"א מאציל עליהם מברכות קדשו בנהירו דאנפין. אחר תפילת ערבית נכנס לקו"פ הרה"ג ר' אברהם מיזלס שליט"א אב"ד בביה"ד הרבני בפ"ת.

יום שלישי פר' עקב י"ט מנח"א

לפנה"צ הגיע מֶרֶן שְׁלִיט"א לירושלים עיה"ק לניחום אבלים בבית הרה"ח ר' ישראל מרדכי לנדמן ז"ל מזקני אנ"ש בירושלים, וישבו שם בניו הר"ר צבי הי"ו והר"ר יוסף יצחק הי"ו הר"ר דוד הי"ו והר"ר יהודה הי"ו מֶרֶן שְׁלִיט"א ניחמם בדברי תנחומים ונביא כאן מתוכן השיחה:

מֶרֶן שְׁלִיט"א: אביכם ז"ל היה מגיע מדי שנה בשנה לראש השנה אצל מֶרֶן אאדמו"ר זי"ע.

בני המשפחה: והמשיך כל השנים אצל מֶרֶן שְׁלִיט"א. הוא אמר לנו לפני כשבוע ומחצה שכבר צריכים להזמין מקום לראש השנה...

מֶרֶן שְׁלִיט"א: היכן שמסתובבים בעולם הזה, זוכים להמשיך גם בעולם העליון.

היאך הוא הגיע לצאנז? **בני המשפחה:** זקנו ז"ל היה מגבאי ומתפללי ה'אושפיצינער שטיבל', שהיו כולם חסידי צאנז, וזקנו אף חתם על כתב קבלת המרות ממרן זי"ע יחד עם סלתה ושמנה של מתפללי בית המדרש. אבינו נתייתם בצעירותו ונסע הרבה אל מֶרֶן זי"ע כבר מבחרותו.

הוא גם נעשה חתן שם בנתניה, אצל זקנו ז"ל שהיה הגבאי של כ"ק האדמו"ר רבי נפתלי חיים מדזיקוב זצ"ל. כשהגיעו לאבינו את אמנו להבחל"ח, נכנס לשאול את מֶרֶן זי"ע, והשיב לו שימתין מעט עד שישלח לברר עליה אצל הסמינר שהיא לומדת שם, ואכן לאחר כמה ימים שלחו מכתב שאפשר לגמור השידוך...

אצלו היה המעשה הידוע, שהגיעו באמצע השבע ברכות לסעודה שלישית אצל מֶרֶן זי"ע, ונתנו היין לשתות להחתן בעצמו.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: זה היה חידוש בשעתו, כי הרי אצלנו אין מברכים שבע ברכות בסעודה שלישית.

בני המשפחה: כשהגיע פעם מֶרֶן זי"ע לירושלים, הכניס אליו אבינו ז"ל שופר שיהיה קל לתקיעה. הוא התעסק אז עם שופרות.

הקשר שהוא הרגיש לצאנז היה מופלא מאד, והרגיש קשר נפשי חזק. הוא היה נותן 'געפלאכטענע עטרה' לכל נכדי מֶרֶן שְׁלִיט"א בחתונתם, ואי"ה נמשיך במסורת זו...

יש לנו למשפחה יחוס גדול מצדיקי החסידות, אבל הוא מעולם לא דיבר מזה, ואמר שזהו חובה ולא זכות... אנו נכדי הרה"ק מטאלטשווא זי"ע, הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, הרה"ק מלובלין זי"ע, וכן מהרבי ר' אלימלך זי"ע, והיה ברשות המשפחה צלחת מהרבי ר' אלימלך, וכן הספה"ק נועם אלימלך מדפוס

ועל כל אחד מוטל לפשפש במעשיו, כי אין אנו יודעים בשל מי הרעה הגדולה הזאת, ויעשה כל יחיד לעצמו חשבון נפשו, כי מי יודע מה החלק שלו במעשה זה, ושמה הוא גרמא בניזקין. וצריך כל אחד לקבל על עצמו קבלות טובות להרבות במצוות בעניינים שבין אדם למקום ובעניינים שבין אדם לחבירו, להתחזק בענייני צניעות וקדושה, כי אין לנו כל עצה אחרת זולת כן.

*

בתוה"ק בפרשתן (דברים ט, יב) ויאמר ה' אלי קום רד מהר מזה וגו', ולכאו' ראוי לבאר, וכי לא היה משה יכול להתפלל ולבקש רחמים לפני המקום ב"ה כשהוא נמצא בשמים ממעל, ומפני מה הוכרח משה לירד ולשוב להאי עלמא.

ואפ"ל, שאמר לו הקב"ה שירד להאי עלמא דייקא, וכך יתפלל על ישראל לפי מה שנראה בעולם הזה, ולא כפי הנראה בשמים ממעל בראיה שמימית, ששם נראה הכל כטובה ולא היה מתחנן בעדם להעביר מעליהם כל מיני גזירות רעות וקשות ולהסיר הקטרוג הנורא שעל ראשם. וכשאמר לו הקב"ה 'לך רד', הבין משה רעיא מהימנא שבשעה שיהיו בני ישראל בצער ובבכיה יש להתבונן לפי הנראה בעיניים גשמיות בעולם הזה, ולהעתיר בעדם לבטל מעליהם הגזירות.

בוודאי רוכב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק (מו"ק דף כ"ה ע"ב), וכשעולה למנוחת עולמים נשמה זכה ונקיה, שהעבירה ימי חייה בקדושה ובטהרה, בצניעות וביראת שמים, וצאו וראו מה בריות אומרות עליו (קה"ר יב, יב). ברם אנו שאין אנו מבינים חשבונות שמים, מבקשים מאת הקב"ה שידון אותנו לטובה הנראית בעיניים בעולם הזה.

והבוכ"ע אשר מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה, הוא נמצא עמנו ורואה אותנו שאנו כילדים קטנים, וכשם שהילד כשינטל מעמו אחד מצעצועיו הוא בוכה ומיילל באין מעצור בצערו על הילקח הדבר מעמו, כמו כן אבינו אב הרחמן האוהב עמו ישראל, הוא רואה בצערנו ושברון לבבנו, והקב"ה מצטער בצרתן של ישראל, ובשעה שישראל בצער שכניה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי (סנהדרין דף מ"ו ע"א).

מרן שליט"א האזין להספדים המרטיטים שנשאו אביה הרה"ח ר' בועז הי"ו, בעלה הרה"ג ר' חיים מנחם שליט"א, אחיה הרב אברהם נאה הי"ו, והרב בן ציון וינגרטן שליט"א, בדבריהם הפליאו את מידותיה הצנועות התרומיות והנעלות, והצדיקו עליהם דין שמים. עין לא נותרה יבישה מגודל ההתעוררות. אח"כ פתח כ"ק מרן שליט"א בדברי מיספד והתעוררות בבכיה רבה, וזהו תוכנם:

אין מן הצורך להכביר במילים כלל, ובאמת שאין ביכולת לדבר כלל. הנביא אומר (עמוס ג, ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ולכאו' תקיעת שופר הוא בבית המדרש ולא ברחוב העיר, ולפי"ז יש לבאר אומרו 'אם יתקע שופר בעיר'.

ואפ"ל, דהנה איתא בחז"ל (יומא דף כ' ע"ב) דקול הנשמה בשעה שיוצאה מן הגוף הולך מסוף העולם ועד סופו. ולזה בשעה שמסתלקת נשמה קדושה מן העולם, על זה רמז הנביא באומרו יתקע שופר בעיר, שקול השופר עובר ברחוב העיר, ומי שיש לו אוזן נקיה וטהורה יכול לשמוע את קול התרועה הגדולה לעורר הלבבות.

עומדים אנו כבר בערב שבת מברכים החודש אלול, החודש אשר בו תוקעים בשופר לעורר הלבבות, וכמאמר הרמב"ם ז"ל (הלכות תשובה, ג, ד) רמז יש בדבר עוררו ישנים משנתכם, וכאן תקעו בשופר עוד קודם חודש אלול, ואין זה קול תקיעה בעלמא, כי אם תרועה גדולה המשברת וחודרת אל כל לב.

דרשו חז"ל בגמ' (בבא קמא דף ס' ע"א) אר"ש בר נחמני א"ר יונתן אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה, שנאמר (שמות כב, ה) כי תצא אש ומצאה קוצים, אימתי אש יוצאה בזמן שקוצים מצוין לה, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר ונאכל גדיש, ואכל גדיש לא נאמר, אלא ונאכל גדיש שנאכל גדיש כבר.

אין אנו יודעים ומכירים בחשבונות שמים, כי הנסתרות לה' אלוקינו (דברים כט, כח), אמנם אנו יודעים ומאמינים באמונה שלימה שהכל הוא בחשבון מדוקדק, וכיון שאין הפורעניות מתחילה אלא מן היראים והצדיקים היכולים לכפר בעד הדור, על כן תאחז רעדה בלב כל אחד ואחד, כי בוודאי חטאת הקהל היא שנלקחה כקרבן ציבור,

*

נראה כל אפשרות של תקומה והתרוממות, הרי שהבוכ"ע הוא כל יכול, ובוודאי יגביה וירומם.

*

לעת הזאת אין לנו אלא להרבות בתפילה לפני הבוכ"ע חנון הביטה ממרומים, וישקיף הקב"ה וירא בעני עמו, שכבר נתמלא כל הבגד קרעים, ואין לך יום שאין קללתה מרובה משל חברתה, צרה רודפת צרה ואסון רודף אסון, וכל אחד יקיים בעצמו מאמר הנביא (הושע ב, ט) אלכה ואשובה אל אישי הראשון, ולקבל על עצמו קבלה בקבלה גמורה להיטיב מעשיו, ובוודאי יהיה לרצון לפני הבוכ"ע כבר מעת הקבלה, וכמאמר הנביא (דניאל י, יב) כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך וגו' (ראה תענית דף ח' ע"ב).

יראה הקב"ה כל הלבבות הנשברות, ונהרות דמעות בני ישראל יעלו לפני כסא הכבוד לעורר רחמים, ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די ויאמר למלאך המשחית הרף, ויקומם השי"ת קרן ישראל. הנפטרת בוודאי תהיה מליצה ישרה לכל בני המשפחה אשר כולם אהובים כולם ברורים, לבעלה להוריה ולצאצאיה שיחיו הנאהבים והנעימים, שיוכלו להמשיך בעבודת הקודש. ולהתכונן לקראת הימים השמחים אשר בוודאי ממשמשים ובאים, כשהכל יתהפך מיגון לשמחה מאבל ליום טוב מאפילה לאור גדול משעבוד לגאולה, ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

אחר הקריעה ואמירת הקדיש ע"י בניה, ליוה מרן שליט"א את המיטה כברת דרך.

דבר שפתים אך למחסור, באשר כולם מכירים כאן את המשפחה היקרה, ומוטלת חובה גמורה על כל אחד להעמיד סיוע עבור המשפחה. כל אחד הרי מכיר את המשפחה, ואת התמדת התורה של אבי המשפחה הרה"ג ר' חיים מנחם שליט"א, בוודאי ובוודאי חל חיוב גמור, ומוטלת אחריות על הציבור, לסייע למען יוכל הלאה לשבת וללמוד במנוחה ובשלווה בלי הפרעות מיותרות. ובוודאי כולם יטו שכם אחד לעמוד לימינם ולהעמיד עבורם כל צרכיהם.

הנביא מנחם ואומר (ישעיה מ, א-ב) נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם, דברו על לב ירושלים וקראו אליה כי מלאה צבאה כי נרצה עוונה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה. ובמדרש (איכ"ר א, נז) לקו בכפלים דכתיב לקתה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה ומתנחמים בכפלים דכתיב נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם.

כשאשה צעירה ואם לילדים קטנים מסתלקת מן העולם, בהותירה אחריה עוללים יתומים בביתה, הרי זה בבחי' 'לקתה בכפלים', כי הלא גם בשעה שנפטר מן העולם יהודי מבוגר הוא צער ואבל גדול, וכאן כשנלקחה אשה צעירה לימים המכה קשה שבעתיים. ואמנם מאמינים אנו באמונה שלימה שגם הנחמה תהיה בכפלים, ואף שאין אנו יודעים היאך, אולם לפני הבורא כל עולמים גלוי וידוע הדבר, והשי"ת מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון (שמואל-א ב, ח), ואף אחר שנפלו עד הארץ ושחה לעפר נפשנו עד שאין

חצר הקודש צאנו

קרית צאנו נתניה

מי יתן לנו תמורתו

המומים וכואבים אנו על פטירתו של האי גברא רבא, צהלתו בפניו ואבלתו בלבו, ותיק ועושה חסד, ירא שמים מרבים, דבוק בלו"נ ברבוה"ק

הרה"ח רבי ישראל מרדכי לנדמן ז"ל

מחשובי אנ"ש בירושלים עיה"ק

ומשגרים אנו בזה כוס תנחומים לבניו היושבים בעמק הבכא, ידידינו היקרים והנכבדים,

הר"ר צבי הי"ו הר"ר יוסף יצחק הי"ו הר"ר דוד הי"ו והר"ר יהודה הי"ו

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד, ומהרה נזכה שיקויים הכתוב בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים

**קטעים מתוכן השיחה של
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
עם המסובין בסעודות שבת פרשת מסעי העעל"ט
במעון הקודש בקיסריה**

מרן שליט"א: אולי יש לומר דהטעם שלא מצינו שבני ישראל בקשו לצאת ממצרים הוא מחמת שידעו שהם צריכים להיות שמה ארבע מאות שנה, ואם ייצאו לפני הזמן יצטרכו להשלים אחר כך בכל הגליות. ולכן אמרו שהם מסכימים להישאר בכדי שלא יצטרכו להשלים אח"כ. ואכן כשיצאו וראו את כל הצרות והקשיים המתרחשים עליהם, אמרו (שמות יד, יב) "הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר", דעדיף היה לסיים עם הגלות במצרים, עם כל העינוי והסבל, בכדי שיהא כבר תיקון השלם ולא יצטרכו לילך לעוד גליות אחרות.

יש לומר שזהו כעין המחלוקת הידועה שהיתה בין הצדיקים בזמן מלחמת נאפוליון, שנתרכו אז צרות ישראל עד מאד, והיו מהצדיקים שסברו דעדיף שיתרכו הצרות ובלבד שתבא הגאולה, והיו צדיקים שסברו להיפוך.

מרן אדמו"ר זי"ע היה מספר העובדא באריכות, שבזמן המלחמה שהיתה בין נאפוליון שעמד בראש צבא צרפת, נגד מדינת רוסלאנד, נחלקו הצדיקים מי עדיף שינצח במלחמה. הרה"ק הרבי ר' מענדלי מרימנוב זי"ע עמד בראש אלו שצידדו בנצחונם של הקיסר נאפוליון, שהוא יהיה גוג ומגוג ועל ידי זה יבא משיח צדקנו, ואף שנצחונם כרוך בשפיכת דמם של רבים מישראל, ואמר בלשון קדשו: שילכו מראווא ועד לעמבערג שקועים עד הארכובה בדם ישראל ובלבד שתבוא הגאולה. ולעומתו היו הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, הרה"ק בעל התניא זי"ע והרה"ק מראפשיץ זי"ע, ועוד צדיקים, שסברו שהגאולה צריכה להיות מתוך רחמים, והרה"ק מראפשיץ אמר: לשליש ולרביע לא שמענו, אף אם יחסר רק שלישי או

הגר"ש למברגר אב"ד מאקאווא נתניה: בישמח משה (פרשת נצבים) כתב ענין נפלא על כך שיש בני אדם שמצליחים יותר בעבודתם ויש שיותר קשה להם.

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע היה אומר שבספה"ק ישמח משה יכולים להבחין בין דברים שאמר כשעוד היה מתנגד, שהם ביתר תקיפות, לבין דברים שאמר אחר שנעשה לחסיד, שאז דיבר יותר עם המתקנות ומליצות טובות.

מסתבר שבספר ישמח משה עה"ת ישנם הרבה דברים שאמר גם בהיותו מתנגד וגם בהיותו חסיד, אבל בתוכחת מוסר ישנם דיבורים בחריפות יתירה, ואמר מרן אדמו"ר זי"ע שמסתמא אמר דיבורים אלו לפני שנתקרב לחסידות.

א' הנוכחים: העובדות שישנם מהישמח משה זי"ע על ציפייתו לגאולה, הם מופלאים מאד.

מרן שליט"א: הוא היה מיוחד בזה, אבל באמת כל הצדיקים שידועים מהו התגלות השכינה ומהו בית המקדש, היו מצפים לאוקמא שכינתא מעפרא.

א' הנוכחים: מסופר על צדיק אחד שאמר, שאם היינו מחכים באמת על משיח, הוא היה מגיע כבר, אולם הקב"ה מצפה לנו יותר ממה שאנחנו מצפים לו...

הגרז"ל בן הגה"צ אב"ד ק"צ טבריה (מירושלים): לכאורה יש לדקדק במה שבגלות מצרים לא מצינו בתורה שבני ישראל בקשו לצאת ממצרים, אלא נאנחו על קושי העבודה. וכן רואים כמה פעמים אחר שיצאו כבר, שרצו לחזור מצרימה, וזה פלא. ואולי שגם אחר הגאולה היו נמשכים לתאוות של מצרים, עד שהיו מוכנים לחזור למקום גלותם. ולכן בביאת משיח צדקנו יהיה הכרח שיבוער רוח הטומאה מן הארץ ושהקב"ה ישחט ליצר הרע, דאם לא כן יש חשש שתהיה שוב משיכה להבלי עולם הזה.

איש תבונה ידלנה, דהיינו שדולה מי החכמה מקרבו להוציאנה אל הפועל וכו'.

² ראה במכתבו של בעל התניא זי"ע הנדפס בספר בית רבי (פרק כב): ביום א' דר"ה קודם מוסף הראו לי אם ינצח באנאפארטא [שר חיל צרפת] יורבה העושר בישראל ויורם קרן ישראל, אבל יתפרדו ויתרחקו לבן של ישראל מאביהן שבשמים, ואם ינצח אדונינו אלכסנדר, אם כי יורבה העוני בישראל ויושפל קרן ישראל, אבל יתקשרו ויתחברו ויתעקדו לבן של ישראל לאביהן שבשמים וכו'.

³ מרן זי"ע אמר פעם (שפע חיים, רעד"ר ח"א, פרשת תולדות, מאמר ג): כשיטת הרה"ק מראפשיץ איתא גם במדרש (שוחר טוב, מזמור ו), משל למלך שכעס על בנו, היתה לפניו אבן גדולה ונשבע המלך שהוא זורקה בו, אמר המלך, אם אני זורקה בו עוד אין לו חיים. מה עשה המלך, כתתה ועשאה צרורות קטנות והיה זורקה בו אחת אחת. נמצא לא הזיק את בנו ולא ביטל את גזירתו, ע"כ. וזהו גם סיבת אריכות קץ הגלות, בהיות שאין הקב"ה חפץ להביא על ישראל בפעם אחת את כל הגזירות החמורות והפורעניות הקשות של חבלי משיח, כי אז לא יהיה במציאות לעמוד בזה, לכן הוא מפזר הגזירות במשך שנים ודורות רבים וזהו הגורם לאריכות הגלות."

⁴ ראה שם וז"ל"ק בתוך הדברים: וכמו שפירשתי בפסוק (משלי כ, ה) מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה. דהיינו שיסוד המים והעפר יש להם התחברות חזק, עד שיש בכל מקום מהארץ מים בכח, דהיינו שאם יחפרו עמוק עמוק ימצאו מים, ואין החילוק בין מקום הבאר לשאר הארץ, רק שזה בכח זה בפועל. ככה השי"ת חנן לכל אדם דעת בכח, ואינו חילוק בין החכם לאינו חכם, רק שזה השתדל להוציא אל הפועל מה שיש בכוחו ודלה המים מלבו וחפר ומצא, וזה לא השתדל ונשאר סתום ומכוסה וטמון בעפר הגשמיות והחומריות עד שלא ניכר, וזה דבר אמת וברור. רק שגם זה ההפרש יש גם כן, כמו שהוא בארץ שיש מקומות שימצא בהם מים בחפירה מועטת בקלות, ויש מקומות שלא ימצא רק אחר החפירה הרבה מאד ויגיעה רבה. ככה יש בני אדם שהשי"ת חנן אותם שאין כח שכלם טמון ומכוסה כל כן, רק באבן דק ובנפיחה בעלמא סגי להו להוציא את שכלם אל הפועל, ויש בני אדם שכלם טמון ומכוסה מכל צד ומכל עבר, שכל יראה ובל ימצא שיש ניצוץ מזהרוריה, ואיש כזה צריך יגיעה רבה לא יחריש ולא ישקוט יומם ולילה ללוטוש רעיוניו ביגיעה רבה, ובודאי ימצא, וזה הוא בודאי בכל סתם בני אדם. ומי שאף בגדר זה אינו, בודאי הוא יוצא מגדר אדם ואינו במין האנושי וחסר דעת יקרא. וזה פירוש הפסוק מים עמוקים בארץ בכח, ככה עצה בלב איש בכל אישי בני אדם, ואיש תבונה כו', ר"ל והחילוק שיש בין חכם לאינו חכם, דהיינו שזה יקרא

דבריו של הרבי ר' מענדלי, הלא מאז ועד עתה אנו עדיין עומדים כבר זמן רב בגלות. וכ"ק אאמו"ר גער בי באומרו, כל מה שאתה יודע ידע הרה"ק מראפשיץ יותר טוב ממך". ואמר מרן אאדמו"ר, שבאמת צדקו דבריו של אביו, כי הן הן דברים העומדים ברומו של עולם, מלכים מדיינין אלו עם אלו (עי' ב"ר צג, ב) באיזה אופן ירבה כבוד שמים וימלוך ה' לעולם, ומה בכוחם של אנשים כערכנו לדעת.

בענין זה ידוע מש"כ בחתם סופר (פרשת שופטים, הפטרה, ד"ה מה נאוו) בביאור הכתוב (ישעיה נב, ח) קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו וגו', ותו"ד לבאר סיבת הדבר שארכו שנות גלותנו יותר מכל גלויות הקודמות, שגלות מצרים היה רק רד"ו שנים וגלות בבל שבעים שנה ואילו הגלות הזו כבר עבר קציר כלה קיץ ועדיין לא נושענו, וביאר דאינו דומה גאולה העתידה לגאולות שעברו, כי אז היו הם גאולות זמניות ולא נודע לכל כי ה' שוכן בקרבנו, משא"כ לעתיד לבוא שאז יהיו מראים באצבע הנה אלקינו זה.

וכמה פעמים כבר היינו יכולים להיגאל גאולה שאינה שלימה כמו הגאולות הקודמות, וכגון מ"ש (ברכות לד, ב) אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, או יותר מזה להיות גאולה ממש כמו בבית שני וכדומה, אבל אין הצדיקים חפצים בגאולה כזו, ואף אם אנחנו נתפשר ונקבל זאת בכדי להיות גאולים, מ"מ אבותינו הקדושים לא יתרוצו עתה כי אם בגאולה שלימה שאין אחריה צער.

אמנם בכדי להגיע לזה, ההכרח לסבול הרבה חבלי משיח, וזה אפשר רק כאשר בני ישראל יהיו מוכנים לסבול אריכות הגלות ובלבד שלבסוף תבוא הגאולה השלימה, אבל כאשר ישראל קדושים זועקים אל ה' בצר להם ואינם יכולים לסבול ריבוי הצרות, אזי אב הרחמן מרחם עליהם ומבטל את הגזירה, ואז נדחים חבלי משיח לזמן מה ודין גרמא שבוששה ישועתנו

רביע של יהודי אין רצוננו לשמוע ממלך המשיח¹. וכה וכה נחלקו ביניהם וכל אחד עשה פעולות לשיטתו זה בכה וזה בכה².

באותה שנה בערב פסח, בעת אפיית מצות מצוה, כשהכניס הרבי ר' מענדלי את המצות לתנור הכריז בכל פעם שהכניס מצה לאש: הריני מכניס מצה אל התנור ועמה חמש מאות חיילים רוסיים שיפלו במלחמה! כששמע זאת הרה"ק מראפשיץ נכנס בפתע ופנה אל הרבי ר' מענדלי ואמר: רבי, הרי נאפוליון הוא טמא וטמא נדחה לפסח שני... והרבי ר' מענדלי הקפיד ושאל: מי הוא האברך הלזה שצעק כדברים האלה, ותיכף ברח הרה"ק מראפשיץ משם כי נתיירא מהקפדתו ועשה את החג בכפר אחר, ובמוצאי יו"ט ברח רגלי אל המגיד מקאזניץ.

בהגיעו לקאזניץ היה זה בערב שבת, והמגיד היה בבית הטבילה, והלך הרה"ק מראפשיץ ושכב במטתו של המגיד, וכשחזר המגיד מהמקוה ורצה לנוח על משכבו קודם שבת קודש [וכידוע שהיה חלוש מאד בטבעו] אמר לו הרה"ק מראפשיץ שלא יצא ממיטתו עד שיבטיח לו שינצל מקפידתו של הרבי ר' מענדלי, והסכים לכך.

אחר כך בתפילת ליל שבת קודש, באמצע מזמור שיר ליום השבת, פתח המגיד הקדוש ואמר: נאפוליון אומר אני המלך, קיסר רוסיא אומר אני המלך, ויציצו כל פועלי און, ואני אומר להשמדם עדי עד ואתה מרום לעולם ה'.

באותו זמן כשלקחו אנשים מישראל לצבא ובאו נשותיהם לפני הרבי ר' מענדלי והרימו קול נהי, נענה ואמר: אכן בפיהם הם צועקים לפני כן, אולם נשמותיהם צועקות לפני להיפך³.

מרן אאדמו"ר זי"ע היה רגיל להוסיף ולספר: "כשהייתי ילד קטן ושמעתי את סיפור הדברים מפי כ"ק אאמו"ר זי"ע, אמרתי אליו, אבא, וכי לא צדקו

¹ באחת משיחות קדשו (שיעור חורש"י, פרשת בלק תשל"ג) ביאר מרן זי"ע לשון זה של הרה"ק מראפשיץ: יש לבאר לשונו הקדוש שנקט לשליש ולרביע לא שמענו, דידוע שהרשע היטלר ימ"ש קבע בחוקיו דמי שנולד לאם יהודית ואביו היה גוי הריהו חצי יהודי וחצי גוי, ואם הוא נכד ליהודי הרי הוא שלישי יהודי, וכן מדד בכל אחד בכמה אחוזים הוא יהודי, ואת כולם הרגו. ולזה התכוון הרה"ק מראפשיץ שאינו מוכן לוותר אפילו על מי שהוא רק שלישי או רביעי יהודי, ועל כן סבר לדחות את ביאת המשיח כי גם המה צריכים להגיע לתיקונם.

² ראה באריכות בספר עטרת מנחם (אות קכד-קלב), ספר אם לבינה (בית מנחם, פרק ט), ספר דרכי חיים ושלום (הערה לאות תנג), ועוד.

³ ראה בדרכי חיים ושלום (הערה לאות תנג): והה"ק מוהרמ"מ בערב פסח שנה ההוא בשעת אפיית המצות התעצם מאוד על אודות הדבר הזה ואז השכיל נאפוליון והצליח בכל אשר פנה, והה"ק מהר"נ מראפשיץ תלמידו ראה שבאו אל הקדוש הרמ"מ הרבה מבני ישראל שהי' עובדים אצל המלכות בין אנשי הצבא, והי' ביניהם אבות של כמה בנים והרב שולחם מפניו בלתי שמוע בקשתם ושיחתם, והגה"ק מראפשיץ נכמרו רחמיו על אנשי ישראל בעלי בנים הנ"ל, ובכן הרהיב עוז בקדושתו לשאול את רבו הקדוש ויען ויאמר לו, מורי ורבי הלא עומדים לפניכם אנשים אשר להם לב נשבר ונדכה הטה נא אזנך ושמע אל בקשתם ובכייתם ממר נפשם וירחם נא על כמה חללים שנפלו

⁴ ראה בדרכי חיים ושלום (שם): פעם שנעשה מלחמה פתאומית ולא הי' הזמן מספיק לעשות בחינה על אנשי חיל לעבודת הצבא, רק תפשו אנשים מהשוק אבות ובנים, ונעשה רעש גדול בעיר רימנוב, ובשבת קודש כשישב הרבי מהרמ"מ אצל שלחנו הטהור באו נשים בבכיות ובצעקות היות שתפשו בעליהן ובנים שלהם לעבודת הצבא ואצל הרבי יושבין ואוכלין בשר ושותין יין ואין עושין שום פעולה להמתיק הגזירה, והי' שם פחד גדול אצל השלחן, והמסובין לא אמרו כלום, והרבי מהרמ"מ השיב, מי צועק, הגוף צועק, אבל הנשמות אינם צועקים רק עומדים ומבקשים אצלנו לראות שיפעלו לטוב לכללות ישראל בגאולה שלימה.

נתכוון אבי, הייתי שש ושמה, אבל תאמינו לי אילו ראיתם כל מה שאני רואה היום כפי מה ששמעתי מאבי, הייתם אתם נופלים לארץ ובוכים בבכיות נוראות. ומרן אאדמו"ר זי"ע אמר, שבשעת מעשה לא היה מסוגל להבין איך אפשר לומר כן כאשר ישנם צרות נוראות כל כך. אמנם אחר כך בשנות השואה האיומה רח"ל ראו הכל את הכוונה האמיתית.

הגר"ש למברגר: במושב זקנים בקרית צאנו עוד היה יהודי שזכר את הדרשה שאמר מרן זי"ע בבילגורייא, שאמר שם בתוך הדברים שרואה 'שווארצע וואלקענעס'.

מרן שליט"א: בבילגורייא היתה קיבוץ נכבד של חסידי צאנו ורודניק.

הגרמ"נ: מרן זי"ע היה רגיל לומר, דאם בעת ביאת המשיח יבוא אדם לידי התפעלות והתרגשות ויאמר דהאמנם סוף כל סוף בא משיח צדקנו, הרי שאדם זה מקטני אמנה עד שזה נחשב אצלו כחידוש שמשיח בא, שכן האיש המאמין בה' באמת זהו דבר פשוט ומוחלט אצלו והוא מוכן בכל רגע ורגע לביאת המשיח, וכל היום והלילה הוא יושב ומצפה ומתמלא גיל וחדוה על שעבר כבר יום נוסף מן הגלות ומתקרב ובא יום הגאולה.

הגרמ"מ: בגמרא סנהדרין (ז, א) "ואלו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המתים מן התורה", כתב רש"י דבר פלא: "ואפילו יהא מודה ומאמין שיחיו המתים, אלא דלא רמיזא באורייתא, כופר הוא, הואיל ועוקר שיש תחיית המתים מן התורה מה לנו ולאמונתו, וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא, הלכך כופר גמור הוא". (וראה באר שבע על הש"ס שם).

שיושיענו, הכי אין די בששה מליוני נפשות מישראל שנהרגו, ואף לאחר מכן נהרגו עוד רבבות יהודים, ובארצות הישמעאלים ימש"ו שהיו מלאים ביהודים, וכיום כמעט לא יראה שם יהודי, וכן במדינת רוסיה וצ'כיה והונגריה וכיו"ב שנהרגו שם רבים מישראל, ולא נותרנו כי אם מתי מעט, וגם הנשארים מצבם בכי רע. איך יתכן שבזמן כזה לא ימצאו בכל בית מדרש יהודים שישכימו בבוקר לומר תהלים ולהתפלל אל ה', אנן בדין ואינהו בדידהו, האם נצפה על הנשיא רייגן שהוא יגן על בני ישראל ויהא להם למלאך מושיע, האם תחת לשאת עינים אל אבינו שבשמים נישא עינים על הנשיא של אמריקה, ואיך נסמוך על תשועת הגויים, הלהן תשברנה.

כשאני אמרתי זאת לפני כארבעים שנה, בשנת תרצ"ז או תרצ"ח, בעיר בילגורייא שבפולין, עוד קודם שהרשע ימ"ש נכנס לשם, לא האמינו לי. אמרתי אז בתוך הדברים שהקצף לא יצא רק על בני מדינת אשכנז [דייטשלאנד] בלבד, אלא על הכלל כולו יצא, כי הרשע ימ"ש זומם לעשות כלה בכל בית ישראל ח"ו. עוד אמרתי אז, שבאתי והגעתי ממרחקים, אולם צר לי לומר שאני חושש מאד שזו הפעם האחרונה שאנו רואים זה את זה, ולכן צריכים לשוב אל ה' לפני שיהיה מאוחר מדי [ואז עדיין לא ידעו מהצרות העומדות לבוא על פולין]. כשאמרתי זאת נשמעו יללות בכי מעזרת נשים עד שנפל פחד על כולם, אבל לדאבוני צדקתי בדברי אף שהרבה הביטו עלי אז בתמהון. אחר כך, בשנת תש"א, נזדמן לי להיות בעיר קליינווארדיין שבהונגריה ואמרתי גם אז לפניהם, יהודים יקרים, דעו לכם, לפני כמה שנים דרשתי בבילגורייא שיזדרזו לעשות תשובה בעוד מועד, אולם בעוונותינו הרבים אין שם היום אפילו יהודי אחד, ובכן אל תדמו לומר שיהודי הונגריה יוצאים מן הכלל, כי גם אנו יהודים ומשתייכים לעם ישראל, וביום פקודה נצטרך אף אנו לתת דין וחשבון, לכן אני חוזר ואומר גם לכם, אני חושש מאד שזו פעם אחרונה שאנו רואים זה את זה.

לבוא. וזהו קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, צופיך דייקא, כי הצדיקים יהיו רואים וצופים שיהא ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו, והיינו אף גויי הארץ ובהמות וחיות, כי פי ה' דבר, ולכן לא ירצו גאולה זמנית אלא שכבר יזכו לתיקון השלם, עכ"ד.

ידוע שלפני הסתלקותו אמר הרבי ר' מענדלי: כשאני רציתי, הם לא רצו, ועכשיו "קופערנע ווערעם מיט אייזערנע ציין" עוד יבואו עליהם עד שיבוא משיח.

א' הנוכחים: אכן מקובל בשם הרה"ק מרוזין זי"ע שקודם ביאת המשיח יצטרכו 'לכבות של ברזל וקרביים של נחושת' כדי שיוכלו לסבול את צרות ישראל.

מרן שליט"א: כו"ע מודו שכבר סבלנו די והותר, ומשיח כבר יכול להגיע...

זקני הרה"ק מגארליץ זי"ע היה כל ימיו בדיחא דעתיה והיה אומר ווערטלעך, אולם בסוף ימיו כמעט ולא עלתה בת שחוק על שפתיו, והיו שדימו בנפשם שנפל למרה שחורה. פעם שוחחו כמה מבני הבית מחוץ לחדרו, ושחקו מאיזה ענין בקול, וכשמע הרה"ק מגארליץ את קול השחוק, יצא אליהם ואמר: לאכט'ס לאכט'ס, אם הייתם יודעים מה עומד לבוא על בניכם, הייתם שוכבים על פניכם ובוכים, או ווי מה שעומד לבוא...

כאשר סיפר זאת בנו זקה"ק מרודניק בשנת תרע"ו בתקופת המלחמה העולמית הראשונה, כאשר אמרו לו שישנם כעשרת אלפים אלמנות מבני ישראל רח"ל והרבה פליטים, הוסיף ואמר: כששמעתי את דברי אבי ידעתי שיבואו צרות, אבל על צרות נוראות כאלו לא פללנו. ואחר כך הוסיף, ועכ"ז אילו ידעתי שעל זה

^ח ראה בספר עיריין קדישין (ח"ב עמ' תקעה) בשם הרה"ק מרוזין זי"ע שאמר: פאר משיח'ן וועלן די גוטע אידן דארפן האבן אייזערנע הערצער און קופערנע קישקעס, כדי זיי זאלן קענען צו קוקן די צרות ישראל.

וראה בגליון בצילא דמהימנותא (מסעי תשע"א) מה שסיפר כ"ק האדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א: זקני האדמו"ר הרה"ק רבי נחום'טשע מראחמיסטריווקא זי"ע סיפר, שפעם לפני פסח היה מחסור גדול אצל זקני הרה"ק המאור עינים זי"ע, ולא היה כלום לצורך יו"ט. קרוב לכניסת החג הגיע שם עשירי אחד והביא את כל צרכי החג בהרחבה גדולה, ונגרם מזה הנאה מרובה למאור עינים, ואמר לעשיר שיכול לבקש ממנו כל מה שירצה. אמר העשיר שרוצה שהרבי יגלה לו מתי יבוא משיח... והמאור עינים התחיל לדחותו האם אין לו איזה בקשה אחרת וכו', אבל הוא טען ואמר שב"ה יש לו פרנסה ובנים טובים ואין חסר לו כלום, ורק זאת רוצה לידע מתי יבוא משיח. והמאור עינים לא היה ברירה בידו, והתהלך אנה ואנה בהתלהבות גדולה, ולבסוף אמר לו שאינו יכול לומר לו מתי יבוא משיח, אבל יוכל לתת לו סימנים, וכה אמר: הוא לא יבוא אצלי, גם לא אצל בני, גם לא אצל נכדי, אבל אצל ניני כבר יתכן שיהיה... ועוד אמר לו, שלפני ביאת המשיח יצטרכו הצדיקים גלעזערנע אויגן, קיפערנע שטערן און אייזענע הערצער, שיוכלו לסבול הצרות. וכססיים רבי נחום'טשע לספר זאת, הפטיר ואמר שהכל כבר נתקיים, והרי הוא נינו של המאור עינים, ואם כן משיח מעג שוין קומען, דארף שוין קומען, מוז שוין קומען...

^ט כן סיפר כ"ק מרן זי"ע (שפע חיים, דרשות חורש"י תשמ"א, פרשת אמור) בהקדימו: בעת צרה כזו אמאי לא יאמרו כמה פרקי תהלים, ומה מר הדבר מאד שאיש זקן ורצוף כמוני צריך לעורר על זה. היאך יתכן שלא יאמרו בני ישראל בכל בית מדרש לכה"פ עשרה פרקי תהלים מדי יום ביומו לחלות פני עליון

להתנחם) על מה שאמרו חז"ל (פסחים נד, ב) גזירה על המת שישתכח מן הלב, דהנה כמים הפנים אל פנים כן לב האדם לאדם (משלי כז, יט), ולכן כל זמן שהאדם חי אין הוא משתכח מן הלב כיון שאחד זוכר את השני, אבל כשאדם מת ואינו זוכר את החיים, ממילא הוא משתכח מן החיים. ובחודש אב נתעורר בכי למעלה, ככתוב (ישעיה כב, יב) ויקרא ה' אלקים צבקות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרח ולחגר שק, והבכי למעלה מעורר זכרון ובכי אצל בני ישראל למטה, כי המחשבה של הקב"ה עלינו מעורר את לבבינו, וזהו מחמת שהם בנים למקום, ולכן נקרא החודש 'אב' לרמז שהוא לנו כאב לבנים.

מִן שְׁלִיט"א: אולי זהו ענין השמחה שראו אצל צדיקים בתוך אבלותם הגדולה על החורבן, כיון שעצם זה שאנו אבלים עדיין על חורבן בית המקדש, מוכח שהקב"ה חושב עלינו ומעורר אותנו.

ידוע מה שסיפר מן אאדמו"ר זי"ע, שהישמח משה זי"ע, המקונן הגדול על החורבן, היה חובש השטריימל לראשו במשך כל השנה, אלא שביום שבת קודש היתה הכיפה לבנה ובימות החול היתה הכיפה שחורה, ובהגיע ג' השבועות של בין המצרים פשט השטריימל וחבש לראשו כובע, וכשנזדקן יותר ובא בימים פשט השטריימל רק מראש חודש אב, כמה שנים אח"כ כבר הסיר השטריימל רק בשבוע שחל בו ת"ב, כשהזקין עוד פשט את השטריימל רק בערב תשעה באב, ואמר שאילו לא היה מתבייש היה הולך גם בתשעה באב בעת אמירת הקינות חבוש עם שטריימל.

מִן שְׁלִיט"א: ועל זה אמרו שאין לו חלק לעולם הבא. הגרז"ל: ידוע המעשה מימי הרמב"ם, שהיו שרצו לבטל הראיות המובאות בחז"ל על תחיית המתים, והרמב"ם דנם כאפיקורסים'.

מִן שְׁלִיט"א: מצינו בגמ' (עבודה זרה ט, ב) "אחר ארבע מאות לחורבן הבית אם יאמר לך אדם קח שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד לא תקח", ופירש רש"י "שהיא קץ הגאולה ותקבץ להר הקודש לנחלת אבותיך ולמה תפסיד הדינר". ורואים עד כמה היו חיים אז עם האמונה. והגם שאמרו חז"ל (סנהדרין צז, א) "אין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה", ושמשיח בא בהיסח הדעת.

הרה"ק מראפשיץ זי"ע אמר: העולם סבורים שביאת משיח צדקנו יהיה במהומה גדולה, אך לא כן, הסנדלר ישב וכלי אומנותו בידו, החייט ישב ליד כלי התפירה והחנווני ישב אצל חנותו וימכור סחורתו, ולפתע יבואו הנערים במרוצה ויאמרו למה תשבו במקומכם ולא תרוצו החוצה, הלא משיח בא. ומיד ירוצו כולם החוצה ויווכחו לראות שאכן משיח בא"י.

אמנם יש לנו להתחזק בעצם הדבר שאחד כל ירידת הדורות וריבוי הצרות, עדיין אנו מצפים לגאולה. אני תמיד מפרש הפסוק (תהלים ל, יב) הפכת מספדי למחול לי, 'מספדי', היינו עצם זה שעוד מקוננים ובוכים על החורבן, זהו 'למחול לי', כי זהו סימן שעדיין לא שכחנו מהשי"ת.

הגר"ש למברגר: איתא מבעל ערוגות הבושם (פרשת מסעי) בסיבת קריאת שם החודש 'אב', וכותב דבר נפלא בשם הפנים יפות (פרשת וישב, עה"פ וימאן

לכן התנאים והאמוראים ובעלי המדות וחכמי המשנה, הם שמרו נפשם שלא יתגאלו בפת בג המלך הזקן וביין משתיו, ולכן האירו אור שכלם והיה שורה עליהם רוח הקודש לפרש כל מאמר סתום בדת התורה הקדושה, כי שרתה עליהם כח אלוה אשר הוא ואורייתא כולא חד ואור נשמתם גם כן הוא חוט המשולש אשר לא ינתק לעולם ולעולמי עולמים, אבל אנשים הללו בודאי טמאים ונטמאו דמם ומשם לבם ומוח שלהם נטמטם במאכלות האסורות והטמאים ולכן החיות שלהם נוטה למינות ואפיקורסות ולא יוכלו לקבל מתיקות נופת צוף דברי מאמרינו הבנויים על פי שכל אלקי עולם ומלך עליון, עכלה"ק. את מכתבו סיים רבי שמואל אבן תיבון באזהרה, דהואיל והעיזו פניהם ויצאו לחוץ, פתאום יבא עליהם הכורת, וכרות יכרתו אותם וכל אשר להם. וכך עלתה להם, כי לא היו ימים מועטים עד אשר בא עליהם מלך גדול והרג אותם וביזז כל אשר להם.

^א ראה בספר בעש"ט עה"ת (פרשת ויחי, אות א): ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט, א), בשם הבעל שם טוב, אשר יקרא דרך מקרה, שכל אחד ואחד ישב על עבודתו, בהיסח הדעת, ופתאום יבא משיח.

וראה בספר מלבוש לשבת ויו"ט (פרשת עקב): שמעתי מכ"ק אא"ז מו"ר [מהרי"א מזידיטשוב] זלה"ה, שאמר בשם הקדוש רבי ר' אלימלך זצ"ל בזה הלשון: הגם אשר נאמרו כמה פסוקים אשר קודם ביאת משיח יהיה מלחמות גדולות ומלחמת גוג ומגוג, אמנם הוא הפעיל בתפלתו שלא יהיה עוד מלחמות, רק המוכר קמח יעמוד בהמדה וימכור הקמח, והמוכר סחורה על מלבוש יעמוד עם האמה וימדוד הסחורה, ופתאום יבא אליהו ויבשר ויאמר משיח בא.

ראה בספה"ק 'דגל מחנה אפרים' (פרשתן, ד"ה ומלתם את ערלת), ששמע מזקנו הבעש"ט הק' זי"ע, מעשה שהיה בימי הרמב"ם (עי' אגרות הרמב"ם, מאמר תחיית המתים), שפעם שלחו אליו אנשי מדינה אחת מכתב שאלה ותוכן שאלתם היה, דמאחר שתחיית המתים אינו מפורש בתורה אלא חז"ל למדו זאת בש"ס מרמזים ודרשות, הרי להם יש ראיות והוכחות לומר להיפוך.

הרמב"ם לא רצה להשיב להם בעצמו על שאלה כזו, וצוה על תלמידו רבי שמואל אבן תיבון לכתוב להם תשובה, ובתוך הדברים כתב, שרק חכמינו ז"ל היה שכלם ישר לדרוש במקראות התורה, כיון שאכלו רק מאכלות כשרים, ואילו מי שמטמא עצמו במאכלות אסורות נעשה מוחו מטומטם ועולים בו ספיקות על אמיתות התורה.

ושם ב'דגל מחנה אפרים' כותב מדברי הר"ש אבן תיבון במכתבו, וז"ל: "כי מכל מיני מאכל ומשקה נעשה דם וכו', המובחר והדק אל המח ושם שורה השכל החיות של האדם, ומי ששומר עצמו ממאכלות המותרות והאסור והטמא, נעשו דמיו צלולין וטהורין ויש לו לב טהור, והמוח והחיות שלו נעשה חיות טהורות להשיג אמיתית החיות וכו', ומי ששומר עצמו יותר ומקדש את אכילתו על פי דרכי ה' ותורתו, נעשה מזה בנין אב והוא השכל לכל רמ"ח אבריו ומתקדשים ומתטהרים. וכן להיפוך ח"ו, נעשה בנין אב שכל עכור ומעופש בדעות זרות חיות שלו נעשה בחינת מת והיא אבי אבות הטומאה לכולם, ורמ"ח אבריו נטמאים וטמא טמא יקרא לכל דבר, ונעלם ממנו אמיתת החיות שהוא אלקות של כל העולמות, ונטמא ונופל לדעות זרות ואלהים אחרים הם אלמים אלילים מתים וזבחי מתים יקראו להם.

**תוכן שיחת הקודש
של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
בעת שנתאספו במעון הקודש בקיסריה
המנהלים הרוחניים של רשת תלמוד תורה דרכי אבות דחסידי צאנו בארה"ק
י"ב במנחם אב העעל"ט**

גודל האחרייות על כל נשמה ונשמה

לחוס על כל נשמה שהופקדה בידי המחנך

על כל מחנך לדעת שחובה גדולה מוטלת עליו לחוס על כל נשמה מישראל שהופקדה בידו, כי כל נפש מישראל היא עולם מלא כפשוטו ואין להפקירה ח"ו. כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע אמר לי פעם: "הסבור אתה שמה שאמרו חז"ל (בבא בתרא יא, א) 'כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא' - הריהו גוזמא בעלמא ח"ו, לא כן הוא, אלא הדברים ככתבם וכלשונם", כל נשמה של אדם מישראל שקולה כעולם מלא כי אפשר להוציא ולבנות ממנה עולם ומלואו ומאידך יתכן להחריב ולקלקל עולם שלם.

וזהו הן בענייני גשמיות, וביותר בענייני רוחניות, וכדמצינו עוד בחז"ל (סנהדרין לו, א) דיני נפשות דמו ודם זרעותיו תלויין בו עד סוף העולם, שכן מצינו בקין שהרג את אחיו שנאמר (בראשית ד, י) דמי אחיך צועקים, אינו אומר דם אחיך, אלא דמי אחיך דמו ודם זרעותיו וכו', לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא.

עיקר עבודת החינוך אצל נעדרי הכשרונות

החלק היותר קל בחינוך הוא חינוך תלמידים שהם הגונים ומצויינים, ממושגעים השומעים לקול הוריהם ומוריהם והולכים בדרך הישרה, שאף שגם אצלם צריכים לעמוד על המשמר בדברי חיזוק ועידוד, אולם סוף כל סוף הם נשמעים לדברי העומדים על גביהם.

עיקר העבודה הוא אצל התלמידים החלשים יותר, נעדרי הכשרונות ואלו שאין לבם מושכם ללמוד תורה

ולעבוד את ה', וכל קיבוץ וכל חבורה מורכב מכל המינים והסוגים, וישנם תלמידים חלשים יותר, שבהכרח להעיר להם תמיד ולמשוך את לבם באמצעים שונים על מנת שישמעו לדברי רבם. בנוסף לזה ישנם תלמידים חלשים עוד יותר, שלפעמים גם מפריעים ומזיקים לאחרים. וזהו העבודה המוטלת על המחנך, שלא להפקיר ולא לזלזל חלילה בשום תלמיד, אלא למצוא אצל כל אחד את הדרך היאותה לו לקרבו ולמשוך את לבו שירגיש את הנועם והמתקנות שבתורתנו הקדושה².

כמה שעושים ופועלים אין יוצאים יד"ח

כל מי שעוסק קצת בחינוך יודע כמה נשמות מישראל נאבדו לגמרי רח"ל בגין כך שדימו שאין להם עוד תקוה, וזה נגרם ע"י שמוריהם ומחנכיהם לא התייחסו אליהם כראוי והשפילו אותם באומרים כי ילד זה כבר לא יתעלה בתורה. ועלינו לדעת כמה שעושים בכך אין מספיק ואין יוצאים בידי חובה, וכבר אמרתי כבר, שלקחת משגיח מיוחד לכל ב' בחורים, אינו בגדר פזרנות, כי יש די והותר מה לפעול אצל כל תלמיד, והמחנך הוא סוכ"ס אדם המוגבל בכוחו. והדברים נכונים גם כלפי ילדי תשב"ר.

*

הנהגתו של כ"ק מרן זי"ע עם תלמידי הישיבה

ידועה ומפורסמת הנהגתו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע עם תלמידי הישיבה, שהיתה בקפדנות ובתקיפות יתירה, באשר דרש מהם שישתקעו בלימוד התורה יומם ולילה כמעט במסירות נפש. ומי שלא עמד במטלות או בסדרי הישיבה, הן בשמירת הזמנים והן בסדרי הלימוד הקפדניים, לא מצא את מקומו בישיבה. הוא אמר שישנם

² בהזדמנות אחרת (שיעור חורש"י פרשת שמות תשס"ו, בלונדון) הרחיב כ"ק מרן שליט"א בענין זה בדברים חוצבים להבות אש, והא לך דבה"ק:

כל מי שעוסק קצת בחינוך יודע כמה נשמות מישראל נאבדו לגמרי רח"ל בגין כך שדימו שאין להם עוד תקוה, וזה נגרם ע"י שמוריהם ומחנכיהם לא התייחסו אליהם כראוי והשפילו אותם באומרים כי ילד זה כבר לא יתעלה בתורה, אשר בכך מאבד אותו תלמיד כל תקוה וכל שאיפה מלהתעלות בעבודת ה' עד שנופל לשאול תחתית רח"ל. אדרבה ואדרבה על המחנך להשקיע עוד מחשבה ועוד כח לקרב את התלמיד החלש שלא ינחון עם כשרונות מזהירים ולתת לו תשומת לב מיוחדת, כדי שאף הוא ידע שיש לו עתיד ותכלית בעולם בענין ששום אדם אחר אינו יכול להשלים במקומו.

אמרו חז"ל (סנהדרין צא, ב): אמר רב יהודה אמר רב, כל המונע הלכה מפי תלמיד כאילו גוזלו מנחלת אבותיו, שנאמר (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב, מורשה היא לכל ישראל מששת ימי בראשית. ויתכן דבא לרמז, כי לא כאלו המדמים שרק בני העליה והמורמים מעם שהם בבחי' 'ישראל' ראויים ללמוד תורה, כי באמת אפילו קטני הדעת ומעוטי ההשגות שבמדרגת 'קהילת יעקב', גם

הם יכולים לזכות לתורה וגם להם יש חלק בתורה, ואם מזלזל הרב באחד מאותם תלמידים קטני הדעת וסובר שאין כדאי להשקיע בו כי ממילא לא יצליח בתורה, הריהו כאילו גוזלו מנחלת אבותיו, ועונשו גדול וחמור מאד וכהמשך הגמרא שם שאפילו עוברין שבמעו אמנו מקללין אותו ושמנקבין אותו ככברה רח"ל.

ומה נורא הוא להתבונן בדברי המהרש"א שם, דמפרש הא דהמונע הלכה מפי תלמיד רצ"ל שאינו לומד עם התלמיד כרבי פרידא שהיה לומד עם תלמידו ד' מאות פעמים עד שהיתה שגורה לו בפה (עירובין נד, ב), וז"ש המונע הלכה מפי תלמידו ללמוד עמו עד שתהא שגורה לו בפה, לפי שאומר הרב שאין התלמיד הגון וראוי לכך וא"א לו ללמוד, הרי גוזלו מנחלת אבותיו שהתורה מורשה היא לכל ישראל מששת ימי בראשית, רצ"ל לפי בריאותם וטבעם מששת ימי בראשית מוכנים כל ישראל ללמוד תורה, עכ"ל, וראה עוד שם שגם כשאומר שהתלמיד אין לו פה לסדר הדברים ומה אני מלמדו בחינם, אפ"ה הוא מתקלל רח"ל. והדברים אימים מאד עד היכן מחוייבים להתייגע ולהתאמץ שלא להתייאש אפילו מן החלש והפחות ביותר, ויש לנסות שוב ושוב בכל מיני דרכים ואמצעים עד לכה"פ ד' מאות פעמים, כי האמת לאמתה שכל אחד ואחד מזרע אברהם יצחק ויעקב מסוגל לתורה, אך צריך למצוא הכלי המתאים איך להשפיע עליו.

שלאחמ"כ, ובכך רומסים והורסים נפש הנער. יש לדעת כי דבר זה הוא עון פלילי וחטא בל יכופר, ואלו שעושים כך המה מחריבי נפשות, כי הרי ילד שאינו רוצה ללמוד בהיותו בן י"ב שנים יתכן בהחלט שבשנה שלאחריה ישתנה ויתחיל ללמוד ולהתנהג כהוגן. וכן בחור שאינו לומד בהיותו בן י"ג שנים אין זה אומר שלא ילמד בהיותו בן י"ג ומחצה או בן י"ד וע"ז הדרך גם בהמשך השנים".

לעשות למען כל תלמיד עד כדי מסירות נפש

רוב העוסקים בחינוך, ובעוה"ר אף אני בכללם, צריכים לשוב בתשובה על מחשבה פסולה זו, ולחשוב חשבוננו של עולם כמה קלקלנו בדרך זה, ומה נענה ליום הדין, כי הרי אמרו חז"ל "אין לך אדם שאין לו שעה" (אבות ד, ג), ואולי אם היה המחנך משקיע בבחור הזה עוד קצת מחשבה וכח ועוד קצת רצון אמיתי ואם היה משוחח עמו עוד כמה שיחות, שמא אז היה מתעורר בלבבו לאהבת תורה ויראת שמים".

לא פעם רואים בחורים שלאחר שמשוחחים עמם - אכן לא פעם ולא פעמיים אלא פעמים הרבה - הם מתעוררים ומקבלים על עצמם ללמוד תורה בהתמדה, עד שלאחר תקופה קצרה אין רואים עליהם כלל שפעם לא היה להם חשקות התורה.

כאשר המחנך יזכור היטב שהוא עתיד ליתן דין וחשבון על כל נשמה, בוודאי ישתדל יותר ויותר, ואף שלא ניתנה תורה למלאכי השרת ואי אפשר לצאת בזה ידי חובה לגמרי, אולם לכה"פ מחוייבים לעשות ככל היכולת במסירות נפש.

למצוא מסילה ללב כל יחיד ויחיד מתלמידיו

כל מי שעוסק בחינוך מחוייב להתייגע ולהתאמץ הן במחשבת הלב, לתת הרבה תשומת לב על כל יחיד ויחיד למצוא מסילה ללבו, והן בעבודה פיזית במסירות נפש, ובעיקר להתפלל ולבקש מאת ה' שלא יעזוב ולא יטוש אותו ויחוננו דעת ותבונה להחזיר תורה ויראת שמים

ב"ה די ישיבות וזה שאינו יכול ללמוד אצלו באופן שהוא דורש, ויכול למצוא לו ישיבה אחרת, שכן אצלו לא היתה הישיבה כאמצעי ומטרה להרבות את קהל עדתו.

אמנם בשנים מאוחרות יותר, בסביבת תש"מ, כששהה כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע ביוניאן סיטי, אמר לי בהזדמנות: דע לך שהדורות נשתנו, שכן בשנים הקודמות, אם הייתי מוציא בחור מהישיבה, לא הייתי דואג בעבורו כי ידעתי שיעבור ללמוד בישיבה אחרת ועכ"פ ישאר יהודי שומר מצוות, אבל כיום השתנו העתים, ואם מוציאים בחור מהישיבה, הריהו עלול לצאת עד לדיוטא התחתונה וברגע אחד נעשה פורק עול. במצב כזה יש כבר אחריות כבדה על כל נשמה וכמעט שאי אפשר להוציא בחורים מהישיבות.

מעבודות הקשות לשמר על הטובים בד בבד עם העסק עם החלשים

מה נאמר ומה נדבר, כי אם כך היה לפני כשלושים שנה, אנן מה נענה אבתריה, הרי העולם בוודאי לא השתפר מאז ולא נהיה טוב יותר. בזמננו אם משלחים בחור מישיבה, הדרך קצרה מאד שיפרוק לגמרי עול מלכות שמים וירד לשאול תחתית רח"ל. זהו אחד הענינים המסובכים והמורכבים שמתמודדים עמו בדור הזה בכל המקומות, כידוע לכל מי שמתעסק בחינוך, שמצד אחד חובה גדולה לשמור על הטובים והמצויינים, הן להקדיש להם זמן ומחשבה כיצד להעלותם ולרוממם יותר ויותר והן לשמרם שלא יבואו לידי היזק וקלקול ח"ו מצד אלו שאינם מהוגנים, ומצד שני גם את אלו החלשים אי אפשר להרחיק כי אז יפלו עוד יותר.

*

עון פלילי לקבוע על תלמיד שאין לו היכולת להתעלות

בענין זה מחוייב אנכי להתריע כנגד אלו שכאשר רואים ילד צעיר שאין לו חשק ושאיפה ללמוד, מיד מתייאשים ממנו וקובעים עליו כמי שאינו רוצה ומסוגל ללמוד, ומאז מזניחים אותו בחשבם כי חבל על הזמן והיגיעה לעמל וריק. ואף מוסרים ומעבירים זאת מחנך למחנך בשנה

" מתוך דברי מרן שליט"א לפני צוות המלמדים בת"ת 'דרכי אבות' בביתר (אלול תשס"ו): דברתי השבוע בעניני חינוך ומלמדים, והתבטאתי מאוד בחריפות אודות מלמד אחד [התחרטתי שאמרתי כך, אבל ההכרח לא יגונה], שכן נכנס אלי בחור כבן חמש עשרה, שבור לגמרי, ובטוחני - מתוך השיחה עמו - שמלמדיו בתלמוד תורה הרסו אותו ואת נשמתו. לפעמים מתייאשים מוקדם מדי מילדים ואין מתמסרים אליהם כדבעי, וזה גורם לאסון. ילדים טובים, שמגיעים מבתיים טובים וזוכים לחינוך טוב והגון מהוריהם בביתם, יכולים לגדל בקלות, אולם עיקר המסירות צריכים עבור ילדים חלשים ומעוטי כשרונות, שאסור להתייאש מהם, אלא להכניס בהם יותר כוחות ויגיעה. מלמד יכול להיות בונה עולמות, ולפעמים חס ושלו, מחריב עולמות. מקור רוב ההפרעות של בחורים בעייתיים בישיבות, הוא משום שלא התמסרו אליהם בתלמוד תורה, ואילו היו משקיעים בהם יותר מסירות נפש, יותר רגשות הלב, ומי מדבר מאמירת פרק תהלים על ידי המלמד הצלחת תלמידיו, היו הבעיות ששומעים בישיבות פוחתות משליש ורביע.

" כדברים האלה אמר מרן שליט"א לפני משלחת של מנהלי מוסדות חינוך (חשוון ש.ז.): העיקר שיש לדעת, שללמד תינוקות זה דיני נפשות ממש, וכמו שכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, כן הוא להיפך ח"ו כי מזדת ההפכים בשוה. על המחנך לדעת שהוא במעשיו עלול להחיות נפש של ילד ולגרום לו שיתעלה מעלה מעלה בתורה וביראת שמים ובמדות טובות, ולא ידך עלול לגרום לו ירידה רוחנית לעולמי עד ח"ו.

ישנם שאומרים על שנה מסויימת בחיי הילד, שזהו השנה החשובה והמכרעת ביותר, ושבשנה זו צריכים להשקיע יותר מכל השנים. אולם הדברים הללו אין בהם משום אמת, כי להשקיע בחינוך אין שום הבדל בין השנים, וגיל שלש וארבע שוה לגיל שבע ושמונה ושתיים עשרה ושלוש עשרה - וזאת כי ככל שמחנכים ומשקיעים יותר הילד מתעלה עוד ועוד, ואילו לירד מדרך הישר די בשנה אחת שלא יחנכוהו כראוי ושירגיש שאין משגיחים בו כדבעי, שזה יפעל עליו לרעה שיהא עלול להתחבר עם חברים רעים וכו'.

דאגת חינוכם הטהור של ילדי תשב"ר.

בכל עת עליו לראות מה יכול הוא להוסיף ולעשות עוד לתועלת התלמידים, ואף בדברים הבאים לידי הוצאות ממון, ובטוחני שכשיסביר להנהלה הגשמית חשיבות הענין בכך, יעמדו לצידו לסייע בדבר.

וכבר אמרתי פעם למנהל אחד שהתאונן בפני כי אין לו השפעה על הנהלה הגשמית בעניינים הנחוצים לו, כי אם אינו יכול להשפיע עליהם, מעתה היאך יוכל להשפיע לטובה על ילדי תשב"ר.

הרה"ק משינאווא היה פעם בלעמבערג, והלך לבקר אצל הגאון הבית יצחק זצ"ל שהיה רב העיר, והרה"ק משינאווא אמר לו, לעמבערגער רב, שמעתי שאחד מהמשפחה כאן בבית הולכת עם שייטל, כזו פירצה, אצל הרב בבית הולכים עם שייטל... כך אמר בקול ובלהבת אש, והיו שם הרבה אנשים. ואמר הבית יצחק להרה"ק משינאווא, ימחול נא לי אבל אם רצונכם להוכיח אותי אפשר לקרוא לחדר פנימי רק שנינו לבדנו ולא בין אנשים. אמר לו הרה"ק משינאווא, אם היא היתה הולכת אם השייטל רק במקום שאין רואים אותה, גם הייתי מוכח בחדר פנימי, אבל הרי היא הולכת כך ברבים לעיני כל ולכן אני גם צריך להוכיח על זה ברבים...
ועכ"פ בוודאי כשישימו המנהלים כל מגמתם יומם ולילה

החינוכי עומד נרעש ומשתומם לנוכח ההתקדמות המופלאה שחלה בנער, נער אחר הוא לגמרי, מיום ליום עולה הנהו ומתעלה. ומן העבר השני לחש לו האדמו"ר נרגשות: אל תרפה ואל תתן תנומה לעפעפיך, המשך להרעיש עולמות, ויצמח הנער לגאון ולתפארת. ויצויין מדברי כ"ק מרן שליט"א לקבוצת מלמדים (בצילא דמהימנותא, נצו"י תשס"ו): כמתעסק קצת בעניני חינוך אני יודע מהנעשה בתחום זה. **הדפיסו לאחרונה פרקי חינוך מכ"ק האדמו"ר מפנינסק קארלין זצ"ל, ויש שם דברים נוראים, כל תיבה אמת ויציב, וכדאי לכם לשנן זאת לעצמכם.** חובת קודש להשקיע בעבודת קודש זו את כל הלב והמוח, כי הרי עוסקים בנשמות דור העתיד של כלל ישראל. אם חז"ל אמרו (ב"ב יא, א) כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, בהצלה גשמית, כל-שכן וקל וחומר הדברים אמורים בהצלת הנפש הרוחנית. עיי"ש.

עוד התבטא מרן שליט"א אודותיו (בצילא דמהימנותא, וישלח תשע"א): **הוא היה מורא'דיגער מחנך... הפרקי חינוך שלו הוא ממש להפליא, ואמרתי למלמדים אצלנו ללמוד את דבריו שיש שם הרבה הדרכות בהשקפה נעלה.** אני לא הכרתיו מתחילה כלל, אבל היו אצלנו כמה תלמידים שמתחילה למדו אצלו, ועל פי התנהגותם בכמה עניינים ודיבוריהם על מה ששמעו מרבים, הבנתי שמדובר באדם משכמו ומעלה.

וראה עוד לכ"ק מרן זי"ע (שפע חיים, דרשות חורשי"י תשמ"ג, פרשת בראשית): אם מלמד נוכח שתלמידו אינו מבין את הלימוד, צריך לפרוש הצידה ולבכות להשי"ת שיפקח עיני הילד ויברכו בכשרונות, שיוכל להשיג ולקלוט את דברי התורה, כשם שהיה מבקש על בנו וכו'.

¹⁰ ראה העובדא באריכות בספר מקור חיים (אות רסב): פעם אחת בא רבינו משינאווא זי"ע לעיר א' במדינתנו מן הגדולות, ובא הרב מרא דאתרא אליו לכבדו, והרב אב"ד היה מפורסם לשר התורה ועטרת הגולה, והיה להם קרבת משפחה. מובן הדבר כי היו אז בבית אנשים נכבדים למאות, ותיכף פתח הרה"ק משינאווא להוכיחו בהתלהבות גדולה על שאינו מוחה בבתו הלובשת פאה נכרית ושאר מלבושים בלתי מקובלים אצל החסידים. ונענה הרב האב"ד, אם רצונכם לקיים מ"ע

בבני קל חי. מאידך צריך להתחזק כי כאשר עושים בכל לב ונפש, רואים סייעתא דשמיא וברכת שמים גם בזמננו, תהלה לקל ית' שגם כיום מתרבים לומדי תורה, חסידים ואנשי מעשה.

ואף מי שלא נתברך בכשרונות טובים הרי עכ"פ יש בידו להשיג איזה דבר, ואף בלימודים קלים, כלימוד מסכת ברכות ומגילה וכיוצ"ב, ולהיות ירא ושלם ותמים במעשיו, וכאשר משליחים אותו אחורנית ואין פועלים עמו כפי הראוי, הרי שבכך הורסים נפשו רח"ל, ועתידין ליתן על כך את הדין, עליהם ועל הדורות הבאים אחריהם.

חובת המחנך לשפוך שיח תפילתו על תלמידו

ובכלל הדברים, הוא מה שדרכי לחזור על המובא בספר "משנת החינוך" (פרק ה) מכ"ק האדמו"ר מפנינסק קארלין זצ"ל, על התפילות שהמלמד צריך לשפוך עבור הצלחתו בעבודת הקודש, ושיהיו אצלו שמות תלמידיו ושמות אמותיהם¹⁰, שיוכל להתפלל עליהם.

*

תפקיד מנהל הת"ת וגודל האחריות המוטלת עליו

עבודת הקודש של מנהלי התתי"ם אינו דבר ניקל, כי עליהם להיות מעייניהם נתונים על הצלחת התלמידים לילה ויום, קטן כגדול, ושיהיה אצלו כל תלמיד כבנו יחידו ממש, באופן שלא יהיה לו עוד שום עול על כתפיו, מלבד

¹⁰ ראה בספר 'משנת החינוך' שם: גם שומה על כל מחנך לשפוך שיח ולהפיל תחינה לפני השי"ת להצלחת כל תלמיד ותלמיד ביחוד, ותהא רשימה מונחת לפניו שכלולים בה שמות כל תלמידיו ושמות אמותיהם, ויעתיר בעדם בכל יום תמיד שיזכו להתעלות בתורה ויראת שמים, להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד. כי ברור הדבר שלא יתכן ללמד ולחנך בני ישראל, ללא תפילה ובקשה לזכות לסייעתא דשמיא, הן לרב עצמו והן לתלמידיו. והיה אם ימצא מחנך אחד שאינו יודע שמות אמותיהם של תלמידיו, יש לשאלו: וכי גם שמות בניך ובנותיך אינך יודע? הלא תלמידים אלו בניך המה, כאומרם ז"ל (סנהדרין יט, ב) "המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו", ובניו החביבים והיקרים של הקב"ה הינם, והכיצד לא תשים כל מגמתך בתפילה עבורם. ובודאי הזורעים בדמעה ברינה יקצורו. עכ"ל.

וראה שם עובדא שפעם נכנס ובא מחנך אחד לפני האדמו"ר מפנינסק קארלין זצ"ל לבקש עצה והדרכה כדת מה לעשות. וסיפר שבכיתתו יושב תלמיד אשר הבנתו קלושה מאד, קליטתו אפסית ובשיעורים אינו משתתף כלל, ודומה שתלוש הוא ומנותק מכל ההווה. ישבו איפוא הצוות החינוכי וקבעו פה אחד כי מקומו של התלמיד הוא בחינוך מיוחד. ובכן הוטלה המשימה על שכמו של המחנך, ליידע את ההורים בדבר ההחלטה הקשה. ושאל המחנך, כיצד אוכל לעמוד בפני ההורים, ולבשר להם בשורה כה כואבת. אמר לו האדמו"ר: מה לך תחפז?! הבה נעתיר שנינו ונפיל תחנונינו לפני הקב"ה, אולי יתעשת האלקים לנו וישמע קולנו. אמור נא לי מה שמו של הנער ואמו ונעתיר בעדו. משענה המחנך כי אין שם האם ידוע לו, נדהם האדמו"ר ונתן קולו בסערת נפש: וכי כיצד יתכן הדבר שאינך יודע שם האם, בה בעת שכבר דנים על מעבר לחינוך מיוחד ר"ל. הואל נא בטובך לברר הדבר והודיעני בהקדם. המחנך מיהר לעשות כאשר נצטווה והעביר את השמות לאדמו"ר.

כעבור שבועיים לצלל הטלפון בבית המחנך, ולהפתעתו היה האדמו"ר בעצמו על הקו, וביקש לדעת האם חלה התפתחות כלשהי בנער, והאם הקביעה הקודמת עדיין עומדת במקומה. התייפח המחנך בככי נרגש ואמר שנתחוללה אצלו מהפכה אדירה וכל הצוות

העיון, ובד בבד אף למדו גם בסדר הבקיאות, ועל ידי כן קיבלו המה חשקות ואהבת התורה, ואף נחקק בזכרונם היטב כל תלמודם. כי כשלומדים בעיון זוכים לירד יותר לעומק דברי חז"ל והמפורשים הק', ומבינים כראוי הלימוד, לא כן כשמרגילים עצמם ללמוד בשטחיות שאז כיון שאין מבינים הלימוד על בריו אף אין זוכרים כראוי.

להחזיר בצעירי הצאן שעיקר הלימוד הוא בהבנת הדברים
ועל כן כבר בעודם בקטנותם יש להחזיר בילדי החמד כי העיקר הוא הבנת הלימוד, להבין היטב דברי התנאים במשנה, והאמוראים בגמרא, להבין קושית הגמ' והתירוף, וסברת המחלוקת וכו', ושאין די באמירת תיבות הגמרא בלבד. עד כדי כך הגיעו הדברים כי פעמים ישנם נערי בר מצוה שמסיימים מסכתא לקראת יום הבר מצוה שלהם וכדומה, וכן נערים כבני תריסר אשר כבר נבחנו על חמישים דפי גמ', ואולם באמת אינם כלל בשיג ושיח להבין באמת דברי הגמ', ולפעמים אני שואל כמה שאלות ונוכח שחסר אצלם הרבה בהבנת דברי הגמרא. ואותם ילדים ונערים שאין הם מבינים מה שהם קוראין בפיהם, הרי שבהמשך עלולים לאבד החשק והרצון לעסוק בתורה, עד אשר הוא כמעט בבחי' 'מעוות לא יוכל לתקן'.

למנוע מצעירי הצאן ומבני הישיבות לעסוק בגמרות מבוארות וכו'

וכן הדברים אמורים כלפי הגמרות המבוארות, שבוודאי שדבר זה הביא לריבוי לימוד התורה, אבל פשוט שאין זה מיועד כלל וכלל עבור בחורים, ובלמוד בגמרות אלו בלבד אי אפשר להיות גדול בתורה, כי לימוד בלא יגיעה אף שבשעה שלומד הוא מבין את תלמודו, ברם כשישאלוהו כמה ימים לאחמ"כ לא ידע לענות ולהשיב כהלכה. דמאחר ולא היה צריך לאמץ מוחו ושכלו בהבנת דברי הגמ', ולעיין בדברי רש"י הק' וכו', על כן לא נקלט הלימוד בזכרונו. ועל כן בוודאי טוב ונכון למנוע מהילדים והנערים בחיידרים ובישיבות מללמוד בהם, כי אם אדרבה להתייגע ולעמול להבין את דברי תורתנו הק'.

*

בטובת התלמידים, לראות האין ניתן לקדם אותם ולסייע בעדם, הן בדברים התלויים בהוצאת ממון, והן בדברים הללו שיכולים לעשות גם בלא זה, יראו הצלחה מרובה, ולא יהיה איזה דבר שיעצור בעדם מלעשות המוטל עליהם.

*

נועם ומתיקות התורה לא ניתן להשיג רק ע"י עיון התורה
אצלנו נהוג מקדמת דנא שהבחורים לומדים ומשננים מסכתות ודפים הרבה ונבחנים עליהם ומקבלים תעודות הצטיינות 'צורבא מרבנן' 'חבר' ו'מורינו'. כמובן שיש בזה מעלה גדולה עד מאד שהבחורים מוכרחים למלא זמנם ושעותיהם הפנויות בלימוד התורה ביגיעה ובהתמדה, אבל לפעמים יתכן שתצא תקלה במה שיזלזלו וימעטו בגין כך בלימוד שיעורי העיון.

הדבר פשוט וברור, שלזכות להרגיש את מתיקות ונועם התורה ולהשיג עמקות התורה, אפשר רק על ידי לימוד בעיון, שזה מחדד את המח ומאיר עיני הלומד. מי שמזלזל בלימוד זה, סופו שישאר קרח מכאן וקרח מכאן, כי אף אם יצליח בבחינות על מאות ויותר דפי גמרא ותוס' ויקבל תעודה על כך, אבל לאחר כמה שנים ישכח את לימודו ואז לא יהיה לו כבר את ההנאה שבלמוד גמרא ויאבד את המשיכה והתשוקה ללמוד, כי לימוד בקיאות בלבד אינו נחקק כל כך במוחו של האדם כמו לימוד עמוק בעיון שמלבד מה שגורם לאדם להרגיש את מתיקות התורה הוא גם נשאר יותר בזכרונו מחמת שהתייגע עליו.

כשלומדים בעיון נחקק התורה בזכרון האדם

אני אומר תמיד, שכאשר אנו למדנו בישיבה, הגם שמרן אדמו"ר ז"ע צידד ועודד מאד את ריבוי הלימוד של דפי גמרא, מכל מקום היה מדי יום ביומו סדר ארוך של חמש שעות ללימוד עיון, שהיה חוק בל יעבור והיה אסור ללמוד לימודים אחרים בסדר זה. השיעור עיון לבדו היה נמשך כשעתיים והיו צריכים להספיק לא פחות מב' דפים בכל שבוע בעיון עמוק.

ובאמת אלו שנתעלו להיות אברכים חשובים ועמלים בתורה, הם אלו שהשקיעו בבחורתם בלימודי העיון, ולכה"פ מחצית משעות הלימוד שלהם עסקו בלימוד

דבר, אולם דינה יצאה לטייל באמצע היום בפני רבים ומשם כבשה ולקחה לו, והוכרחנו למדוד לו כמדתו ביום דייקא ובפרהסיא, וזה תשובתם הכוזבה יעשה את אחותנו (בתמיה'). הא עשה שלא כזונה כנ"ל, רק בפרהסיא ע"כ כפעולתו הוכרחנו לשלם להם. וכן הוא ג"כ בכבוד הרב. באם היה ענין התוכחה על עבירה בסתר הייתי מוכיחו בהתבודדות באין רואה, אך כאן הלא בת כבודו מטיילת בשווקים, ואדרבה רק ברבים החטא הלזה, וילמדו שאר בנות ישראל הכשרות דרכיה עקלקלות בדרך ק"ו אם בת הרב הולכת כן, מכ"ש בנות בע"ב הפשוטים, ויאמרו התיירו פרושים את הדבר, לזה החיוב עלי להוכיחו ברבים למען ידעו כי הוא שלא דין ועבירה גדולה, ויעילו דברינו בפרסום החטא שהרבה בני"ה הכשרות יפרשו ובמקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב עכדה"ק. והרב הגאון אב"ד הודה לו כי בצדק ידבר לשם שמים.

הוכח וכו' היה לכבודו להוכיח אותי במקום שאין אנשים כדין תוכחה, ובגוף הענין אין בידי למחות ולהעבירה מרצונה בזה. והשיב הרה"ק, דבר זה כתוב בתורה בשמעון ולוי אחי דינה, כששאל אותם יעקב מדוע וגו' והם השיבו הכזונה יעשה את אחותנו. והדבר קשה, א'. מה שאלם יעקב למה עשו ככה הא הם כדן עשו כמ"ש ברמב"ן ומפורשים. ב'. מה השיבו הכזונה וגו' הלא גם יעקב ידע מאי הגיע אליהם. ג'. לפי הפשט הו"ל להשיב לאשר כזונה נעשה וגו', ולמה השיבו בלשון תמיהה הכזונה וגו'. אך הכל ניחא, דיעקב אע"ה שאל אותם אם רציתם להרוג את שכם היה לכם לעשות מעשיכם בלט, לאט לאט מבלי פרהסיא שעשיתם להבאיש ריחנו ברבים. וע"ז השיבו בני יעקב שמעון ולוי אחים, הן אמת הדבר אשר אבינו דובר, אך אם היה שכם בן חמור עושה מעשהו במחשך ובלילה בלא יודע לאיש, אז היינו ג"כ מודדין לו כמדתו על חטא בסתר הריגה בסתר, רק כ"ז באם היה עושה כמו עם זונה שכ' אכלה ומחתה וגו' באין נודע

בענייני חינוך כל גיל הוא חשוב ונצרך ביותר

ומענין לענין, עלינו לידע כי אין חלילה להתיימשך מתלמיד, וכבר היה מעשה אצל ילד אחד שנתקשה מאוד בתפיסת העיבר"י, ובעוד ששאר חבריו התקדמו הלאה, הרי שהוא לא עלתה בידו, והמפקח שעמד על טובו אמר עליו כי הוא צריך לקבל טיפול וכו'. ברם למעשה לקחו הוריו מלמד פרטי, שלמד עמו יום ביומו משך זמן מועט של עשרים דק', עד שבשבועות ספורות תפס את מלאכת הקריאה והגיע לידיעתם והספקם של שאר חבריו לספסל הלימודים.

ומכך למדתי גודל האחריות שיש למלמד על כל יחיד ויחיד מתלמידיו, וח"ו מלהזניח נשמה מישראל. כי כאשר לא ישקיעו בו כפי המצטרך בעת לימוד הקריאה, הרי שבעלותו לכתות הגבוהות יותר, ויתחילו ללמוד עמו משניות וגמרא, והוא עודנו אינו יודע היאך לקרוא כראוי, שוב אין כל פלא כאשר לא יקלטו דברי הגמ' במוחו, עד שעלול הוא חלילה לצאת לתרבות רעה.

כאשר בא אלי אדם ושואל באיזה גיל צריכים ביותר להשתדל בחינוך הבנים, הרי אני יודע ומכיר מיד כי אין לו שיג ושיח בענייני חינוך, כי כל מי שמתעסק בכך יודע שבכל גיל הוא נצרך וחשוב ביותר, כי כל שנה משליך על השנה שלאחמ"כ וכו'.

דברים הנלמדים עם הילדים בצעירותם נחקק בזכרונם לעד
ואגב אורחא מן ההכרח לציין, כי דברים אשר נלמדים ומחדירים בצעירי הצאן בצעירותם, הרי זה נשאר חקוק בלבבותם ובזכרונם שנים רבות אח"כ. זכורני שבת"ת בבני ברק עשו מבצע מיוחד לילדים ללימוד סדר הקרבנות וקדשים. וביודעי ומכירי קאמינא כי אותם הילדים שלמדו אז בת"ת וכהיום הם אברכים חשובים המה בקיאים בסדר קדשים כדבעי, וזה בכח מה שהשקיעו בהם בצעירותם בלימוד ושינון עניינים אלו. וכן הוא בכל ענין וענין.

שלא להזניח חלילה את התלמידים החלשים

כאמור אף בבעלי הכשרונות החלשים צריך להשקיע בהם הרבה, להחדיר בהם יסודות היהדות. בדורות שלפנינו היה מושג כזה של 'ערליכע שוסטער' ו'ערליכע שניידר', שאף אלו שלא למדו מנעוריהם היו יראי שמים והקפידו בקיום המצוות כפי יכולתם והשגתם, אבל בזמננו מי שאינו לומד בישיבה, כל היידישקייט שלו בירידה ונכנס בו קרירות. חז"ל כבר אמרו (ע"ז כז, ב) שאני מינות דמשכא, והדור פרוץ כל כך גורע יותר מדור המבול, והנסיגות גברו ועלו למעלה ראש, ועל כן אסור חלילה להזניח את החלשים, כי אם אדרבה צריך להתאמץ

עמהם יותר ויותר, וללמוד עמהם דברים קלים, כי לא יוכלו להשאר יראים ושלמים בלא תורה. ושמא כדאי לאספם כקבוצה נפרדת ללמוד עמהם מקצועות קודש באופן השווה להם.

לשדל התלמידים ולעודדם לעסוק בתורה בנעימות

ביודעי ומכירי קאמינא אברך חשוב תלמיד חכם אשר כיום הוא מרביץ תורה ברבים, שכשנכנס ללמוד בישיבה לא היה יודע כלל היאך לומדים גמרא, והוא ביזה עצמו על דברי תורה, ולא היה בוש לבקש מבחורים ללמוד עמו וללמדו ולא לפו בינה, מאחר ונפשו חשקה בתורה, ואף שלא נתברך בכשרונות טובים, נתגדל ועלה עד שכיום הוא משמש כר"מ חשוב.

ועל כן חלילה לנו לפסול תלמיד, ואדרבה לשדלו בדברים, ולעודדו, וביחד עם ההורים יצמידו לו אברך שיקדמו וילמד עמו וכו', והמלמד אשר מח בקדקדו כשיראה באיזה דבר כי הוא מבין ויודע, יתן לו מחמאה ומילה טובה, עד שהנער יחיש בעצמו כי הוא מסוגל להבין, ובכך יהיה נעשה כבריה חדשה, ואף אותות הייאוש שכבר החלו ליתן בו ייפסקו, מאחר שרואה כי שפיר מצליח הוא לדעת ולהבין. בכח המלמד להפוך על ידי כן את הילד מן הקצה אל הקצה. והרבה יש ללמוד ולדבר מענין זה שוב ושוב.

החובה לעשות לכל יחיד כפי שידו מגעת

הכלל הוא שצריך תמיד לכל יחיד ויחיד לעשות כפי שידו מגעת וככל האפשר, וכבר הזהירו חז"ל (נדרים פא, א) הזהרו בבני עניים שמא מהם תצא תורה, ואין הכוונה לבני אנשים אשר אין המומן מצוי בכיסם, אלא עניי היינו עניי הדעת, כי מהרבה בתים חלשים נתגדלו בחורים יראים ושלמים, וכשיעשו המלמדים כפי שידם מגעת בוודאי יצליחו לגדל פרי.

*

בענייני קדושה למנות אדם ירא שמים שיעסוק בכך

בענין לדבר עם הילדים בענייני קדושה קשה להשיב דבר מוגדר בזה, ובענין זה ייאמר "איש על מחנהו ואיש על דגלו". היו מקומות שדברו מזה יותר והיו שמיעטו לדבר. בגאליציא לא דברו כלל מעניינים אלו, וכן כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע לא הניח לאחרים לדבר מזה.

בענין זה היה כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע מספר, שבבחרותו כשלמדו הבחורים אצל מוריהם, מעולם לא אירע שדלגו על איזה דף או סוגיא בגמרא, וגם לא על פסוק בחומש, ואף אחד מהבחורים לא עלה על דעתו איזה הרהור רע".

אמנם בוודאי אי אפשר להתעלם מירידת הדורות אשר

דרדקי שלי היה ר' וואלף איסר ע"ה, והמלמד השני היה ר' געציל'ע ע"ה, ואיני זוכר פסוק אחד בחומש שהמלמד לא פירש לנו או שיאמר לנו שנדלג עליו, ולא עלתה חלילה על לב שום ילד ניבול פה

"מתוך שיעור חורש"י פרשת שלח תשמ"א: נשאלתי מת"ת מסויים, האם מותר ללמוד עם הילדים פרשת סוטה וכדו', והאמת אגיד, בילדותי למדתי בתלמוד תורה כשר ומהודר בעיר רודניק, והמלמד

המשכילים התעסקו הרבה בנ"ך, ולפי"ז הקפידו הרבה על הדקדוק, ולכן אצל החסידים עשו להיפוך, וידוע שבגאליציא לא היו בקיאים בדקדוק.

ברם כאמור לימוד פרק אחד ביום הוא דבר נחוץ, כדי שידעו מעט מהשתלשלות קורות בית ישראל, מיהושע בן נון, שופטים מלכים, קורות בית המקדש הראשון ובית המקדש השני.

ללמוד משניות עם צעירי הצאן

כן נמי צריכים לראות ללמוד משניות, ובעיקר משניות מסדר נזיקין, שהוא כהכנה ללימוד הגמ', או מסדר מועד ונשים. ובוודאי כשילמדו עמם היטב להבין דרכי סדר המשניות, יוכלו להבין אף מסכת שבועות וכיוצ"ב.

מִרְן אַאדמו"ר זי"ע סיפר שבילדותו תיכף לאחר שהבינו המשניות למדו גמרא, עד שעוד בילדותם היו לומדים כמה סימנים מחו"מ דיני טוען ונטען, שהיו לומדים עם הילדים אפי' קצות וסמ"ע, והיו מדפיסים חוברות כמו שהיום מדפיסים פרקים מגמ', כך הדפיסו סימנים משו"ע חו"מ. ברם בדורנו אנו שירדה חולשה לעולם, בוודאי מן הראוי ללמוד עוד משניות, שגם הילדים שלא נתברכו בכשרונות טובים, יוכלו למצוא מקום אשר שם יצטיינו הם, וכאשר נעודדם על הצלחתם בכך, זה יביא להם לדחיפה ולעלייה בשאר העניינים. ועל כן יש להרבות בעוד סוגי ומיני לימודים שיוכלו לחוש אף הם את טעם הידיעה וההצלחה, ובכך יוכלו להגביה את הבינונים והחלשים יותר.

הילד בבואו ללמוד בין כתלי הת"ת, הרי הוא בא להתלמד היאך ללמוד, ממילא כאשר לומדים דברים קשים הוא מחדד המוח, וזהו טוב לאותם שנתברכו בכשרונות טובים, אכן על ידי כן אף נדחים החלשים חוצה, ולזה יש לשלב גם לימוד עניינים קלים יותר, שאף הם יוכלו למצוא בכך ידיעה והבנה כפי הבנתם, ואף הם

בעוה"ר החושך תכסה ארץ וההפקרות פורצת אל כל הגבולות ומה יעשה הבן ולא יחטא, ועל כן צריך להתחכם מאד לדעת מה יעשה ישראל, ויש להטיל הדבר על אדם ירא שמים המבין בכך, ובדבריו יהיה פחות ממגלה טפח ויותר ממכסה טפחיים, כך שהילד אשר הוא חפץ להיות ירא ושלם יוכל לקיים הדברים, ומי שאינו ראוי שלא יבין, שלא ללמודו הדבר שידע שניתן לגנוב וכיוצ"ב.

אין בעל הנס מכיר בניסו בענין זה

וכאן המקום לומר כי ישנו נס גדול בדורנו אנו, נס אשר אין בעל הנס מכיר בניסו, מה שכהיום הזה גדלים אלפים ורבבות ילדים בחורים ואברכים יראים ושלמים, על אף גודל טומאת וגריעות הדור, ובוודאי שהלב כואב ודואב על כל יחיד ויחיד שנופל, כי כאמור כל אחד הוא עולם מלא, אכן לאידך גיסא נס גדול הוא כל אותם אלפי ילדים בחורים ואברכים הנשמרים מכל חטא.

*

עניינים בענין סדרי הלימודים

לימוד אותיות א"ב עם ילדים פחותים מבן ג'

בענין להתחיל ללמוד אותיות הא"ב הק' עם ילדים פחותים מבן שלוש שנים הלומדים כבר בת"ת, מִרְן אַאדמו"ר זי"ע כבר הורה בשעתו שמוותר להושיבם בקבוצה כשמלמדים יחדיו, אכן לא ידברו אליהם ביחידות, כי בוודאי שאין להזיק בגינם לאלו שכבר נעשו בני שלוש שנים כאשר נהוג אצלנו ללמוד אותיות הא"ב מיד כשנעשים בני שלוש.

החובה ללמוד נ"ך עם צעירי הצאן ולכל אחד

יש ללמוד עם הילדים ספרי הנ"ך, ואף ששמרן אַאדמו"ר זי"ע לא סבר מללמוד הרבה נ"ך, אמנם כאשר אירע שלא ידעתי פסוק בנ"ך היכן הוא כתוב, היה מקפיד על כך, ואמר שצריך ללמוד נ"ך בשעות שהם לא יום ולא לילה¹, ושאפשר ללמוד פרק אחד בכל יום².

זמן שהוא לא יום ולא לילה... בפעם אחרת הזכיר מִרְן אַאדמו"ר זי"ע איזה פסוקים בדניאל וכדו', ולא ידעתי היטב הפסוקים, ואמר לי: וכי איך יכולים להיות יהודי בלא ידיעת פסוק התנ"ך, הרי זהו הא"ב... ואמר לי מִרְן אַאדמו"ר זי"ע, תקבע ללמוד בכל יום פרק אחד ואז תרכוש לך ידיעה.

¹ ראה מדברי מִרְן זי"ע ב'שפע חיים' (דרשות חורש"י תשד"מ, פרשת תצוה): מהצורך לדעת, שאין די בידיעת גמרא ותוספות בלבד, כי החיוב ללמוד גם בתנ"ך [אף שלא הרביתי לעורר על כך], כי מה שאמרו (ברכות כח, ב) מנעו בניכם מן ההגיון, אין הכוונה שלא יהא להם שום ידיעה במקרא. במקומותינו היו לועגים על הלמדנים שכאשר שואלים אותם על מקומו של פסוק בישיעה, הם עונים שזה כתוב בדף פלוני שבמסכת פלונית. לכן חובה על כל בחור ואברך ללמוד מדי יום לכל הפחות פרק אחד בנ"ך, כדי שכאשר יאמר הפטרה או תהלים ידע לכל הפחות פירוש המילות, ואין כוונתי רק על נביאים הקלים להבנה, אלא גם מקראות הקשות שבירמיה וישעיה ותרי עשר, כי זהו חובת האדם בעולמו להרבות ידיעותיו במקרא משנה ותלמוד, עיי"ש.

וראה בספר שיחתן של עבדי אבות (ח"א עמ' קנא) בשם הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זי"ע שאמר: קפיטל אחד בנ"ל בכל יום, אינו מזיק.

וכדו' שמחמת כן יצטרכו להמנע מללמוד דבר מסויים. כן כשנתבגרתיו והלכתי ללמוד בישיבה, לא זכור לי שידלגו על איזה גמרא או תוס', ולא ידעו להבדיל בין פרשת תזריע למצורע ובין תוס' זה למשנהו, שהכל למדו כאחד ואמרו זאגט די הייליגע תורה, שהתורה קדושה וטהורה ואין בה כל גשם אלא כל כולה רוחניות.

ואילו בזמננו למרות כל הגזירות והגדרים שנמנעים מללמוד דברים מסויימים וכדו', עכ"ז הטומאה גוברת והולכת ל"ע, והדורות נעשים שפלים יותר, כי אז למדו תורה בקדושה. וכך למדו אלפי שנים מאז נתינת התורה ע"י משה רבינו, ואילו כיום אף שמדלגים עכ"ז כיון שהלב מלא טומאה אזי כל מה שעושים הרי זה מלא בטומאה ל"ע.

² ראה ב'בצילא דמהימנותא' (נצבים וילך תשס"ב) מה שסיפר מִרְן שליט"א להגה"צ רבי אלחנן היילפרין שליט"א: מִרְן אַאדמו"ר זי"ע לא הרשה לבחורים ללמוד נ"ך, אך באם תפס שאחד מהבחורים אינו יודע איזה פסוק היה גוער בו, ומִרְן אַאדמו"ר זי"ע היה בקי היטב בכל הכ"ד ספרים, כידוע, ובדידי הוה עובדא בהיותי כבן י"ד שנה, ולמדתי עם מִרְן אַאדמו"ר זי"ע מסכת ברכות, וכשהגענו לאיזה פסוק שאל אותי היכן כתוב ומה הענין שם, ולא ידעתי, ואמר מִרְן אַאדמו"ר זי"ע, וכי איך אין יודעים נ"ך, ואמרת הרי אין מניחים ללמוד נ"ך, ואמר מִרְן אַאדמו"ר זי"ע: מוצאים זמן כדי ללמוד, אני אין מרשה, אך מוצאים

וכאשר ידבר דברי מוסר בפני התלמידים ויהיו הדברים יוצאים מן הלב בוודאי יהיו נכנסים אל הלב, ועל כן כאמור עדיף טפי שלא ללמוד מוסר מתוך ספר, כי אם אדרבה יאמר הוא בפיו ובלשונו ובכך יוכל להשפיע עליהם.

הרי עיקר התכלית הוא יראת השי"ת, וכאמור בפרשתן (דברים ו, כד-כה) ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלוקינו וגו', וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת וגו', ובלא יראת שמים לא יוכל האדם להשיג מאומה. והאופן שבו יוכלו להחדיר בנפשות הרכות לבוא לידי יראת האלוקים, זה רק אם המלמד עצמו הוא ג"כ ירא שמים, ולא שהוא מאחר לבוא אל התפילה ויוצא קודם שמסיימים, או שמתפלל בשעה מאוחרת וכיוצ"ב.

ובאמת שמלאכת קודש זו היא מהמלאכות הקשות, ויש למלמדים אחריות גדולה עד מאוד, ויש לראות למנות לכך רק את הראויים לזה, ובמיוחד לשים דגש מי שהוא ירא ושלם, כי עליהם אמרו חז"ל (ב"ב ה, ב) ומצדיקי הרבים ככוכבים אלו מלמדי תשב"ר.

*

להתאסף מפעם לפעם - ותשועה ברוב יועץ

נחוץ מאד לערוך כינוסים מזמן לזמן של המלמדים והמנהלים עם אישי חינוך מומחים, לקיים ותשועה ברוב יועץ, שכן מלאכת החינוך היא מלאכת קודש וצריכים תמיד להרגיש בו התחדשות ורעננות, ושלא תיהפך לעבודה של שיגרה וכמצות אנשים מלומדה, כי הלא עוסקים בדיני נפשות.

ויהי נועם ה' עליכם שתזכו לראות ברכה בעמלכם ונחת אצל צאצאיכם.

יתלמדו מתוך כך היאך צריך ללמוד.

לימוד מוסר עם צעירי הצאן

יש ללמוד עם הילדים מוסר בכל יום, אבל עם ילדים צעירים קשה ללמוד מתוך הספר, כי אין הנוסח והלשון רגילים על לשונם וממילא לא יקלטו הדברים היטב, ועדיף טפי לדבר עליהם בעל פה ולהסביר להם על רמת שכלם והבנתם.

מלמד ירא שמים משפיע מאוד על תלמידיו

וצריכים לידע, שמלמד שהוא ירא שמים הריהו יכול להזריח מוסר בקרב התלמידים, עד שהדברים ישארו חקוקים בליבותם. סיפר לי אדם חשוב, על מחנך אחד לפני כשבעים שנה, שבוקר אחד נתוודע על מעשה שלא ייעשה שנעשה על ידי אחדים מתלמידיו, באותו היום בבואו אל כתת הלימוד, התיישב על מקומו, והחל בוכה בדמעות שלישי באמרו היאך יתכן שאצלו בכתה היה כדבר הזה. כן בכה משך כעשרים דק', עד שלבסוף מרוב בכיה התעלף על מקומו לגודל צערו ושברון לבו. והבהילוהו אל בית הרפואה, שמשם כבר לא שב עוד אל ביתו, רח"ל.

אמר לי אדם אחד שהוא אינו יכול לברך ברכת הנהנין בלא שיהיה כובע על ראשו, כי כן ראה אצל המלמד והדבר נחקק בקרבו כל כך על שנים ארוכות לאחמ"כ. [וכן נמי הוא בשעה שהתלמידים אוכלים, כי אף שמבואר בהלכה שלא יאכלו המלמדים בפני תלמידיהם, אכן הרבה קניינים יכולים הילדים הרכים לקנות בכך, כשיראו היאך הוא מדקדק בנטילת ידים; בבציעת הפת ובטבילת הפת במלח; בברכת הנהנין ובברכת המזון, ועוד ועוד, דברים אשר פעמים לא יוכל הילד ללמוד במקום אחר, ואף לא בביתו].

המלמד יכול להשפיע במאוד מאוד על נפש הילד.

חצר הקודש צאנו

קרית צאנו נתניה

ברכת מזל טבא וגדיא יאה

שלוחה בזה קדם ידידינו האבר"ך הנכבד והנעלה, עסקן נמרץ ומהולל בתשבחות, רב ההגיון וברוך הכשרונות, איש חי ורב פעלים לכלל ולפרט, טוב עין וטוב לבב, מגדולי אישי החסד

הרה"ח ר' **מרדכי ויזל** הי"ו

יו"ר מרכז 'שמחם' דחסידי צאנו

לרגל השמחה השרויה במעונו במזל טוב ובשעטומ"צ

שמחת אירוסי בנו החתן המו"מ בתוי"ש כמר **בנימין צבי** נ"י

עב"ג בת הרה"ח ר' **משה דוב שנק** הי"ו אב"י בירושלים

ובברכת מזל טוב לסבים הדגולים והנעלים, ה"ה

הרה"ג ר' **אפרים פישל** שליט"א - אב"י פעיה"ק

הרה"ח ר' **מנחם שנק** הי"ו - אב"י פעיה"ק והרה"ח ר' **אברהם יהושע הרשקוביץ** הי"ו - אב"י בירושלים

וזאת הברכה, מאלוקי המערכה, שאך ששון ושמחה ישמע לעד במעונם, ויזכו לרוות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח, ולגדלם לתורה לחופה ולמעש"ט, מתוך רוב שפע ונחת דקדושה, ושפע רב לעלמי עלמיא אמן ואמן.

בחצרות קדשינו

כאשר רוב התלמידים בעיר משחקים לאחר לימודם, רואים את ה'צאנזע קינדער' יגעים ועמלים בתורה.

לאחמ"כ כיבד את הרה"ח ר' שלמה הורוביץ הי"ו לבחון את התלמידים על הגמרות שלמדו וכן על ההלכות שנבחנו, ובחנם כישרון רב ע"י שאלות שהעלה במצגת ע"י פלטפורמה מיוחדת והתלמידים ענו תשובות בהירות להפליא.

כאן זכו התלמידים להופעתו של הגה"צ רבי אברהם הלברשטאם שליט"א רב ואב"ד קרית צאנז טבריה אשר בא בשליחות הקודש לפאר ולהוקיר את התלמידים על יגיעתם במשך כל השנה, כאשר התלמידים ניגנו ניגוני דבקות והתעוררות כהכנה לשמוע את דבר הקודש, הגה"צ רב ואב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א נשא דברים בעניין לימוד התורה, והביא מה שכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אמר שמרומז בפר' השבוע בפסוק 'ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים' שהכוונה שהקב"ה נתן לנו את תורתו הק' אשר ייחד רק לבנ"י ואף המלאכים מתקנאים בבנ"י כשהם לומדים את התורה ונבחנו על הגמרא ועל ההלכה, וסיים בדברי ברכה לתלמידים והוריהם שיעלו במעלות התורה והיראה.

מיד לאחר מכן נקראו תלמידי מכינה לישב"ק לעלות על גבי הבמה לקראת המבחן הפומבי לעמוד בכור המבחן על כל מסכת סוכה לאחר שלמדו ושננו הזק היטב ואף נבחנו אצל גדולי הרבנים שליט"א.

שעה של קורת רוח! כאשר החל הגאון רבי יצחק שמואל שוורץ שליט"א רב ביהמ"ד חיסדא בב"ב לבחון את התלמידים הזק היטב על כל מסכת סוכה, ובהדרגה העלה את רמת השאלות החל מהגמרא והרש"י, וכן תוס' וראשונים, אשר במשך שעה ארוכה בחן ואתגר את התלמידים בשאלות קשות במיוחד

**מעמד 'קרא דאורייתא' בת"ת דרכי אבות בב"ב
למצטייני התוכניות 'מוחודדין בפ"ך' 'שונה הלכות'
בשילוב מבחן פומבי על כל מסכת סוכה**

לקראת סיום זמן הקיץ בת"ת 'דרכי אבות' בבני ברק התקיים מעמד מרגש של חלוקת פרסים ותעודות לתלמידים אשר נבחנו בהצלחה מרובה והצטיינו בתוכניות הלימודים 'מוחודדין בפ"ך' ו'שונה הלכות' במשך כל השנה, וכן למחזה הנפלא של כיתה מכינה לישב"ק כאשר הם נבחנו על כל מסכת סוכה שקלא וטריא בשאלות קשות ומורכבות.

בכדי להכיל את מאות המשתתפים נערך המעמד המרגש באולם גדול ומרווח 'אור ברכה' אשר מיד עם פתיחת השערים התמלא עד אפס מקום, ורבים מאנ"ש באו לחזות ולחלוק כבוד לתורה בכדי להוקיר את התלמידים על יגיעתם יחד עם ההורים והסבים אשר באו לרוות תענוג ונחת מיוצ"ח.

פתח והנחה את המעמד מנהל הת"ת הרב יחזקאל שר שליט"א אשר תיאר בפני קהל הנאספים את סדרת התוכניות והמבחנים שמגיע לקיצו במעמד זה, תוכנית 'שונה הלכות' אשר מראשית השנה התלמידים לומדים הלכות לפי הסדר ובכדי להגיע לדרגת 'חתן ההלכה' כפי שרוב התלמידים אכן הגיעו, ההכרח הצליח בכל המבחנים ללא יוצא מן הכלל.

והשני בדומה לו, ממשיך המנהל לתאר באזני הנאספים, הינו תוכנית 'מוחודדין בפ"ך', ואף הוא מתחיל כבר מתחילת השנה כאשר כל כיתה לומדים וחוזרים ומשננים את כל מה שלמדו מעת אשר התחילו ללמוד גמרא! כלומר: תלמידי כיתה ז' חוזרים ומשננים כל לימודם החל מכיתה ד' ובכל שבוע נבחנו על כך, ובסוף השנה נערך שוב (!) חזרה כללית ומבחנים בכדי שיהיו מוחודדין בפייהם, וכותלי בתי המדרש יוכיחו שבשעות הערב

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזל טבא וגדיא יאה שלוחה בזה, קדם האי גברא יקירא, משנתו רב ונקי, מורה ודאין, צנא מלא ספרא, מרביץ תורה והוראה, ערוגת הבושם, ה"ה

הגאון רבי יצחק אהרן ישראלי שליט"א

דומו"צ קהלתינו הק' באשדוד

**לרגל השמחה השרויה במעונו במזל טוב ובשעטומ"צ
שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתו"ש כמר מאיר נ"י
עב"ג הכלה המהוללה שתחי'**

בת הרה"ח ר' תנחום אדלר הי"ו אב"י בקרית הבעש"ט - פ"ת

והברכה אחת היא לסב הדגול השו"ב הרה"ח ר' יוסף ישראלי שליט"א - יוניאן סיטי ויה"ר מן קדם אבוהון דשבשמאי, שיזכו לרוות רוח נחת דקדושה מכל יו"ח, ואך ששון ושמחה ישכון באהלם תמיד, מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים

ההנהלה

כן הודו למנהל הת"ת הרב יחזקאל שר שליט"א על השקעתו הרבה במשך כל השנה בכלל ובפרט, ולמג"ש בכיתה מכינה לישב"ק הרב חיים מאיר מכלוביץ שליט"א המלווה במומחיות ובמקצועיות לכל תלמיד ותלמיד ומשקיע רבות בהבנת הסוגיות על בוריים ובזכות התמסרותו הגיעו עד הלום, וכן לצוות המלמדים שליט"א אשר משקיעים ללא לאות למען הצלחת התלמידים בתורה ויראת שמים.

אנשי שלומנו מכריזים בלב אחד:

"זכותנו וחובתנו לקחת אחריות למחייבתם!"

קהל עדתנו התעטפה ביגון קודר עם הבשורה הקשה שהגיעה בליל שישי לפני שבוע ימים וזיעזעה את אלפי אנשי שלומנו בכל מקומות מושבותיהם, על פטירת האישה החשובה ע"ה לאחר תקופת מחלה קשה בהותירה שבעה יתומים רכים בביתה, כאשר העול הכלכלי יהיה מוטל מעתה על אבי המשפחה מחשובי האברכים שליט"א.

גבאי הצדקה אשר ידיהם מלאות בעשייה בדרך קבע עמדו משתוממים. מטבעם של דברים, מכשיר הטלפון של גבאי צדקה אינו יודע דממה מהי. שיחות יוצאות ונכנסות רודפות אחת אחר השנייה, וממתנות זו לזו בקוצר רוח.

ובכל זאת, הפעם, כך הבינו, זה שונה - שטף השיחות הנכנסות לא פסק. על צגי הטלפונים של הגבאים, הופיעו עוד ועוד מספרים, כאשר הבקשה שבפי העומדים מהצד השני חוזרת על עצמה שוב ושוב. לא רק הכמות של השיחות הפתיעה את הגבאים, ולא העובדה שהשיחות התקבלו בשעת לילה מאוחרת לאחר חצות ליל שישי, אור לכ"ב מנחם אב. אלא הבקשה הנחרצת.

היו אלו המוני אנ"ש ששמעו בחרדת-קודש את הוראתו-קריאתו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, אשר בקול מרוסק מבכי,

ולהפתעת הקהל אשר ישבו פעורי פה התלמידים ענו תשובות בהירות ומזוייקות.

קהל הנאספים לא הפסיק להתפעל מהידיעות המופלאות של הצורבים הצעירים אשר הפתיעו את הציבור בריחא דאורייתא, ואף הגאון רי"ש שוורץ שליט"א העיד בפני הציבור בהתפעלות כי רמת השאלות שנשאלו הצורבים הצעירים הינם רמה שנבחנים אברכי כולל ולא תלמידי מכינה לשיב"ק.

לאחר מכן פצחו הקהל כמאליהם בריקוד של שמחה לכבוד התורה ולומדיה בטהרה, ולאחמ"כ קרא המנהל הותיק הרה"ג ר' אליעזר אסטרייכר שליט"א לתלמידים אשר עברו בסך אצל הגה"צ אב"ד קהילתנו הק' בב"ב שליט"א לקבל תעודת הוקרה והערכה על שקידתם ועל הצטיינותם בתוכניות 'שונה הלכות ומחודדין בפך'.

בין המשתתפים שפיארו גם את המעמד היו: הגה"צ כ"ק גאב"ד קרית הבעש"ט שליט"א, האדמו"ר מאנטניא שליט"א, האדמו"ר מבערגעסז שליט"א, כ"ק האדמו"ר מזוטשקא שליט"א, האדמו"ר מקאמרנא שליט"א, הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, והרבנים הגאווה"צ, רבי יחיאל בויס שליט"א רב נווה הורים שפע חיים, רבי משה מרדכי וידער שליט"א אב"ד לינז ירושלים, רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א ראש הכוללים בקרית צאנז, רבי שמואל דוד לייזער שליט"א רב שכונת גינות דוד, רבי מרדכי אורי אנגלמן שליט"א רב מערב ראשל"צ ועוד רבנים ואישי ציבור.

ברגשי הכרת הטוב מלאו הורי התלמידים את פיהם בזמירות ותשבחות למנהל המוסדות הר"ר יחזקאל רייך הי"ו אשר הפיק ויזם את האירוע לכבוד התורה ולומדיה, לבד מהמסירות הקבועה במשך כל השנה כאשר לא חוסך מאומה להגדיל תורה ולהאדירה.

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כסא דברכתא

שלוחה בזה קדם ידידינו האבר"ך הנכבד והנעלה, ויהי דו"ד בכל דרכיו משכיל, עסקן נמרץ ומהולל בתשבחות, לבו ער לכל אחד ואחד מסור בלו"נ לכל עניני חצר הקודש צאנז ומוסדותיה, עומד במסירות לשמש בקודש פנימה, ה"ה

המשב"ק הרב אברהם דוד שכטר הי"ו

פעיה"ק, קרית צאנז

לרגל השמחה השרויה במעונו במזל טוב ובשעטומ"צ שמחת הכנס בנו כמר אלכסנדר נ"י לנועם עול תורה ומצוות

והברכה אחת היא לסבים

הגאון רבי יצחק שמואל שכטר שליט"א הרה"ח ר' ישי לוינשטיין הי"ו
דומו"צ קהלתינו הק' גבאי בית מדרשנו בשכונת רמת אלחנן

ויה"ר מן קדם אבוהון דשבשמיא, שיזכו לרוות רוח נחת דקדושה מכל יו"ח, ואך ששון ושמחה ישכון באהלם תמיד, מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים

הנהלה

ג"א אנו מצטרפים: הנהלת מערכת 'בצילא דמהימנותא'

לאחר דיון מעמיק נמצא הפתרון המיוחד, כשרבני 'למחייתם' מכריעים על פתרון תקדימי שייתן מענה עבור משפחה חשובה זו: קרן ייחודית ועצמאית שתופעל במסגרת 'למחייתם'!

במסגרת הקרן המיוחדת, ייגבה חיוב מכלל אנ"ש חברי 'למחייתם', שיאשרו באישור מיוחד כי הם מסכימים וחפצים לחייב סכום חודשי עבור משפחה זו, כקריאתו של רבינו שליט"א.

הפתרון המיוחד יעניק בסיס איתן ויציב למשפחה החשובה. חלקו של כל אחד מאנ"ש לא יעלה על סך 11 שקלים בלבד בחודש, וככל שיתרבו המצטרפים למיזם, כך ירד סכום השותפות של כל אחד. אם יצטרפו עוד מאנ"ש, וסך החברים יעמוד על 2,000 חברים, ישלם כל אחד מאנ"ש כחמישה שקלים בלבד (!) כל חודש.

לתשומת לב: להצטרפות לקרן הייחודית עליכם להיות חברים במיזם 'למחייתם'. דומה שכל מילה מיותרת, לדאבונו, כעת כל אחד רואה ומבין את גודל הנחיצות ההצטרפות למיזם למחייתם. זה הזמן עבורך להצטרף כחבר קבוע במיזם למחייתם. ובכך לזכות במצוות צדקה טהורה ונקיה בדרך כבוד, וגם לעשות את ההשתדלות שלך ולקחת אחריות על המשפחה שלך, ובזכות זה תזכה לברכת אורך ימים ושנים טובות בבריאות איתנה. להצטרפות חייגו למוקד "עזר לקהל" 1-700-720-750, שלוחה 5, או באמצעות מילוי טופס הצטרפות בעמדות נדרים-פלוס יש להקיש: "עזר לקהל בארה"ק".

מעל מאה משתתפים בכולל בין הזמנים בבני ברק בראשות ראה"כ הגאון רבי שלום יוסף גוטמן שליט"א

מחזה מרנין ומרגש היה בימי בין הזמנים ברשת כוללי 'עולם התורה' בבני ברק בראשות ראש הכולל הגאון רבי שלום יוסף גוטמן שליט"א, אשר כמסורת השנים זכו מעל מאה אברכים ובחורים לקיים את דברי השל"ה הק' "ולא יזכר ולא יפקד שם

תחת כפת שמים שחורה ואבלה, מוקף כגורן בהמוני מלווים דומעים וכאובים, שחוחי ראש ומיסורי-לב, בהלוויה הטראגית. כשבין הדברים פנה כ"ק מרן שליט"א אל כלל אנ"ש וקבע בצורה ברורה שאינה משתמעת לשתי פנים: "זהו בוודאי קרבן-ציבור, כל אחד ואחד מחויב לחשוב לעצמו חשבון הנפש, אף אחד לא יודע מה חלקו באסון זה" - - -

"אבל לכל הפחות מוטלת חובה גמורה על כל אחד להעמיד סיוע עבור המשפחה. כל אחד הרי מכיר את המשפחה, ואת התמדת התורה של אבי המשפחה שליט"א, בוודאי ובוודאי חל חיוב גמור, ומוטלת אחריות על הציבור, לסייע ל מען יוכל הלאה לשבת וללמוד במנוחה ובשלווה בלי הפרעות מיותרות. **בוודאי כולם יטו שכם אחד לעמוד לימינם ולהעמיד עבורם כל צרכיהם.** "תנו לנו את האפשרות ואת הזכות לקחת אחריות ולסייע למשפחה!" פנו המונים מאנ"ש בבקשה ציבורית אל גבאי הצדקה לאחר מסע הלוויה אפופת היגון:

"לפני חודשים מספר יצא המיזם המהפכני 'למחייתם', זכינו וקרוב לאלף משפחות מאנ"ש כבר חברים במפעל 'למחייתם'. במסגרת ההצטרפות ההמונית למיזם התחייבנו לדאוג למחייתם של יתומים ולתת להם את האפשרות להמשיך בחיים בדרך כבוד, כשלמרבית הכאב, ומכורח הנסיבות לאור העובדה שאם המשפחה ע"ה היתה בתקופה המחלה ל"ע, תקנון הקבלה אפשר רק לאבי המשפחה שליט"א להצטרף למיזם, אולם הפעם מדובר בבקשה אישית שלנו".

"מוטלת עלינו אחריות ציבורית, להפעיל את המערך המהפכני של 'למחייתם' עבור משפחה חשובה זו", פנו ברגשות חסד מעומק הלב, "כולנו כאחד מוכנים ומזומנים להיענות נלהבת לקריאתו של כ"ק מרן שליט"א. הבו עצה הלום, תנו לנו פתרון כיצד ניתן להפעיל את הרעיון הכביר של 'למחייתם' גם עבור משפחה זו!" - כך התחננו וביקשו רבים מאנ"ש, איש איש בסגנונו ובלשונו.

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כמא דברכתא

ברכת מזלא טבא שלוחה בזה, לכבוד איש חי ורב פעלים, העסקן המסור העושה ומעשה למען חצר הקודש, נודע לשם ולתהלה, ה"ה

הרה"ח ר' מרדכי מאיר שטמנר הי"ו

י"ו מכון תפילה ישרה

לרגל השמחה השרויה במעונו, שמחת אירופי הבת תהי' במזל טוב ובשעטומי"צ, עב"ג

הבה"ח החתן המו"מ כמר ישראל משה בלומנטל נ"י

בן הרה"ח ר' אברהם צבי הי"ו אב"י פעייה"ק

והברכה אהת היא לסבים

הרה"ח ר' שלום הי"ו מזכ"ל איגוד הסידה צאנז

והרה"ג ר' גדליה יעקובוביץ שליט"א - רא"כ מעלי דשבתא פעייה"ק

ויה"ר מן קדם אבוהון דשבשמיא, שיוכה לרוות רוח נחת דקדושה מכל יו"ה, ואך ששון ושמחה ישכון באהליו תמיד, מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים.

קרית צאנז טבריה שליט"א ובהשתתפות הגאון רבי יעקב שאול לייזער שליט"א דומו"צ דקהילתינו הק' באלעד, והרה"ג רבי משה גדליה לנדאו שליט"א רב ביהמ"ד ישמח משה בנתניה, ועוד.

מעמד זה מציין את תכניות הלימוד 'מחודדין' ו'תלמודו בידו' לכתות הגבוהות, בה שיננו תלמידי המכינה לשיב"ק קרוב ל-100 דפי גמרא בע"פ, ותלמידי כתה ז' 25 דפים, ונבחנו עליהם פעמים רבות בכתב ובעל פה ע"י הרבנים הגאונים שהגיעו לכתה מידי פעם בהפתעה ללא הכנה מוקדמת לבחנם על החומר הנלמד, הן באופן סיכומי והן בשקלא וטריא, בין הבוחנים הרה"ג ר' מרדכי שווארץ שליט"א ראש כולל ויזניץ באלעד, הרה"ג ר' אלימלך בלומנברג שליט"א ר"מ בשיבת תולדות אהרן באלעד, הרה"ג ר' אברהם צבי לוינגר שליט"א ר"מ בשיבת שומרי אמונים, הרה"ג ר' מנחם לוי שליט"א ר"מ בשיבתינו הק', הרה"ג ר' צבי שנק שליט"א ר"מ בשיבת תולדות אהרן באלעד, ועוד.

כמו"כ עלו להיבחן אצל חדב"נ הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בבני ברק שליט"א, הגה"צ גאב"ד שיכון ג' בני ברק שליט"א, הגאון רבי חיים שמרלר שליט"א רב בית מדרשנו היכל צבי בירושלים, שהפליאו את ידיעתם על בוריה.

בנוסף התקיימה בין כותלי הת"ת התכנית 'שונה הלכות', בה עמלים צעירי הצאן במשך השנה כולה ללימוד ושינון הלכות תפילה, ברכות הנהנין, והלכות שבת, עם מבחנים חוזרים ונשנים למען יוכלו לשמור ולעשות ולקיים וידעו הדרך ילכו בה להתנהג כראוי וכהלכה, ובסיומם הוכתרו "חתני הלכה" וסגניהם.

באולם מפואר בעיר, שעוצב באופן מכובד לקראת המעמד, הוקם במה מיוחדת לחתני הגמרא וההלכה, התכנסו ובאו הורי התלמידים וזקניהם שבאו לרוות נחת מצאצאיהם.

את המעמד הנחה המנהל הרוחני הרב גבריאל שנק שליט"א, שהביע את התרגשותו לראות את התלמידים העומדים בפרק 'ברינה יקצורו', ולאחר עמל ויגיעה במשך השנה כולה שזרעו ביגיעה עצומה, הן בשינון וידיעת דפי הגמרא על בוריים, והן

בין הזמנים לעולם", ובחודש אב שהתורה מתמעטת נתמלאו ספסלי דבי מדרשא בבית מדרשינו ברח' רבי יהודה הלוי בבני ברק מעל מאה אברכים ובחורים שהגו בתוה"ק בהתמדה בסדרים מיוחדים בכל יום מימי בין הזמנים, וביניהם אף אברכי אנ"ש משאר ערי הארץ ששהו בימי בין הזמנים בב"ב, כאשר הם צוללים בים התלמוד ומתעסקים בהויות דאביי ורבא ומתעמקים בעמקה של הלכה.

כל אברך מקבל תשלום מיוחד של 25 ₪ לשעה בסה"כ 100 ש"ח לכל יום מימי בין הזמנים, בסיום מסגרת כולל בין הזמנים קבלו המשתתפים מתן שכרה בצידה מילגה מכובדת מאד של 1200 ₪ מאת הגאון רבי שלום יוסף גוטמן שליט"א ראש כולל ש"ס ב'אדירי התורה' בבני ברק.

פיות האברכים מלאים הוקרה והערכה לראש הכולל הגרש"י גוטמן שליט"א אשר כבר למעלה מעשרים שנה דואג למסגרת זו, המצטרפת למסגרת פעולותיו שיחודם הוא בהגברת חיילים לתורה בזמנים שאין מתקיימים סדרי לימוד רגילים בכללים ה"ה, "כולל ערב ללימוד הוראה הלכה למעשה", "כולל ללימוד בערבי שבתות וביום שבת קודש", "כולל לתוספת והגברת הלימוד בתענית דיבור בימי השובבי"ם", "כולל לימי הפורים", "כולל בוקר", שהצד השווה שבהם דאגתו ברוחניות ובגשמיות ללמעלה ממאה אברכים האגודים ברשת הכוללים "עולם התורה", למען יוכלו להתעלות בתורה מתוך הרחבת הדעת.

שגורה בזה ברכותינו לראש הכולל הגרש"י גוטמן שליט"א שיזכה עוד רבות בשנים לחזק ולהוסיף עוד ועוד פעלים לתורה מתוך הרחבת הדעת, וירוה נחת ואושר מכל יוצ"ח.

מעמד 'יקרא דאורייתא' בת"ת דרכי אבות באלעד

מבחן פומבי על דפי גמרא וספרי הלכה למצטייני הת"ת

ביום ה' אב העעל"ט התקיים בעיר התורה 'אלעד', מעמד נשגב, 'מעמד יקרא דאורייתא', מבחן פומבי בגמרא ובהלכה וחלוקת תעודות פרסים למצטיינים, בראשות הגה"צ אב"ד

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

ברכת מזלא טבא

שלוחה בזה, קדם ידידנו הנכבד, האי גברא רבא, העסקן הנמרץ, איש חי ורב פעלים, תל תלפיות - שכל פינות פונים בו לעצה ותושיה, שמו הטוב הולך לפניו, מסור בכל נימי נפשו לכל קדשי חצר הקודש צאנז, ה"ה

הרה"ח ר' פנחס גרוס הי"ו

מנהל מוסדותינו הק' באלעד וחבר מועצת העיר אלעד
לרגל השמחה השרויה במעונו

שמחת אירוסי בנו החבר שלמה יעקב נ"י במזל טוב ובשעטומ"צ

עב"ג תחי' בת ידידנו הרה"ח ר' יהושע בוים הי"ו אב"י בעיה"ק צפת תובכ"א

והברכה אחת היא

לאביו העסקן הותיק הרה"ח ר' נחום גרוס שליט"א מראשי ויקירי אנ"ש בב"ב

וזאת הברכה, מאלוקי המערכה, שאך ששון ושמחה ישמע לעד במעונו, וזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח, ולגדלם לתורה לחופה ולמעש"ט, מתוך רוב שפע ונחת דקדושה, ושפע רב לעלמי עלמיא אכי"ר.

לר' פרידא, ויותר מכל חיי העולם הבא הוא לזכות להבין טוב אָ בלאט גמרא.

הדומו"צ הגאון רבי יעקב שאול לייזער שליט"א שיבח את התלמידים היקרים אשר פקיע שמייה של 'קינדער פון צאנזע חיידר', בבתי המדרש בעיר נראים התלמידים בשעות המוקדמות של לפנות בוקר, אחה"צ והערב כשהם עמלים ומשננים בחברותות ובוחנים זה את זה, למען יהיו דברי תורה מחודדין בפיהם.

ביותרת הכבוד האזינו הציבור לדבריו היקרים של אורח הכבוד הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א, אשר ציין את הסייעתא דשמיא המיוחדת המלווה את קהילתנו הק' בעיר, הן בתלמוד תורה והן בישיבה אשר כל רואיהן יכירון כי הם זרע ברוך ה', הנוטלים מקום של כבוד בהיכלי התורה דחסידי צאנז.

לאחמ"כ עברו התלמידים לקבל תעודות הוקרה ופרסים נכבדים מאת הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א ומהדומו"צ הגרי"ש לייזער שליט"א, אשר הוסיפו ברכות לרוב לראש התלמידים היקרים מצטייני הגמרא וההלכה, החתנים, הסגנים, והמתאמצים ושאר הנבחנים כל אחד לפי דרכו.

דברי שיר וקול תודה נשמעו מפיות ההורים הסבים והתלמידים קדם מנהלי המוסדות מוה"ר פנחס גרוס הי"ו, ומוה"ר יחיאל חנא לנגסאם הי"ו, על השקעתם במשך השנה כולה, וביותר למעמד נכבד זה שהוציאו הדבר מן הכוח אל הפועל על הצד היותר טוב, כמו כן למזכירים החשובים הר"ר משה גדליה בריל, והר"ר דוד וימר שעמדו בגאון ובעוז בארגון המעמד על צד היותר טוב.

הנהלת המוסדות משגרים ברכה מיוחדת לידידינו הנכבד הנדיב היקר הרה"ח ר' מרדכי אליעזר שווארץ הי"ו אשר בנו היה בין חתני ההלכה המצטיינים, 'חכם לב יקח מצוות' נטל את חלק

בלימוד וידיעת ההלכות למען ידעו את המעשה אשר יעשון. וקשר כתרי שיר ושבח למחנכים החשובים שליט"א שהביאו את התלמידים להצלחה רבה זו ביגיעה ומסירות עצומה לכל אחד לפי דרכו, הרב ישראל לנדאו שליט"א, הרב צבי יהודה וולנר שליט"א, הרב חיים הגר שליט"א, והרב יהודה פרידמן שליט"א. ראשונה עלו לבימת הכבוד מצטייני כתה ו' חתני הלכות תפילה, והחלו במבחן הפומבי כשכל תלמיד הנקרא בשם עונה ברהיטות וידיעה ברורה על השאלה שנשאלה ע"י המחנך הרה"ג ר' חיים הגר שליט"א.

אחריהם עלו לבימת הכבוד מצטייני כתה ז', כאשר הגאון רבי יצחק שמואל שווארץ שליט"א רב ביהמ"ד חסדא בב"ב, החל לבחנם בפרק ארבעה אבות וכיצד הרגל גמרא רש"י ותוס', התלמידים ענו בבקיות ובבהירות בזה אחר זה כמעייין המתגבר, וניכר שדברי התורה כמונחים בקופסא.

אחריהם מעלין בקודש הכתה הגבוהה מכינה לישיבה קטנה אשר נבחנו על כל מסכת סוכה, פרק האיש מקדש וחלק מפרק האשה נקנית, ופרקי ארבעה אבות וכיצד הרגל, הגרי"ש שווארץ שליט"א החל לבחנם וטייל עינים מסוגיא לסוגיא הווא אמינא ומסקא, סיכומים והיכי תמצות, חידות ושאלות למול עיני הוריהם המשתאים לדעת האכן זה בנינו, ולאיזה דרגות בידיעת התורה זכו להעפיל. התרגשותם גאתה ועלתה כאשר התלמידים מוסיפים לומר ולציין מראי מקומות מדוייקים תשובה זו כתוב בדף כ"א ע"א, וכן הלאה.

לאחר שעה זו של קורת רוח הביע הגרי"ש שווארץ שליט"א את הערכתו והתפעלותו הרבה מהני צורבי דרבנן שתלמודם בידם וכמונח בכיסיה באופן נפלא, ותיאר בפניהם שהמתנה הטובה ביותר השייכת עלי תבל יותר מד' מאות שנה שהבטיחו

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

ברכת מזל טוב

ברכות נאמנות למזל טוב, שגורות בזה קדם ידידינו היקר מזהב ומפז, האבר"ך המוכשר, צנמ"ס, חוב"ט, מוכתר בכל מדה נכונה, שמו מפארים בהילולים, אהוב חביב, נחמד ונעים, ידיו לו רב בתורה ובחסידות, עט סופר מהיר

הרב בנש"ק אריה ליבוש שמרלר שליט"א

מראשי מכון עץ החיים - מערכת בצילא דמהימנותא

לרגל השמחה השרויה במעונו במזל טוב ובשעטומ"צ

שמחת נישואי בנו בכורו הבה"ח המו"מ בתו"ש החבר אברהם צבי נ"י עב"ג הכלה תח"

בת האי גברא רבא ויקירא, מורה ודאין, שלשלת היוחסין,

הגה"צ רבי משה יהודה דוב היילפרין שליט"א

רב דק"ק בית שמואל גולדערס גרין

ובגרכת מזל טוב לסבים הדגולים

והרה"צ רבי יצחק שלום שיינפלד שליט"א

רי"מ בגיהמ"ד קרעטשניף ירושלים

הגאון רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א

ראש הכוללים במרכז התורה

יה"ר שאך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, ויזכה לרוות ממנו ומכל יו"ח רוב נחת דקדושה

מתוך הרחבת הדעת סיד"ש מרובה ושובע שמחות עד ביאת ינון בב"א

בין הבנק לגמ"ח? הרי בשניהם מקבלים הלוואה ומשלמים על כך? למה יש גבירים בחו"ל שהנושא של דירות לצעירים מדבר אליהם, יותר מ'עניי עירך' וכדו'? כשהרמנו טלפון לאחד ממקמי הקרנות – איזה ספר היה פתוח לפניו בדיוק באותו רגע? על כל אלו ועוד תוכלו להתענג בתענוגים בגיליון ז' של 'שפע' היוצא לאור לקראת חודש אלול תשפ"ב, מבית שפע חיים ורחמים.

מגבית שנת העשור

המוני אנ"ש מתגייסים לתמיכה ברשת כוללי 'מבצר התורה' בימי הרחמים והסליחות

"זהו סוד כוחה והצלחתה הגדולה של המעצמה התורתית של צאנו - בדמותה של רשת כוללי 'מבצר התורה' - החיזוק והערבות ההדדית שמקבלים מכל הקהל בכל אתר ואתר, זה מה שנותן לנו כח להמשיך" במילים אלו פותח העסקן הנלהב ר' אהרן הופמן מנהלה המסור של רשת כוללי 'מבצר התורה' את מגבית "שנת העשור" שתיערך בימי הרחמים והרצון.

בימים אלו ימלאו עשר שנים להקמת בית היוצר לתלמידי חכמים רשת כוללי מהבצר התורה הפזורים ב-7 סניפים בארץ ובארה"ב וזוכים להעמיד לגיונות פאר של תלמידי חכמים צורבי תורה בדרכי החסידות, תחת הדרכתו בקודש של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, אשר עינו הטהורה פקוחה על כל תלמיד ועל כל סניף וסניף.

ב"מבצר התורה" יושבים על התורה ועל העבודה מעל 400 אברכים מופלגים, מהם חוברי חיבורים מחוכמים, מחברי ספרים בכל מקצועות התורה המאירים את אוצר החכמה היהודית, ומהם כאלו שגדולי ומאורי האומה התבטאו אודותם בכתב של אש "יורה יורה ידין ידין", לצד מאות אברכים מבקשי ה' הממיתים עצמם באהלה של תורה, שבתו בבית ה' כל ימי חי.

בעמדנו בשנת העשור אנו חשים סיפוק גדול וגאוה דקדושה לראות ברכה בעמלינו שמקפלים בתוכה 10 שנים של יגיעת והתמדת התורה ב- 77 מוקדים בארץ ובארה"ב, 10 שנים של העמדת לגיונות של תלמידי חכמים דיינים ורבנים בכל מקצועות התורה, 10 שנים של לימוד מאות אלפי דפי גפ"ת - רבבות אלפי סימני שו"ע ונו"כ, 10 שנים של חלוקת מלגות מכובדות חודש בחודשו בעתו ובזמנו, 10 שנים של תמיכה ועידוד במעל 400 אברכים "הפאר והכבוד" של צאנו.

בהנהלה הגשמית החלט לציין את שנת העשור בצורקה ייחודית ובשמחה עצומה וקורות רוח התקבלה הידיעה שלכבוד שנת העשור הועלו המלגות ב-10% על פי ההסדר המיוחד שפורסם בהיכלי הכוללים

וכאן קורא ר' אהרן לכל אנ"ש ואנ"ש - טייער ברודער! בזכותכם הגענו עד הלום - בזכותכם נמשיך את העשור הבא, הבסיס והיסוד לחלוקת המלגות מדי חודש בחודשו הוא המגבית השנתית של הגרלת הדירה בטבריה שנעראכת כל שנה ותיערך ברצו"ה לקראת חנוכה הבעל"ט, הערבות ההדדית להמשיך את היש המבורך מוטלת גם על כתפי אנ"ש ולצד הפריחה העצומה וההתרבות המרנינה של ספסלי דביה מדרשא בכל אחד משבע הסניפים, העול הגדול של חלוקת המלגות המכובדות לעמלי

בראש במימון מעמד חשוב זה כחלק מתמיכתו התמידית במוסדותינו הק' בכל עת במסירות עצומה.

ההגרלה הגדולה להצלת רשת כוללי 'עולם התורה' שבראשות הגאון רבי שלום יוסף גוטמן שליט"א

הרשת הידועה של כוללי 'עולם התורה' העומד בראשות הגאון רבי שלום יוסף גוטמן שליט"א ראש כולל ש"ס ב'אדירי התורה' בני ברק, שעיקר מטרתה לחזק ולהוסיף התמדת התורה במשך כל השנה בזמנים שונים, כגון כולל ערב ללימוד יו"ד ח"ב, כולל בוקר, כולל שישי שבת, כולל לחיזוק לימוד התורה בימי השובבי"ם, כולל בין הזמנים, כולל פורים, חלוקת קמחא דפסחא ל-130 אברכי הכולל, ועוד, יוצאת שוב בהגרלה שנתית להצלת הרשת.

היות ועול החזקת הכוללים מסתכמים במאות אלפי שקלים בכל שנה, והמשא נהיה קשה מנשוא, הכריז ראה"כ הגרש"י גוטמן שליט"א, על מגבית הצלה מיוחדת, כשהוא מבקש מכל אחד ואחד שהחזקת התורה חביבה בעיניו, וכן מכל אברכי הכוללים לתרום סך של 400 ₪ לטובת רשת הכוללים.

כל התורם 400 ₪ יכנס להגרלה שלושה פעמים, ובאפשרותו לזכות בסה"כ ב- 6400 ₪, פרס ראשון ע"ס 3600 ₪, פרס שני ע"ס 1800 ₪, פרס שלישי ע"ס 1000 ₪. בתרומת 200 ₪ נכנסים פעם אחת להגרלות הנ"ל.

הרוצה לזכות ולהשתתף בהחזקת ובהצלת 'עולם התורה' יפנה לראה"כ הגרש"י שליט"א בפלאפון 053-3131005, או במכשירי קהילות בקופת עולם התורה קוד מספר 24811.

בהזדמנות זו נברך את ראה"כ הגרש"י שליט"א שימשיך את פעולות הקודש ובהחזקת התורה מתוך הרחבת הדעת.

"שפע" - הגיליון השביעי והעשירי בתוכן ערכי מבית שפע חיים ורחמים, שיוצא לאור אחת לחודש - מחולק בימים אלה בבתי אנ"ש, והפעם עם מוסף מיוחד על קרנות

בימים אלה מגיע בדיור ישיר לבתי אנ"ש יחד עם ה'שפע שמחות' הוותיק, גם הגיליון החודשי 'שפע', השביעי במספר, שכמו קודמיו, כל-כולו עשיר בתוכן יקר ערך ומקורי, מוקדש באופן בלעדי לערכי הצדקה והחסד שעליהם מושתת מפעל החסד "שפע חיים ורחמים", ואחד העיקרים שבהם: השגת דירות לאברכי אנ"ש.

בגיליון שורה של מאמרים וסיפורים מרתקים על ערכי הצדקה והחסד במשנת רבוה"ק ובמשנת פרשיות השבוע, עובדות, שיחות וידיעות מכלי ראשון. והחודש - מוסף מיוחד על עניין הקרנות ותכנית חדשה לאנ"ש שכבר סיימו לחתן וברצונם להקים קרן.

יהודי עמל כל השנה. נשאר בסוף עם כמה פרוטות. ואף אותן נותן לצדקה. מה קורה אז למעלה? עול כלכלי. בית לחוץ. חינוך הילדים מאותגר - מה הקשר לשפע חיים ורחמים? צדקה עם החיים או צדקה עם המתים; מה עדיף? שמועה על תכנית חדשה לאנ"ש שסיימו לחתן, וכעת מעוניינים להקים קרן - מה הפרטים? למה נרעש הפקיד הגוי שמועסק כבר עשרות שנים בסוכנות להשכרת רכבים בשדה התעופה של קנדה? מה ההבדל

דוכן מיוחד - יעמוד מחוץ לבית כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בעת קבלת הקהל בימי הרחמים והרצון, בו יוכל כל אחד ליטול חלק במגבית המיוחדת לקראת ימי הרחמים ולרכוש כרטיס הגרלה טרם כניסתם לקודש פנימה להתברך בשנה טובה ומתוקה ובכל מיילי דמיטב. בונס מיוחד יוענק לבעלי הוראת קבע שזכאים לכרטיס חינם נוסף.
לרכישת כרטיס פנה עוד היום לר' אהרן 052-766-9675.

מיזם 'הצלתי': דוכן ההצטרפות הנווד

ציפייה דרוכה אפפה את המשרדים הראשיים של 'עזר לקהל' לפני חודשיים, לקראת פריצת מיזם ההצלה הגדול 'הצלתי'. החשש שניקר בלבבם של הגבאים החשובים האמונים על הצדקה ועל הסיוע והעזר לאנשי שלומנו, היה: האם יבינו אנשי שלומנו עד כמה מדובר במיזם חיוני, האם ההתרוצצות והעמל במשך שנה ומחצה של הכנת תוכנית הביטוח שתהווה עוגן הצלה, בעזרת השם יתברך - שלא נצטרך, לאנשי שלומנו, על כל צרה שלא תבוא; האם הם אכן יישאו פרי.

התורה נהיה קשה מיום ליום, והוא קורא לכל אנ"ש להשתתף בהגרלת הענק השנתית על דירת 3 החדרים בטבריה מול נופה המרהיב של העיר הצופה על ים הכנרת התכול.

ההגרלה השנתית שיצאו לה מוניטין רב בקרב המוני בני היהדות הנאמנה בארץ ובעולם נערכת זו השנה התשיעית ברציפות, כשברכישת כרטיסים להגרלה זוכים המשתתפים למעשה גם בהחזקת מאות עמלי תורה, הלנים בעומקה של תורה ומפארים את כותל המזרח של עולם התורה וגם מתן שכרה בצידה האפשרות לזכות ב דירה מרווחת בטבריה.

בימי הרחמים הבעל"ט אנו מציעים השנה הזדמנות נדירה לקנות "שעת לימוד אחת" ברשת כוללי 'מבצר התורה' - 400 אברכים יושבים והוגים במסירות ובטהרה אלפי שעות - כשבמשך חודש תשרי נלמדים בכל 7 הסניפים מעל 25,000 שעות. כל שעה ושעה היא פנינה ויהלום בכתר התורה - וזכות החזקת 'שעה אחת' מסוגלת להפוך את הדין לכל אחד ואחד לרחמים ולזכות ולרצון בימי הרחמים והסליחות - **ויש קונה עולמו בשעה אחת!**

דיעות לקראת ימים הנוראים הבעל"ט בחצר הקודש

בהנהלת היכלי התורה והחסד דחסידי צאנו, החלה ההיערכות המקיפה לקראת ירח האיתנים הבעל"ט בצילא דמהימנותא של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

- בהנהלת היכלי התורה והחסד דחסידי צאנו, שוקדים זה מכבר על פתרון ארוך טווח ללחץ זו הדחק ההולך וגובר בפעמי רגלינו, בחגים וזמנים עת אשר מתקבצים יחדיו אלפי המסתופפים בצילא דמהימנותא.
- עד להשגת הפתרון המקיף אשר יתן בס"ד מענה הולם ומכבוד כראוי וכיאות לרווחת הציבור הגדול בליעה"ר, מושקעים בימים אלו דמים מרובים תרתי משמע, במבצע בוק ובהשקעת עתק, של שינוי ושיפור פני ההיכל הגדול, הכולל הרחבה משמעותית ושינוי סדרי הכניסה, המבואות, חדרי הנוחיות ומקומות הפארנצעס לבחורים, ועוד רבות.
- עם השלמת העבודות הנרחבות לקראת ירח האיתנים בס"ד, יתוספו עוד מאות מקומות ישיבה ועמידה על הפארנצעס, לרווחת הקהל הגדול המסתופף בצל עטרו"ת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א.

מכירת מקומות

- מפאת שינוי מפת הישיבה ומקומות העמידה, ובעקבות הוספת מאות מקומות כאמור, תחל ההרשמה כבר בשבוע הבעל"ט, ותמשך למשך עשרה ימים בלבד, על מנת לאפשר את השיבוץ והושבת כל אחד במקומו הרצוי והראוי, להנאת הציבור כולו בס"ד.
- הרישום למכירת המקומות יתאפשר החל מיום ג' פר' שופטים - ג' באלול, עד ליום ה' פר' כי תצא - י"ב באלול.
- הרישום מתאפשר 24 שעות ביממה באמצעות מכשירי 'קהילות' הפרוסים בכל בתי מדרשינו ובכל אתר ואתר.
- הרישום באמצעות קופה בשם 'חצר הקודש צאנו', ע"י הזדהות במספר הזהות האישי של כל אחד מאנ"ש, ובתשלום בכרטיס אשראי.
- אודות מכירת מקומות לבחורים בפארנצעס תבוא הודעה בשבוע הבעל"ט.
- שימו לב: במערכת הרישום מעודכנת היסטוריית הרכישה שלכם מדי שנה, המערכת תציע לכם לרכוש מקומות כמנהגכם מדי שנה במידה והנכם מבקשים להוסיף מקומות, תינתן האפשרות להירשם לרשימת ההמתנה ללא הבטחה למתן מקום אחר או נוסף מפאת ריבוי הקהל. הגביה של התשלום על המקום הנוסף תתבצע רק אם המקומות ישובצו בפועל.
- מהנהלת היכלי התורה והחסד נמסר כי הושקעו מאמצים מרובים על מנת לייעל ולקצר את תהליך הרישום למכירת המקומות, לנוחיות והנאת הציבור. "אנו תקווה כי תפיקו הנאה ותועלת מכן, ונשמח לשמוע הערות והארות על פעילות מערכת הרישום על מנת לשפר ולייעל את המערכות עבורכם ולמענכם".
- לתשומת לב: לא תתקיים מכירת מקומות בשאר מקומות ומועדים, והרישום יתבצע אך ורק במערכת הנ"ל.
- הודעות וידעות נוספות אודות סדרי ההיכל הגדול החדשים ושאר ההכנות והשיפורים לקראת ירח האיתנים בחצר הקודש, יבואו אי"ה בשבועות הבעל"ט.

הביטוח הנחתמת על-ידי סוכנות 'בטחון' של הרב חיים שמעון הרבסט, הסוכנות הוותיקה המתמחה בכל סוגי הביטוח ומוכרת באמינותה הרבה (ובייחוד בכוח שיש לה מול חברות הביטוח, לדאוג למען המבוטחים שיקבלו את המגיע להם, עד השקל האחרון) - פוליסה זו נחתמה על ידי רבים מאד מאנשי שלומנו בשלב הראשון של התוכנית. כאשר בימים אלה ממשיכים עוד ועוד מאנשי שלומנו להצטרף אל המהפכה הגדולה.

והנה בשורה מיוחדת לקהל אנשי שלומנו:

בעזרת השם בחודש הקרוב, כאשר אנשי שלומנו יגיעו אל בתי מדרשנו די בכל אתר ואתר, להתברך בברכת השנים בצל הדרת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, הם יוכלו להצטרף לאלתר אל תוכנית הביטוח 'והצלתי', בדוכן ההצטרפות המיוחד שיוקם בכל עיר ומחוז של אנשי שלומנו.

החכם עיניו בראשו - - -

התקווה היתה שאנשי שלומנו היקרים יבינו עד כמה גדולה וחשובה היא המתנה שהם מקבלים: ביטוח בריאות מקיף משתלם ביותר, הכולל את כל מה שצריכים במסגרת ביטוח בריאות (ונבנה בקפידה על פי מקרים שהצטברו על שולחן 'עזר לקהל'), ובהזלה משמעותית וגדולה. עד שכל מומחי הביטוח שראו את התוכנית מילאו את פיהם תדהמה ולא האמינו שאכן חברת הביטוח ניאותה לייצר תוכנית ייחודית כזו למעננו, צאנז'ע חסידים.

והאמת היא:

מדובר אכן בתוכנית בלתי טבעית ורגילה אליה הגיעו נציגי 'עזר לקהל' בסייעתא דשמיא מרובה.

אולם החשש הגדול התפוגג עד מהרה. אנשי שלומנו הבינו מיד עד כמה חיונית היא התוכנית ועד כמה היא מצדיקה את שמה: והצלתי. כי כשמה כן היא: מצילה חיים ומצילה משפחות. פוליסת

דברות הקודש בגליון זה

נודבו ונתרמו לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו של ידידינו הדגול והנכבד איש האשכולות, רב הינא ורב הסדא, זך הרעיון וההגיון, ויהי דו"ד לכל דרכיו משכיל וה' עמו, עומד לשרת בקודש במסירות נאמנה, לבו ער ופתוח בכל עת ועונה, לכלל ולפרט, שמו הטוב מפארים בהילולים, אהוב וחביב ונחמד ונעים, מפליא לעשות מעשי חסד כבירים בהצנע לכת, לו יאתה כל שבחין וקילוסין, ה"ה

המשב"ק הרב אברהם דוד שכטר הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו במזל טוב ובשעטומ"צ

שמחת הכנס בנו הינו"ה כמר אלכסנדר נ"י

לנועם עול תורה ומצוות

ותערב ברכתנו שקול ששון ושמחה ישמעו לעד במעונו מתוך הרחבת הדעת וכל מילי דמיטב, ויזכה לראות דורות ישרים ומבורכים, מתוך נחת שפע והרחבת הדעת, אך טוב וחמד ירדפוהו כל הימים, מתוך סיד"ש ושובע שמחות עד ביאת ינון בב"א

המברכים נאמנה

יקותיאל יוסף ראטה

משה דוד ראטה

מרדכי הלל זלמן ראטה

גולדרס גרין - לונדון

מרכז התורה והחסד רשת הכוללים - קרית צאנז

מיסודו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

אשת חיל מי ימצא

בכאב נוקב תהומות עד דכדוכה של נפש מבכים אנו את פטירתה של נפש נקי וצדיק, אשת חיל, בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר, האשה הצדקת וטובת הלב, כל חייה מסרה נפשה ונתנה כל אשר בעד נפשה למען תורתם של בעלה וצאצאיהם יבדלחט"א, גומלת חסדים טובים לאין שיעור וערוך, חכמת נשים בנתה ביתה וביצרה אותו בפנינים ומרגליות של תורה ומצוות ומעשים טובים, עמדה לימין בעלה למען יוכל לשובת בבית ה' כאוות נפשו הטהורה

האשה החשובה

מרת הינדא ויינגרטן ע"ה

אשת יבדלחט"א ידידנו האברך היקר ומאוד נעלה, הנערץ והדגול, ממית עצמו באוהלה של תורה רבות בשנים, כל ימיו שוקד בבית ה' על לימודו בהתמדה מרובה, זכה לסיים ולהיבחן על כולא תלמודא ואף עושה חיל בהלכה ובהוראה, ירא שמים מרבים, חסיד המתחסד עם קונו, בן עליה לשם ולתפארת בערוגות הבושם של מרכז התורה, יקר שבערכין, טוב לשמים ולבריות, מגדולי ומובחרי בני התורה בחצר קדשנו

הרה"ג ר' חיים מנחם ויינגרטן שליט"א

מחכמי ורבני רשת הכוללים "מרכז התורה" קרית צאנז

**אשר נגזרה גזרה ושחל"ח במיטב שנותיה בליל שישי
כ"ב מנחם-אב תשפ"ב לאחר שנפשה נזדככה בעוונותינו הרבים
אהה! אוי לנו כי הושברנו!**

כסא דנחמתא נשגד בזאת קדם בעלה היקר שליט"א

קדם אביה הידולת ר' בועז טאט הל"ו ואמה סרת נאה תל"ו וצאצאיהם שיח'י

וקדם בניה היקרים ומאוד נעלים: משה'ל יקותיאל יערה הל"ו - קרית צאנז טבריה, משה'ל ישראל דוד הל"ו - חיפה

סוה'ל אלכסנדר טשת הל"ו - סיקורי האברכים ברשת הכוללים "מרכז התורה" קרית צאנז

הבה"ח בן ציון נ"ו והבה"ח שמואל צבי נ"ו והילדים כמר יעקב יוסף נ"ו וכמר אברהם נ"ו וננותיה שיח'י

הרופא לשבורי לב הוא יחבש לעצבותם ויתן ארוכה למכתם, ובעל הנחמות ינתם אותם בתוך שאר אבל ציון וירושלים ולא יוסיפו לדאבה עוד, קל נא רפא נא להם ליתן לבעלה ולילדיה כוח להמשיך לגדול ולהתעלות בתורה ובמצוות, וכאיש אשר אמו הנחמנו כן ינתם אותם ה' נחמה בכפליים, ולא ישמע עוד שיד ושבר בגבולם, רק ששון ושמחה אכילוד

המתאבלים מרה

יודל שפירא

רבנן ותלמידיהון

ראשי הכוללים

עולם התורה

רשת כוללים מיוחדים לקיום העולם

בזמנים שאין סדרי לימוד רגילים בהיבלי הכוללים

רח' רבי יהודה הלוי 22 בני ברק רח' גיבורי ישראל 16 בני ברק

ת.ד. 3293 053-31-31-005

ההגרלה הגדולה להצלת עולם התורה

בתרומה של 400 ₪ הכל יכול להיות שלך!

בתקופה זו שקופת רשת עולם התורה מרוקנת, וכל המשך קיומה הנצרכת סכומים של מאות אלפי שקלים בכל שנה

עומד בסכנה

יוצאים אנו בהגרלה מיוחדת על סכומים גדולים של כסף מזומן כל אחד ואחד שתורם סכום של 200 ש"ח יזכה בכניסה אחת להגרלה ובסכום של 400 ש"ח יכנס שלוש פעמים להגרלה להצלת עולם התורה

בברכה
שלום יוסף גוטמן
ראש הכולל

פעילות הכוללים

- | כולל בוקר | כולל ערב ללימוד יו"ד ח"ב | כולל ללימוד בערב שבת ושבת קודש
- | כולל לחיזוק לימוד התורה בימי השנובבים בתענית דיבור | כולל לימי בין הזמנים
- | כולל מרדכי הצדיק | חלוקת קמחא דפסחא ל300 אברכי הכולל.

לתרומות למסירת תרומות ניתן לפנות אלי פלאפון 053-3131005

או להרה"ג שלמה זלמן שווארץ שליט"א

או להרב אביגדור מאיר וידר שליט"א או להרב מאיר אברהם אליאס שליט"א

ניתן לתרום בכרטיס אשראי אצל ראש הכולל או במכשיר קהילות עולם התורה קוד 24811

ניתן לתרום בסעיף 46

” זהו בוודאי קרבן-ציבור, וכל אחד ואחד מחויב לחשוב לעצמו חשבון הנפש, אף אחד לא יודע מה חלקו באסון זה, אבל לכל הפחות **מוטלת חובה גמורה על כל אחד להעמיד סיוע עבור המשפחה**. כל אחד הרי מכיר את המשפחה, ואת התמדת התורה של אבי המשפחה שליט"א, בוודאי ובוודאי **חל חיוב גמור, ומוטלת אחריות על הציבור**, לסייע למען יוכל הלאה לשבת וללמוד במנוחה ובשלווה בלי הפרעות מיותרות. **ובוודאי כולם יטו שכם אחד לעמוד לימינם ולהעמיד עבורם כל צרכיהם**

” (כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, במסע ההלוויה, אור לכ"ב מנחם אב תשפ"ב)

חסיד'י צאנו מכריזים בלב אחד:

זכותנו וחובתנו לקחת אחריות למחיייתם!

לחילי טופס הצטרפות בעמותת "נודים-פחדים יש להקיש: עזר לקהל בארה"ק" לחשומת לב: להצטרפות לקרן הייחודית עליכם להיות חברים במיזם למחיייתם

1-700-720-750

מוקד עזר לקהל: שלוחה 5 • להצטרפות לקרן | פעילות הקרן בפיקוח הרבנים הגאונים רבני עזר לקהל שליט"א

בעזרת ה' יתברך

www.shugrind.com

לחיים טובים ורגועים

תחתמו

ותחתמו

המוני אנ"ש כבר הצטרפו למיזם ההצלה
הגדול של 'עזר לקהל': שלא יהא צאנז'ער
חסיד ללא ביטוח בריאות.

אל תאמר לכשאפנה, אחתום!

שירות מיוחד לקהל אנ"ש:

נציגי 'עזר לקהל' ו'בטחון' ימתינו לכם בכל
מושבותיכם, בהגיעכם להתברך בברכת השנים
אצל כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א,
בדוכן ההצטרפות המיוחד

מיזם ההצלה
הגדול של
עזר לקהל
והצלתי
מבסחיס את כל אנ"שו בביטוח בריאות חסין

בטחון
בטוחות ובריאות

עזר לקהל
בשרות

שימו לב! מיזם ההצלה הגדול וסל ההטבות המיוחד לחסיד' צאנז, הם דווקא ברכישת פוליסה אצל נציגי עזר לקהל או סוכנות בטחון

הַנַּעֲשֵׂתָה כַּזֹּאת בִּישׁוּרְאֵל!?

תלמוד התורה 'דדכי אבות' בצפת, בסכנה!

מזה תקופה ארוכה שהרשות המקומית בצפת, בשיתוף זרוע בית המשפט, מתנכלים אימות לתלמוד התורה בצפת בנושאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א. ברדיפה אכזרית, באימים שונים ובהתנכלויות בלתי פוסקות

כעת הוגשה תביעה של הרשות המקומית בבית המשפט, שקובעת:

**אם תוך ימים ספורים לא ישלמו
מנהלי הת"ת סכום עצום של 300,000 ₪
תלמוד התורה יסגור את שעריו!**

על כולנו, חסידי צאנז די בכל אתר ואתר, להכריז:

הִיזו לֹא תהִיֶה!

**לא ניתן לרשויות ולבית המשפט
לסגור את תלמוד התורה!**

לאור קריאת קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א לעמוד לימין מוסדות 'עטרת צפת', יוצאים המנהלים בזעקה אנושה אל אנשי שלומנו: **נא ונא סייעו בידינו לכסות את הסכום הגדול, בתרומה חד-פעמית של 300 ₪** (אכילו בתשלומים)

נדבת ליבכם ותפילתכם, תעביר את רוע הגזירה

בקשה חשובה: אם אפשר לכל אחד ואחד להזכיר בתפילת שמונה עשרה בחורש הרחמים והמלחיות, חורש אלול הבעל"ט שיד תלמוד התורה תראה על העליונה וטכל להמשיך לשכון במבנה הת"ת, להגדיל תורה ולהאדירה. תפילת רבים בוקעת רקיעים

בני אילמלד הלבוסטאם
ב' כ"ט אדר אדר זצלה"ו
אברק'ס צאנו
ק"ת צאנו - נענה

בעה"ז, ב"א בחמון, לשנת וכל בניך אלמודי ה' ור"ב שלום בניך תשפ"ב לפ"ק

בין המצרים ורח ארי לשרים, אנ"ש ונריכי עם חוקים, השירת קרנכם בכבוד ירם.

אך מותר לספר בשבח האי פינת יקרת דחסדי צאנו בעה"ז צפת תר"כ, המיך מפעלות הקודש
שיסד וקריק בעל רכ"ו חיים דיע"א ובנו תרדוק משינאואא זיע"א בארעא קדישא הדין, ובנדע כמה
סחות מרובים השקיץ ב"ק אדר מ"ד זצוקללה"ה לחוק ולקוסם המוסדות הקי בהאי אתרא קדישא
וההויר עשרה לישנה.

על זאת מאיר עינים ישמה לב וגודה להשיות אשר רצון יהא זיע"ת, וביה שחקילה על
מסורותיה הקי עולים כפודדת, כאשר כשנים האחרונות עם ריבוי מספר מטיפות האברכים
הקובעים משננם בעיר הקודש ודלמים מודל אל חיל להרחיב את גבולי הקהילה, והקיסו את
עשרת שפתי לניהול התלמוד תורה ומקראות המדרת.

נדול וכותם של מנהלי עשרת צפת היה האברכים החשובים, הר"ר משה ישראל ה"ר הר"ר
והיגע שמרור ה"ר, אשר בבסק יסא לכנייתם ופיתוחם והחוקתם של התלמוד תורה ומקראות
במסורות רבה, ושי האיש חכם יכן את זאת ייהלץ חושים לעמוד לימינם, לחוקם ולאמנם, לחמות
שכם אוד עטום ולתוסכם בהרמת תרומות קודש כעין יפה זכרות נדיבה, למען תהא דריבם
צלחה, כרעון קדיש ושאיפתם של ב"ק אדר מ"ד זצוקללה"ה ולמעלה בקודש רבדוק זיע"ת ויע"ו.

ובנדא וכות אבות הקי יגן כאלף חסנן לכל התוסכים והמטייעים, וישא ברכה סאת ה' שיסלא כל
משאלות לבם לשוכה וזיקי עלידם שפיץ חיים זכרטה לראות בנים ובני בנים עסקים בתמיצ
והרות ישרים ומבורסים, סתך רוב נחת ושפע איסר דלעילא לאיזשים אכ"ר.

Handwritten signature in blue ink.

**נענים לקריאת הקודש.
מצילים את עטרת צפת**

ענישור

120 חודשים 10 שנים
של מזון ומחיה לאלפי
ערליכע הייליגע
אידישע קינדערלך

לציון
שנת
העשור

10%

אנו מעלים את
המלגות ב-10%
על כל המסך המיוחד שמופיע
בפוליסת החלילה

החזקת עמלי התורה תמשיך בזכותך!
רכוש זכות החזקת שעת לימוד אחת
מתוך 20,000 השעות של כל האברכים בחודש תשרי
ברכישת לכל הפחות כרטיס הגרלה אחת בסך 50% ש"ח

לרכישת כרטיסים

גשו לדוכן 'מבצר התורה' בעת קבלת
קהל אצל כ"ק מוזן אדמו"ר שליט"א

או בטלפון 052-7669675 וכן דרך 'נודדים פלוס'
שותפינו בעלי הו"ק זכאים לכרטיס 1 נוסף 1+1

טעות ו' יחנך

בהשחזה תליא מילתא

והשנה: תמתין לכם, בנוסף לסכין,
מתנה מיוחדת: משחיו סכינים
מקצועי. לקיים את מנהג החסידים
רב הסגולה של השחזת הסכין
מדי ערב שבת קודש.
והשחזתם לכבוד השבת

סכין רבת זכויות

כמדי שנה, בהגיעכם להיכנס אל הקודש
להתברך בברכת השנים, הבטיחו לעצמכם
שנה טובה בתרומת 250 ש"ח בדוכן ממלכת
התורה והחסידות דחסידי צאנז - חיפה.
וקבלו סכין מושחזת ומיוחדת, כסגולת
ההתחדשות בסכין לכבוד ראש השנה.
החוקר חיים לכל חי

אצל כל סניף אדמו"ר
הבב"ק ז"ע הקפידו
להשחיו את הסכין מדי
ערב שבת קודש

טוב הרמ"א
"יש להשחיו הסכין
בערב שבת. כי זהו
מכבוד שבת שמכין
עצמו לאכילה"

ב' משנה ברורה'
אנו מוצאים בשם
הקדמונים:
השחזת הסכין בערב
שבת, סגולה נפלאה
לשלוש בית

בספר 'סגולת ישראל'
חובא: סגולה לפתיחת
שערי הפרנסה והחיים,
החוקר חיים לכל
חי, להתחדש בסכין
חדשה לכבוד ראש
השנה, ולהשתחיה
השב לפי החג

הרה"ק רבי יצחק
אייזיק מוויזשניץ
זי"ע:
להתחדש בסכין
לראש השנה - סגולה
לפרנסה בהרחבה

צאנז חיפה. ממלכה מפוארת של תורה, חסידות, חסד וחינוך:
בית המדש • כוללי האברכים • מקווה הטהרה
• תלמוד התורה • הישיבה הגדולה 'דבר יציב'

תְּשִׁיבָה לְרֵאשִׁו עֶטְרוֹת פִּז

אֲשֶׁרֵינוּ מִה מִזֵּב חֶלְקֵנוּ וּמִה נְעִים גִּוְרֵלֵנוּ

מִשׁוּמָּא דְלִיבָא מֵלֵא חֲרִיזָא, נְעֵלָה הַרְיָמָה כִּסָּא דְבִרְכָתָא, לְמַעֲבָרִית וְיִדְיָנוּ הַדְגֵּל הַגָּאֵן הַמְּסוּרָם, מִזֵּב וּמְגִדֵּל מִה מְסִיק מְרַגְלִית, מֵאִיר פְּנִים לְכָל אֵרֶם בְּסִכְרֵי מִנִּים יוֹת, בְּן הַרְסִים עֲרֵאוֹת הַבּוֹשֵׁם, מְרִבֵּץ תּוֹרָה וְיִרְאָה, מֵלֵא מִדְעַ חֲכָמָה, מִרְיָה דְרֵאָךְ וְלֵן בְּעֻמְקָה שֶׁל הַלְבָּב, וְרֵאוֹנוּ קִרְבַּת לְחַבְרָתוֹ, שְׁמוֹ הַטֵּב מִסְאָרִים בְּדִילּוֹת, אֵיזֵב שׁוֹכֵב וְנִחְמַד וְנָעִים, אִישׁ חַמּוּדֵי רַב הַבְּנָת, מִסֵּד בִּלְבֵּ וְנֶעֱשׂ לֵאנְשֵׁי שְׁלֹמֵנוּ וּבְנֵי קְהִילָתֵנוּ, תְּלִיבֵם יִשְׂרָאֵל טַלְלוֹ אֲרָם, כִּרְאוֹ וּכְרֵאוֹת לְקַחֲלֵה אֵמָה וְחַסְדֵיהֶם

הַגָּאֵן רַבֵּי יִשְׂרָאֵל פֶּלְדֵמָן שְׁלִיט"א

לְרַגֵּל הַתְּעַטְרוֹתוֹ בַּכְּתֵר תּוֹרָה
ע"י כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
לְכַהֵן פֶּאֶר כְּדוּמוֹ"צ
קְהִילַתֵינוּ הַק'

וְלִהְנַחִיל אֹרְחוֹת חַיִּים, לְאוּרֵם שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים מְאוּרֵי חַיִּים

וּבֵן נִסְרֵי בִלְבֵּ וְנֶעֱשׂ עֲלִיָּו, בְּבִרְכָתוֹ לְרִיב בְּכָל מִילָה וְלִשְׁקֵן יִצְוֹ ה' אֲנוּ אַת הַבְּרִבָּה וּבְכָל מִסְלֹחַ יִדֵּךְ, יִזְכֶּה לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וְלִהְאָרִידָה, בְּרִךְ ה' חֲזִילוֹ וְשׁוּעַל יִדְיוֹ וְרַעַם, יִרְאָה וְרַעַ בְּרִךְ ה' בְּנִים וּבְנֵי בְנֵים תְּלַמִּידֵי חַבְדִּים וְלִמְדֵי תּוֹרָה כְּאוֹת נֶפֶשׁ חַטָּב, יִזְכֶּה לְרוֹשֵׁם קֶרֶן דְּעִנְיָה וְחַסִּידֵיהֶם מִתּוֹךְ רַבֵּי מִיְעָתָא דְסִמְיָא וְכֹר מִקְרָא, יִאֲרִיךְ ה' יִשְׁרָאֵל כְּטוֹב וּבְנֵינֵינוּם, בְּבִרְיוֹת גּוֹסָא וְתוֹרָה מְעִלְיָא דְשִׁעִים וְרַעַגִּים, וּבְכָל אֲשֶׁר יִשְׁגָה יִעֲשֶׂה חֲסִדִית.

הַמְּבָרְכִים

בֵּן הַקְּהִלָּה אַבְרָהָם בֵּן הַשָּׂדֵר אַבְרָם הַכּוֹל

